STRATÉGIA PRE INTEGRÁCIU MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT V OKRESE GELNICA NA OBDOBIE ROKOV 2019 – 2027 (VÝHĽADOVO 2030)

Aktualizácia 2021/2022

Návrh

Marec 2019

Stratégia pre integráciu Marginalizovaných rómskych komunít v okrese Gelnica na obdobie rokov 2019-2027 (Výhľadovo 2030)

Zadávateľ: Miestna akčná skupina HNILEC
www.mashlinec.sk

Spracovateľ: Ľudia a perspektíva, občianske združenie
Družstevná č.4; 053 42 Krompachy

Autorský tím: Ing. Imrich Holečko
JUDr. František Puškár

Aktualizácia 2021/2022 prebehla v rámci hlavných aktivít projektu „Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okres Gelnica“.

Neprešlo jazykovou úpravou

Predslov

Aký osud ....

Stane sa vypracovaná „Stratégia integrácie Marginalizovaných rómskych komunít v okrese Gelnica“ dokumentom slúžiacim pre zlepšovanie súčasnej situácie?

Bude naplňovanie stanovených cieľov a realizácia zadefinovaných úloh, z menšej, prípadne väčšej, časti úspešné?

Alebo, zostane tento dokument zapadnutý v zásuvke medzi hrbou iných dokumentov?

Kto o tom rozhodne? Kto to ovplyvní? Ako?

Tieto možno sugestívne otázky, vychádzajú z poznania doposiaľ nízkej, málo účinnej realizovateľnosti podobných strategických dokumentov.

Prečo to nezmeniť. Čo si potrebujeme uvedomiť a na čo máme myslieť, aby sme týmto nežiaducim dopadom predišli.

Ak stratégia integrácie zohľadňuje v menšom, alebo väčšom rozsahu potreby, požiadavky, predstavy, ktoré sú špecifické pre okres Gelnica, tak aspoň tie najdôležitejšie je potrebné a možno aj nevyhnutne zodpovedne realizovať.

Ak do prípravy Stratégie pre integráciu Marginalizovaných rómskych komunít /MRK/ v okrese Gelnica“, prispeli svojimi poznatkami, svojimi názormi, impulzmi, štátne inštitúcie, samosprávne orgány, podnikateľské subjekty, neziskové organizácie, bežní nerómski aj rómski občania, tak jej obsah vystihuje potreby a predstavy širšieho spektra organizácii, inštitúcii a občanov žijúcich v okrese Gelnica.

Práve toto širšie spektrum, by malo predstavovať tu základnú silu pri napĺňaní aspoň tých najnaliehavejších cieľov a vykonávaní najdôležitejších aktivít.

S týmto vedomím, s týmto poznaním, efektívnou komunikáciou, vzájomným rešpektovaním, porozumením a spoločným úsilím sa jednoduchšie zvládajú menšie aj väčšie prekážky a búrajú obmedzenia pre dosahovanie požadovaných výsledkov.

Obsah

ÚVOD 6
Princípy Stratégie 6
A: ANALYTICKÁ ČASŤ 7
1. IDENTIFIKÁCIA SÚČASNÉHO STAVU RÓMSKYCH KOMUNÍT NA ÚZEMÍ OKRESU GELNICA 7
1.1.Všeobecná charakteristika okresu Gelnica 7
1.2. Identifikácia lokalít a osídlenia rómskej populácie v okrese. 15
1.3 Využívanie školských a zdravotných zariadení, dostupná sieť sociálnych služieb 18
1.4 Rámcový osobný a dotazníkový prieskum stavu integrácie MRK, aktuálnych potrieb a požiadaviek v okrese Gelnica 24
B: STRATEGICKÁ ČASŤ 41
1. ZADEFINOVANIE SÚČASNÝCH OBMEDZENÍ A VÁŽNEJŠÍCH NEDOSTATKOV 44
1.1 V okrese Gelnica chýba funkčná „Akčná skupina“ odborníkov, pre potreby riadenia, monitoringu, realizácie a vyhodnocovania všetkých požadovaných aktivít pri napĺňaní cieľov stratégie 44
1.2 Je potrebná súčinná „platforma“ spolupracujúcich organizácii z rôznych sektorových oblasti, pôsobiacich priamo aj nepriamo na integračnom procese a sociálnom začleňovaní občanov rómskeho etnika. 46
1.3 Nízka vzdelanostná úroveň, jej príčiny a vplyvy 46
1.4 Vysoká nezamestnanosť, príčiny 47
1.5 Žalostný stav bývania, ohrozenia a dopady 47
1.6 Zanedbaná zdravotná starostlivosť a hygiena 48
1.7 Devastácia životného prostredia 48
1.8 Vysoká kriminalita 49
1.9 Diskriminácia, segregácia a predsudky 49
2. PROFILÁCIA SÚČASNÝCH POTRIEB 50
2.1 Vytváranie vhodného a funkčného prostredia pre dosahovanie stanovených cieľov a úspešnú realizáciu plánovaných aktivít 50
3. STANOVENIE PRIORITNÝCH CIEĽOV, VÝCHODÍSK A NÁVRH OPATRENÍ 53
3.1 Oblasť vzdelávania 54
Prioritné ciele pre oblasť vzdelávania 55
3.2 Oblasť zamestnanosti 57
Prioritné ciele pre oblasť „zamestnanosť“ v okrese Gelnica 60
3.3. Oblasť bývania 63
Prioritné ciele pre oblasť „bývania“ v okrese Gelnica 63

3.4. Oblasť zdravotníctva 65
Prioritné ciele pre oblasť „zdravotníctvo“ v okrese Gelnica 66
3.5. Oblasť životného prostredia 68
Prioritné ciele pre oblasť „životné prostredie“ v okrese Gelnica 68
3.6 Oblasť kriminality 69
3.7 Oblasť znižovania diskriminácie, segregácie, predsudkov 70
4. PROCES PRÍPRAVY A REALIZÁCIE PLÁNOVANÝCH AKTIVÍT SO ZAMERANÍM NA NAPĹŇANIE STRATEGICKÝCH CIEĽOV. 72
5. PRIEBEŽNÝ MONITORING A VYHODNOCOVANIE STAVU REALIZÁCIE STRATÉGIE 72
ZOZNAM SKRATIEK 74
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY 74
ZOZNAM TABULIEK 75
ZOZNAM GRAFOV 75

ÚVOD

Princípy Stratégie

Témy stratégie inklúzie Marginalizovaných rómskych komunít sa stali súčasťou viacerých pracovných, strategických aj odborných dokumentov vypracovávaných štátnymi, samosprávnymi, aj mimovládnymi organizáciami na vysokej a menej vysokej odbornej úrovni.
Je to téma, ktorú pozná a ktorej „rozumie“ každý občan žijúci v regióne s vyššou koncentráciou rómskych občanov.

Táto stratégia sa hĺbkou a zorným uhlom pohľadu trocha líši od podobných dokumentov, zameraných na proces integrácie MRK. Obsahom sa snaží poukázať na systémové obmedzenia, zdôrazniť, navrhnúť a vyzvať na principiálne riešenia, ktoré sú z pohľadu okresu a Gelnica a blízkeho okolia zásadné , možno až nevyhnutné pre úspešnejší a efektívnejší proces integrácie, vplývajúci na zlepšovanie vzájomného spolunažívania.

Medzi spomínané zásadné a nevyhnutné potreby patrí najmä potreba vytvárania a udržiavania vhodného a funkčného prostredia pre úspešnú realizáciu plánovaných aktivít na ceste k dosahovaniu cieľov.
Dôstojná a efektívna spolupráca, vzájomné pochopenie a vzájomná podpora všetkých sektorov, inštitúcii a na úrovni okresu, regiónu ale aj na úrovni štátnych orgánov, vytvára to najvhodnejšie prostredie.

V obsahu opatrení a plánovaných aktivít sú preferované aktivity vytvárajúce synergický efekt, s účinným medzirezortným dosahom, zasahujúcim do oblasti pomenovaných a vyhodnocovaných ako dominantné a najnaliehavejšie, týkajúce sa vzdelávania, zamestnanosti, životného prostredia a hygieny, vzájomného spolunažívania.

Pri monitoringu a evaluácii napĺňania cieľov stratégie sú potrebné indikátory, vyjadrujúce reálne dosiahnuté výsledky, s následnou odbornou analýzou dopadov, nie len vo forme štatistických údajov a popisov vykávaných aktivít. Je potrebné zbaviť sa formalizmu, povrchnosti, nedôslednosti pri vyhodnocovaní dosahovaných výsledkov.

Z časového hľadiska bola stratégia v čase spracovania orientovaná strednodobo na obdobie 5 až 6 rokov, t. j. na obdobie rokov 2019-2025 (výhľadovo 2030), pričom v rámci jej aktualizácie 2021/2022 bola doba platnosti dokumentu predlžená do roku 2027 s ohľadom na zapracovanie nových zistených poznatkov a nadväznosť na novo prijaté strategické dokumenty venujúce sa predmetnej oblasti.

A: ANALYTICKÁ ČASŤ

1. IDENTIFIKÁCIA SÚČASNÉHO STAVU RÓMSKYCH KOMUNÍT NA ÚZEMÍ OKRESU GELNICA

1.1.Všeobecná charakteristika okresu Gelnica

Okres Gelnica – tzv. Hnilecká dolina sa nachádza v severozápadnej časti Košického samosprávneho kraja. Susedí s okresmi Rožňava, Spišská Nová Ves, Košice-okolie a Prešov. Charakter krajiny je členitý podhorský a horský. Z geomorfologického hľadiska územie patrí do oblastí Slovenské rudohorie, celku Volovské vrchy, podcelkov Hnilecké vrchy, Volovec, Zlatý stôl, Pipitka a Kojšovská hoľa. V malej časti územie patrí do celku Čierna hora, podcelkov Roháčka a Bujanovské vrchy, ktoré sa tiahnu po ľavom brehu rieky Hornád.

Oblasť je tvorená kryštalickými horninami, ktoré sú bohaté na nerastné suroviny. Reliéf územia sa utváral po alpínskom vrásnení po spodnej kriede a pred staršími treťohorami. Miestami tvoria obal prvohôr hrubé súvrstvia svetlosivých vápencov a dolomitov vystupujúce na povrch, ktoré zvyšujú tvárnosť horstva. Sú v nich úzke, hlboko vrezané kaňonovité riečne doliny tvaru V, strmé bralnaté svahy i skalné útvary. Rudné ložiská sa využívali už v stredoveku, zaujímavé stopy po dávnom baníctve možno nájsť dodnes v podobe opustených šácht, háld alebo prepadlísk.

Územie patrí do povodia rieky Hornád, ale odvodňuje ho predovšetkým rieka Hnilec (52,5 km v okrese), ktorý sa pri Margecanoch vlieva do Hornádu. Významnejšími prítokmi Hnilca sú Smolník, Stará Voda, Kojšovský potok.

Nadregionálny význam má priehrada Ružín, ležiaca vo východnej časti Hnileckej doliny, s prítokmi riek Hornád a Hnilec. Menšie umelé nádrže sa nachádzajú v katastroch obcí Jaklovce, Smolník a Gelnica.

Okres je najlesnatejším okresom v rámci SR s viac ako 74% lesnatosťou (436 km2). Nachádzajú sa tu lesné porasty v kategóriách hospodárskych a ochranných. V lesoch sú hlavnými hospodárskymi drevinami smrek obyčajný, jedľa biela a buk lesný. V severovýchodnej časti je hospodárskou drevinou aj borovica lesná, poddruh spišská. Zaujímavosťou je výskyt borovice horskej – kosodreviny a taktiež borovice limby.

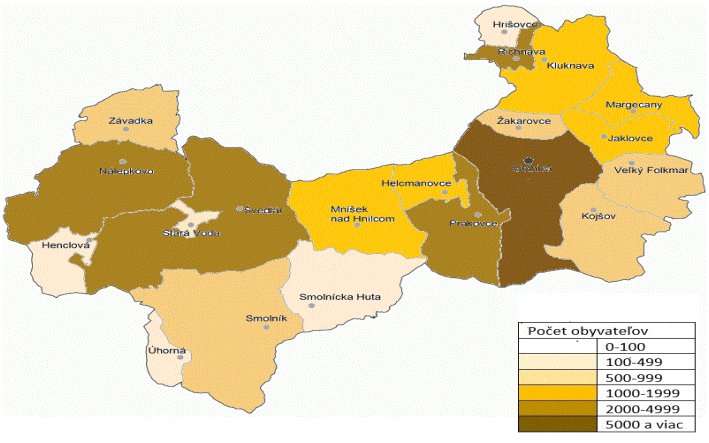

Do okresu Gelnica patrí mesto Gelnica a 19 obcí: Helcmanovce, Henclová, Hrišovce, Jaklovce, Kluknava, Kojšov, Margecany, Mníšek nad Hnilcom, Nálepkovo, Prakovce, Richnava, Smolnícka Huta, Smolník, Stará Voda, Švedlár, Úhorná, Veľký Folkmár, Závadka, Žakarovce.

Dopravná a technická infraštruktúra

Doprava a technická infraštruktúra Okres Gelnica sa nachádza mimo hlavných trás diaľnic a ciest medzinárodného významu. Najbližšie pripojenie na diaľnicu je pri obci Široké (z obce Kluknava 11 km od hranice okresu) a na cestu I. tr. 1/18 E50 pri obci Spišské Podhradie. Výrazným obmedzujúcim faktorom rozvoja okresu je limitovaná dostupnosť pre nákladnú a kamiónovú dopravu, ako dôsledok nevyhovujúcich parametrov existujúcich komunikácii (predovšetkým komunikácie II/547 5 v časti Jaklovce – Košice a komunikácie II. triedy č. 549 v úseku Úhorná – Krásnohorské Podhradie).

Územím okresu prechádza hlavná železničná trať na trase Bratislava – Košice s významným železničným uzlom Margecany. Druhou traťou je jednokoľajová neelektrifikovaná trať na trase Margecany - Zvolen, ktorá prechádza väčšou časťou územia. Trať má z celoslovenského hľadiska len druhoradý význam avšak s veľkým potenciálom predovšetkým v oblasti rozvoja cestovného ruchu. Celková dĺžka železničných tratí v okrese je 54 km.

Napájanie elektrickou energiou je v okrese Gelnica zabezpečované z tranzitného vysokonapäťového vedenia VN 22 kV s napojením na Vojany. Centrálny zdroj tepla na báze plynu je zrealizovaný v 10 obciach okresu. Z obnoviteľných zdrojov energie sa využíva vodná energia riek Hnilec a Hornád, ako aj ich prítokov v 8 existujúcich malých vodných elektrárňach s celkovým inštalovaným výkonom 0,5 MW.

Štruktúra ekonomických subjektov v okrese

V okrese Gelnica na základe údajov ŠUSR (2021) nachádza 355 podnikov, 16 neziskových organizácii , 1447 podnikateľov - fyzické osoby, 106 slobodné povolania a 42 samostatne hospodáriacich roľníkov. Najvyšší podiel ekonomických subjektov tvoria podnikatelia fyzické osoby cca. 73%. Najviac podnikateľských subjektov sa nachádza v Gelnici, Prakovciach, Jaklovciach a Nálepkove.

Tabuľka 1 Typy podnikateľských subjektov

Typ subjektu	**Počet**
Podniky	355
Neziskové organizácie	16
Fyzické osoby - podnikatelia	1447
v tom	
živnostníci	1359
slobodné povolania	106
Samostatne hospodáriaci roľníci	50

Zdroj : Štatistický úrad SR (2021

Priemysel a stavebníctvo

Priemysel sa spolu so stavebníctvom podieľa 26,9 percentami na celkovej produkcii okresu. Stabilnú pozíciu si dlhodobo udržuje výroba stavebných hmôt a rastúci potenciál najmä v oblasti spracovania drevnej hmoty má drevospracujúci priemysel. Napriek tomu, že vplyvom rozvoja malého a stredného podnikania (ďalej len „MSP“) došlo k čiastočnej územnej diverzifikácii priemyslu okresu, kľúčové priemyselné podniky okresu sú koncentrované predovšetkým do väčších obcí okresu Gelnica.

V období rokov 2007 až 2017 bolo v Gelnickom okrese vytvorených v priemyselnej výrobe viac ako 500 nových pracovných miest. Tvorba nových pracovných miest v Gelnickom okrese pokračuje.

Výrobná štruktúra okresu sa postupne mení. V minulosti mal v okrese dominantnú pozíciu drevospracujúci, strojársky a kovospracujúci priemysel, kým v súčasnosti dominuje výroba v odvetví elektrotechnickom a strojárenskom. Výzvou pre okres Gelnica je zintenzívnenie využívania domácich surovín, lokálnych špecifík a miestnej pracovnej sily ako aj zakladanie nových malých a stredných podnikov a podpory živnostníkov (Podnikateľský Inkubátor Gelnica, priemyselné parky Prakovce, Jaklovce a výrobné haly Kojšov) a taktiež technická modernizácia podnikov.

Okres Gelnica má dve produkčné oblasti. Jedna je oblasť s dynamickým rastom priemyselnej produkcie. Táto oblasť je podporovaná hlavne koncentráciou výroby v obciach Jaklovce a Prakovce a v meste Gelnica. Druhá časť okresu je poznačená úpadkom drevospracujúceho priemyslu v obciach Mníšek nad Hnilcom, Švedlár, Nálepkovo a tabakovej továrne v Smolníku, čo má za následok výraznú hospodársku stagnáciu okresu, stratu príjmov obyvateľstva a enormné zaťaženie ciest vývozom guľatiny.

V septembri roku 2021 z počtu 1741 uchádzačov o zamestnanie v okrese Gelnica pripadalo 42,5 % nezamestnaných na produkčnú oblasť, 36 % nezamestnaných na stagnačnú oblasť a až 21,5 % na obec Richnava. Taktiež z údajov je možné pozorovať, že 4 obce s väčšinovým podielom Rómov (Richnava, Švedlár, Mníšek nad Hnilcom a Nálepkovo) majú 51,41 % podiel na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie v okrese.[1]

Služby

Sektor služieb v okrese Gelnica prešiel výraznou kvalitatívnou aj kvantitatívnou zmenou. V súčasnosti sektor služieb tvorí predovšetkým maloobchod a stravovanie. V maloobchode v obchodných reťazcoch sa vytvárali nové pracovné miesta, nastal však zánik malých obchodných prevádzok. V oblasti maloobchodu sú najvýznamnejšími zamestnávateľmi Agromilk (35 zamestnancov), Labaš s.r.o. Košice - predajňa Fresh (29 zamestnancov) a Tesco (17 zamestnancov).

[1] Dostupné na internete :
< https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky.html?page_id=1254>

Výrazným spôsobom sa zmenila oblasť stravovania, ktorá je dnes zameraná predovšetkým na stravovanie zamestnancov a dôchodcov, menej na stravovanie pre oblasť cestovného ruchu.

V oblasti služieb výrobného charakteru pôsobia v okrese najmä podnikatelia – fyzické osoby prevádzkujúce remeselné živnosti, napr.: oprava automobilov, stolárstvo, výroba nábytku, stavebníctvo, zámočníctvo, klampiarstvo a pod. V okrese Gelnica v súčasnej dobe chýba organizácia, ktorá by poskytovala poradenské, konzultačné a informačné služby pre firmy. Nakoľko rozvoj MSP v Hnileckej doline zaostáva, je nutné vybudovať systém podpory drobných podnikov a remesiel a posilniť súčasné informačné systémy, poradenské a konzultačné subjekty, ako sú obchodné a priemyselné komory, profesijné organizácie, regionálne poradenstvo a informačné centrá. V Košiciach je zriadená pobočka Národného podnikateľského centra, ktorá je dôležitým partnerom pre spoluprácu v oblasti poradenských a konzultačných služieb.

Lesné hospodárstvo

Celková výmera lesných pozemkov v okrese Gelnica (2020) je 44 005 ha, ktoré predstavujú lesnatosť 75,31%, čo radí okres na prvé miesto v Slovenskej republike.[2] Z drevín prevláda smrek obyčajný, jedľa biela a buk lesný. Z celkovej výmery lesov v okrese tvoria lesy vo vlastníctve štátu 39,0 %, obecné lesy 42,4%, spoločenstevné lesy 17,9%, súkromné lesy 0,4 % a cirkevné lesy 0,2 %.[3] Lesy vo vlastníctve Slovenskej republiky po zrušení Lesného závodu v Margecanoch patria v súčasnosti pod správu Lesného závodu Košice.

Tabuľka 2 Štruktúra pôdneho fondu v okrese Gelnica

Pôdny fond	**Rozloha (Ha)**	**Rozloha (%)**
Poľnohospodárka pôda	10 816,4	18,5
Nepoľnohospodárska pôda	47 614,6	81,5
Celková výmera územia	**58 431,0**	**100,0**

Zdroj : Štatistický úrad, využitie pôdy (2021).

K najvýznamnejším podnikateľským subjektom pôsobiacim v oblasti lesníctva patria Lesy SR, š.p. OZ Košice, Gelnické lesy, s.r.o., Obecné lesy Mníšek nad Hnilcom, s.r.o., Obecné lesy Veľký Folkmar,s.r.o., Lesy Smolník, s.r.o., Lesy obce Nálepkovo, Správa obecných lesov, s.r.o. (Švedlár), 14 pozemkových spoločenstiev a 1 družstvo (viď tabuľka č. 3). Zvyšnú časť tvoria podnikatelia - fyzické a právnické osoby zaoberajúce sa poskytovaním služieb v oblasti ťažby, spracovania a predaja drevnej hmoty a jej predajom.

V okrese Gelnica sa očakáva najvyšší podiel ťažby ihličnatého dreva v rámci Košického kraja – 1 210 tis. m^3 dreva na najbližších desať rokov (zdroj: Národné lesnícke centrum Zvolen). V oblasti sekundárneho a terciárneho spracovania drevnej hmoty pôsobí v okrese viacero malých firiem, resp. živnostníkov zameraných na prvotné spracovanie drevnej hmoty a výrobu stolárskych a tesárskych výrobkov. V okrese prevládajú hlavne píly na porez

[2] Dostupné na internete : < https://gis.nlcsk.org/IBULH/Vymery/LesnatostT>
[3] Dostupné na internete : < https://gis.nlcsk.org/IBULH/Vymery/VymeryT>

reziva, kde sa vyrába predovšetkým stavebné rezivo bez vyššej pridanej hodnoty. Zásadným problémom pre majiteľov píl je problém v získavaní suroviny (piliarskej guľatiny) od štátnych lesov. Celkovo na území okresu Gelnica sa nachádza 48 lesníckych a drevospracujúcich subjektov, z ktorých najviac je evidovaných v obci Kojšov (10 živnostníkov zaoberajúcich sa lesníctvom, resp. ťažbou drevnej hmoty). Kvôli vysokej, takmer trojštvrtinovej lesnatosti okresu je predpoklad vytvorenia nových pracovných miest, najmä v oblasti ťažby dreva, jeho prvotného spracovania, spracovania dreveného odpadu, ale aj výsadby nových lesných porastov.

Tabuľka 3 Obhospodarovatelia lesa v okrese Gelnica (12/2021)

Štátne lesy			
1.	Lesy SR, š.p. OZ Košice	Moyzesova 18	Košice
Pozemkové spoločenstvá			
1.	Pasienkové spoločenstvo - pozemkové spoločenstvo Henclová	Henclová 90	Henclová
2.	Pozemkové spoločenstvo bývalých urbarialistov obce Úhorná	Úhorná 20	Úhorná
3.	Združenie urbárnikov, pozemkové spoločenstvo Stará Voda	Stará Voda 15	Stará Voda
4.	Urbárska spoločnosť, pozemkové spoločenstvo Helcmanovce	Helcmanovce 161	Helcmanovce
5.	Urbárne spoločenstvo, pozemkové spoločenstvo Žakarovce	Žakarovce 47	Žakarovce
6.	Pozemkové spoločenstvo Jaklovce	Nová 362	Jaklovce
7.	Bývalý urbariát, pozemkové spoločenstvo vo Veľkom Folkmari	Veľký Folkmar 219	Veľký Folkmar
8.	Urbárska a Jakubisková spoločnosť, pozemkové spoločenstvo Kojšov	Kojšov 305	Kojšov
9.	Pozemkové spoločenstvo Čierna Hora Margecany	Partizánska 35	Margecany
10.	Pozemkové spoločenstvo vlastníkov Margecany	Prešovská 6	Margecany
11.	Pozemkové spoločenstvo Bystré	Dlhá ul. 255/13	Margecany
12.	Urbárska spoločnosť, pozemkové spoločenstvo Kluknava	Kluknava 311	Kluknava
13.	Pozemkové spoločenstvo Hrišovce	Hrišovce 24	Hrišovce
14.	Spoločné urbárske lesy Richnava, pozemkové spoločenstvo	Richnava 269	Richnava
Družstvá			
1.	Lesné a pozemkové družstvo Jaklovce	Úvozná 174/25	Jaklovce
Mestské lesy			
1.	Gelnické lesy, s.r.o.	Slovenská 15	Gelnica
2.	Mestské lesy Košice, a.s., Polesie Kojšov	Južná trieda 11	Košice
Obecné lesy			
1.	Lesy Smolník, s.r.o.	Smolník č. 11	Smolník
2.	Obecné lesy Smolnícka Huta, s.r.o.	Smolnícka Huta č. 1	Smolnícka Huta
3.	Lesy obce Nálepkovo, s.r.o.	Cintorínska 591/4	Nálepkovo
4.	Správa obecných lesov Švedlár, s.r.o.	Švedlár 85	Švedlár
5.	Praktos, s.r.o. Prakovce	Prakovce 333	Prakovce
6.	Obecné lesy Mníšek nad Hnilcom, s.r.o.	Mníšek nad Hnilcom 29	2Mníšek nad Hnilcom
7.	Obecné lesy Veľký Folkmar, s.r.o.	Veľký Folkmar 334	Veľký Folkmar

Zdroj : Okresný úrad Spišská Nová Ves, Pozemkový a lesný odbor, Oddelenie lesného hospodárstva (2021)

Poľnohospodárstvo

Poľnohospodársky využívaná pôda (2020) nepredstavuje ani jednu pätinu územia okresu. Poľnohospodárske pôdy sú zaradené hlavne v najnižších bonitných triedach. Z hľadiska jej štruktúry najväčšiu časť reprezentujú trvalé trávnaté porasty (9 709,7), v menšej miere je to orná pôda (801,4 ha) a záhrady (305,3 ha). Ťažké klimatické podmienky, pedologické a orografické podmienky v oblasti predurčujú zameranie poľnohospodárstva predovšetkým na živočíšnu výrobu, v ktorej prevláda chov oviec a hovädzieho dobytka. Rastlinná výroba je málo efektívna a spočíva hlavne v pestovaní obilnín (45 % výmery), kukurice na siláž (20 % výmery) a ďalších krmovín (35 % výmery) a koncentruje sa najmä v oblasti Kluknavy a Richnavy.

Na území okresu Gelnica pôsobí 42 podnikateľských subjektov zaoberajúcich sa poľnohospodárskou činnosťou, zameranou predovšetkým na chov zvierat (hovädzieho dobytka, oviec, kôz, byvolov), na pestovanie obilnín, strukovín a olejnatých semien, pričom najväčšie zastúpenie má mesto Gelnica (5 subjektov). K najvýznamnejším poľnohospodárskym a potravinárskym podnikom patrí PD Kluknava, Kluknavská mliekareň, Agrodružstvo Gelnica, PD Helcmanovce, Hydina Furajtár, s.r.o., PD Obnova Mníšek nad Hnilcom a Agrofarma, s.r.o. v Nálepkove. Na poľnohospodárskej výrobe sa podieľajú aj samostatne hospodáriaci roľníci. V okrese existuje potenciál efektívneho prepojenia poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, a tým zvýšenia pridanej hodnoty a zamestnanosti v okrese. Poľnohospodárstvo v okrese má potenciál zamestnať viac dlhodobo nezamestnaných osôb s nízkou kvalifikáciou.

Životné prostredie

Z hľadiska kvality životného prostredia je významným problémom okresu zvýšený obsah ťažkých kovov hlavne v tradičných baníckych oblastiach okresu. V oblasti s intenzívnou poľnohospodárskou výrobou je zvýšený obsah dusíka (Kluknava).

Kvalitu ovzdušia v mikroregióne ovplyvňujú predovšetkým imisie zo susedných okresov (dopad na lesy), ale tiež 3 veľké a 6 stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia okresu. Najväčším je Vápenka Margecany. Významným znečisťovateľom ovzdušia v minulosti boli Kovohuty Krompachy.

V okrese je málo kvalitnej podzemnej vody, veľkým problémom je kvalita povrchových vôd, predovšetkým najväčších tokov Hornád, Hnilec a Smolník, ktoré sú veľmi silne znečistené. Toto znečistenie je spôsobené komunálnymi odpadovými vodami a kyslými banskými vodami (Smolník), v menšej miere priemyselnými odpadovými vodami. Znečistenie má za následok likvidáciu ich fauny v časti tokov Smolník a Hnilec. Dlhodobo sa zaznamenáva opakované znečisťovanie vodnej nádrže Ružín splavovaním komunálneho odpadu z povodia do neho vtekajúcich vodných tokov Hornád a Hnilec predovšetkým v období prívalových dažďov (plasty, biologický odpad, a i.). Napriek pozornosti venovanej zachytávaniu a odstraňovaniu splavovaného odpadu, pretrvávajúce nedisciplinované chovanie obyvateľov vedie k opakovaniu kritických situácií.

Vývoj zamestnanosti

V okrese Gelnica nepôsobí žiadna firma, ktorá by zamestnávala viac ako ~~250~~ 150 zamestnancov. Najväčšími zamestnávateľmi (2021), ktorých sídla sa nachádzajú v okrese, sú LEONI SLOVAKIA Jaklovce, PRO VITAE n.o. VšN Gelnica, Treva s.r.o. Prakovce, Mesto Gelnica, Klauke s.r.o. prevádzka Gelnica a IDEA DSS Prakovce. Týchto šesť subjektov zamestnáva ku koncu roka 2021 od 100 do 150 zamestnancov. Spoločnosť LEONI Slovakia spol. s r. o., odštepný závod Jaklovce, patrí do káblovej divízie nemeckého koncernu LEONI a závod v Jaklovciach sa zameriava na výrobu káblových zväzkov pre medicínsku a automatizačnú techniku. PRO VITAE n. o. sa zaoberá poskytovaním zdravotnej starostlivosti. TREVA s.r.o. sa zaoberá kovaním, lisovaním, razením a valcovaním kovov a práškovou metalurgiou. Mesto Gelnica predstavuje subjekt všeobecnej verejnej správy. IDEA – Domov sociálnych služieb poskytuje starostlivosť o staršie osoby a osoby so zdravotným postihnutím v pobytových zariadeniach.
Od 1. 1. 2017 sa v priestoroch Všeobecného podnikateľského inkubátora v Gelnici etablovala spoločnosť ***KLAUKE SLOVAKIA, s.r.o.,*** ktorá zamestnáva 103 (2021) zamestnancov.

Z údajov od dochádzke a odchádzke obyvateľov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov rok 2021 vyplýva, že v roku 2021 spolu 55,5 % (6 393) ekonomicky aktívnych obyvateľov (EAO) okresu odchádzalo do zamestnania mimo obec svojho trvalého bydliska. (údaj nezahŕňa obyvateľov, ktorí nemajú stálu adresu zamestnania, alebo miesto ich zamestnania nie je známe). V rámci okresu Gelnica odchádzalo zo svojho bydliska do zamestnania 28, 2 % (3244) EAO okresu Gelnica, do iných okresov odchádzalo 23,4 % (2702) EAO a 3,9 % (447) EAO odchádzalo do zahraničia. Prevažujúcimi odvetviami do ktorých obyvatelia odchádzali boli priemysel, školstvo, zdravotníctvo a obchod. Z pohľadu dennej odchádzky do zamestnania mimo okresu Gelnica, najviac obyvatelia dochádzali do krajského mesta Košice. V roku 2021 tam do práce chodilo 9,5 % (1098) EAO okresu Gelnica.

Tabuľka 4 Prehľad najväčších zamestnávateľov v okrese Gelnica (12/2021)

	Zamestnávateľ	Počet zamestnancov
1.	LEONI SLOVAKIA Jaklovce	149
2.	PRO VITAE n.o. VšN Gelnica	131
3.	Treva s.r.o. Prakovce	123
4.	Mesto Gelnica	106
5	Klauke s.r.o. prevádzka Gelnica	103
6.	IDEA DSS Prakovce	100
7.	SIRAIL s.r.o. Prakovce	81
8.	QESS s.r.o. prevádzka Jaklovce	70
9.	Prakon s.r.o. Prakovce	64
10	Poľnohospodárske družstvo v Kluknave	53

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe údajov poskytnutých UPSVaR SNV, pobočka Gelnica

Miera evidovanej nezamestnanosti na úrovni SR, Košického kraja aj okresu Gelnica od roku 2013 do roku 2019 zaznamenávala pokles, v roku 2020 došlo na všetkých úrovniach

k jej nárastu a v roku 2021 bol opätovne zaznamenaný pokles miery evidovanej nezamestnanosti. (graf č. 1). Tento vývoj je dôsledkom vplyvov pandémie Covid 19.

Graf 1 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti vo vybraných rokoch (v %).

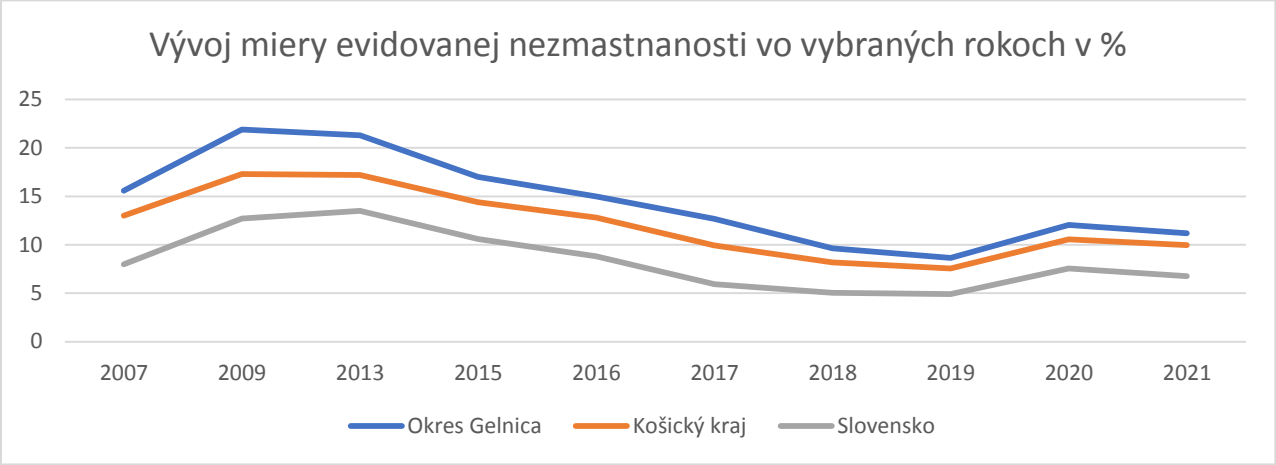

Zdroj: Úrad práce sociálnych vecí a rodiny. ŠÚ SR.

Tabuľka 5 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti vo vybraných rokoch (v %)

Miera evidovanej nezamestnanosti 2007-2020	2007	2009	2013	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Okres Gelnica	15,6	21,9	21,3	17,0	15,0	12,69	9,65	8,66	12,04	11,19
Košický kraj	13,0	17,3	17,2	14,4	12,8	9,94	8,17	7,57	10,55	9,98
Slovensko	8,0	12,7	13,5	10,6	8,8	5,94	5,04	4,92	7,57	6,76

Zdroj: ŠÚ SR.

V evidencii ÚPSVR (október 2021) pre okres Gelnica prevládajú uchádzači o zamestnanie s neukončeným základným vzdelaním a základným vzdelaním 52,8 %, ktorých podiel na celkovom počte uchádzačov je podstatne vyšší ako v Košickom kraji (40,1%) a na Slovensku (30,2 %). Čo sa týka ďalších skupín podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v uvedenom období u UoZ v okrese Gelnica 718 (42,49 %) má najvyššie dosiahnuté vzdelanie v rôznych formách stredného vzdelania, 5 (0,3 %) má dosiahnuté vyššie odborné vzdelanie a 75 (4,43 %) dosiahlo vysokoškolské vzdelanie v rôznych stupňoch (viď graf č.2). Podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva medzi uchádzačmi (4,5 %) je výrazne nižší v porovnaní s priemerom Košického kraja a slovenským priemerom. (Košický kraj 9 %, SR 12,4%).

Graf 2 Štruktúra ÚoZ v okrese Gelnica podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania (10/2021).

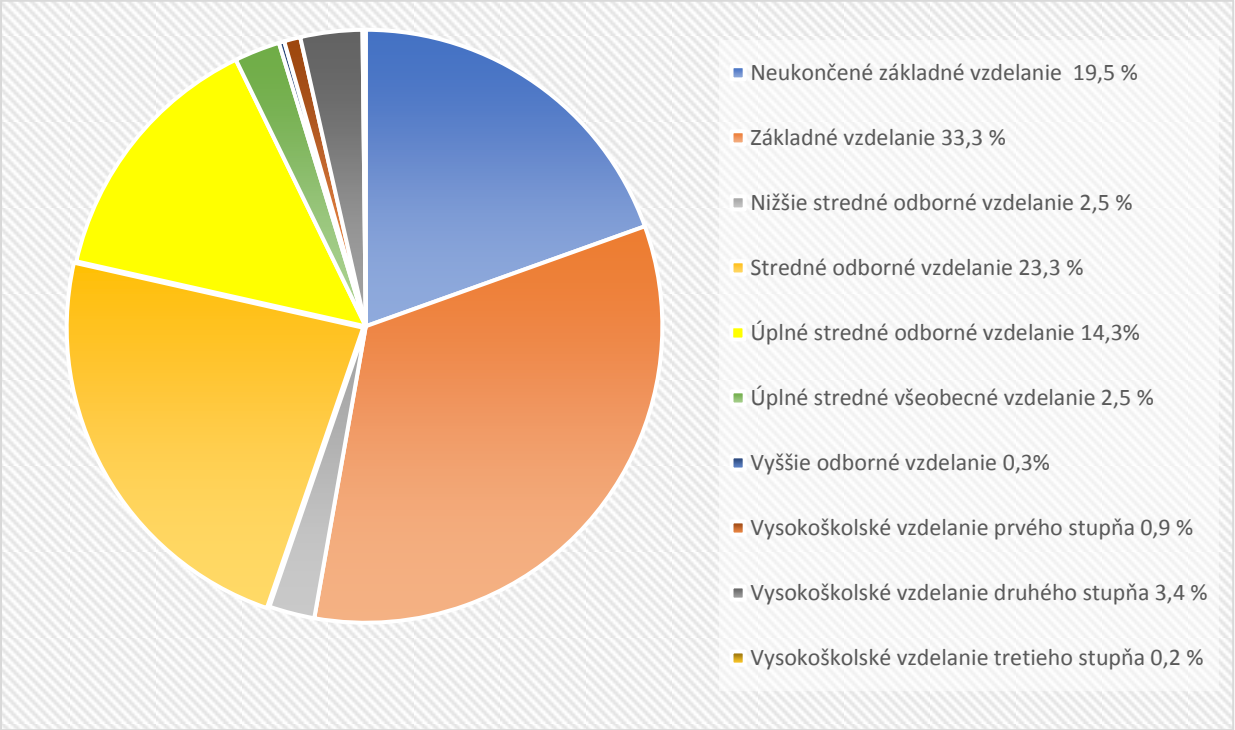

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe štatistík UPSVaR.

1.2. Identifikácia lokalít a osídlenia rómskej populácie v okrese.

Veľmi málo spomínaným okresom, kde je vysoký podiel rómskej populácie ***je okres Gelnica, kde výpočty odhadujú 25,7 %-ný podiel Rómov. Možno teda tvrdiť, že celkovo údolie rieky Hnilec sa rýchlo môže stať regiónom s veľmi výrazným podielom Rómov.*** Nachádzajú sa tu totižto obce s veľkými rómskymi osadami ako Švedlár (1 277 Rómov), Mníšek nad Hnilcom (795 Rómov), Richnava (2 000 Rómov), Nálepkovo (1 615 Rómov) a iné, pričom aj centrum Hnileckej doliny, mesto Gelnica, má veľkú rómsku osadu (odhady počtu Rómov podľa – *Mušinka a kol., 2014*). Viaceré obce v tomto regióne, vrátane okresného mesta Gelnica, sú pre lacné nehnuteľnosti kandidátmi na sťahovanie neprispôsobivých Rómov z iných lokalít. Kedysi sa medzi tu žijúcimi občanmi hovorilo o možnom sťahovaní časti košických neplatičov priamo do Gelnice. Podiel Rómov v tomto ekonomicky depresnom regióne samozrejme narastá nielen ich vysokou reprodukciou, ale tiež odchodom nerómskeho obyvateľstva, hlavne mladších ročníkov. **(**Zdroj článku**:** *ŠUVADA, Martin. 2015. Rómovia v slovenských mestách. Bratislava : POMS, 2015. 168 s. ISBN 978-80-8061-828-5.*)

V rámci okresu Gelnica je z celkového počtu 20 obcí 15 obcí v ktorých žije rómska komunita, čo predstavuje 75% podielu v obciach.

Okres Gelnica má v roku 2021 spolu 31 668 obyvateľov (zdroj : ŠU SR). Podľa Atlasu rómskych komunít 2019 je podiel Rómov vo viacerých obciach okresu vysoký (intervaly) Richnava 81%-90%, Švedlár 61%-70%, Mníšek nad Hnilcom 51%-60%, Nálepkovo 51%-60%, Závadka 41%- 50%, Helcmanovce 31%-40%, Smolnícka Huta 31%-40%, Prakovce 21%-30%, Kojšov 11%-20%, Žakarovce 11%-20%, Jaklovce 1%-10% a Gelnica 1%-10%.

Pri prepočte týchto intervalov na počty obyvateľov v obciach za rok 2021 zistených podľa ŠU SR je celkový interval podielu Rómov v okrese Gelnica v roku 2021 v rozsahu cca. 27 až 34%.

Rómske komunity sú neoddeliteľnou súčasťou našej krajiny. Ich fungovanie, ich problémy, starosti, ale aj radosti pozná väčšina obyvateľov len sprostredkovane. Preto si myslíme, že čím viac informácií o ich živote budeme vedieť doručiť čo najširšej verejnosti, tým skôr si budeme môcť povedať, že nežijeme vedľa seba, ale žijeme spolu. To je totiž jediná cesta k tomu, aby sme sa lepšie spoznali. Bez vzájomného poznania sa nám bude v menšej miere dariť odstraňovať aj niektoré negatívne javy, s ktorými sa v týchto lokalitách stretávame.

Vývoj početnosti rómskej populácie na Slovensku je výrazne progresívny. Detská zložka je v rómskej populácii silno zastúpená a rómske obyvateľstvo je v porovnaní s majoritou mladšie. Kým v populácii SR tvoria v súčasnosti deti do 15 rokov 18 % z celkového počtu obyvateľov a ich podiel dlhodobo klesá, podiel detí v rómskej populácii sa dlhodobo zvyšuje nad 30%.

Slovenskí Rómovia žijú prevažne v osadách a na okraji dedín a miest. To isté platí aj o okrese Gelnica. Rómske osady sa rozdeľujú na tri typy. Všetky tieto typy sa nachádzajú v okrese Gelnica. Integrované dediny (alebo aj mestá), kde je spolužitie Rómov a nerómov. Druhým typom sú separované oblasti, kde Rómovia žijú v rámci mesta, alebo dediny na okraji, na konkrétnej ulici alebo štvrti. Posledným typom sú osady segregované, ktoré sa nachádzajú mimo miest alebo dedín. Úroveň chudoby rómskych osád je úzko spätá s ich geografickou polohou a stupňom integrácie, či segregácie. Čím je osada izolovanejšia a segregovanejšia, tým je chudoba vyššia. Obyvatelia segregovanej osady majú menej príležitostí opustiť osadu a zamestnať sa, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť, že v nej budú naďalej žiť a chudoba sa bude zvyšovať (Svetová banka, Nadácia S.P.A.C.E, INEKO 2002). Rómovia žijúci v segregovaných osadách, ktoré ležia v chudobných okresoch sú „dvojnásobne marginalizovaní“. V dôsledku geografických a ekonomických podmienok musia dvojnásobne marginalizovaní Rómovia čeliť vyššiemu nebezpečenstvu spoločenského a politického vylúčenia ako Rómovia z integrovaných oblastí. Stupeň marginalizácie a segregácie má priamy dopad na frekvenciu a kvalitu interakcií s nerómami, inými rómskymi komunitami a verejnými inštitúciami (miestnymi samosprávami, školami)

Tabuľka 6 Demografické a sociálne ukazovatele vratne infraštruktúry okresu Gelnica.

Obec/mesto	Počet obyvateľov	Podiel Rómov Intervaly (v %)	Počet Rómov Intervaly (počty osôb)		Vodovody % zásobovaných obyvateľov	% Kanalizácia Obyvatelia napojení na kanalizáciu	Počet MŠ	Počet ZŠ	Počet ŠS	Typy osídlenia*
			min	max						
Gelnica	5886	1-10	59	590	94,8	80	2	1	1	V, O
Helcmanovce	1401	31-40	434	560	0	0	1	1	0	O
Henclová	101	-	-	-	0	0	0	0	0	-
Hrišovce	280	-	-	-	0	0	0	0	0	-
Jaklovce	1841	1-10	18	184	96,5	75	1	1	0	V, M
Kluknava	1509	-	-	-	6,3	0	1	1	0	-

Kojšov	689	11-20	76	138	90,2	100	1	0	0	O
Margecany	1864	-	-	-	95,6	100	1	1	0	-
Mníšek nad Hnilcom	1830	51-60	933	1098	36,2	0	1	1	0	O
Nálepkovo	3684	51-60	1879	2210	54,4	76	1	1	0	M
Prakovce	3244	21-30	681	973	96,4	86	1	1	2	V, O
Richnava	3269	81-90	2648	2942	0	0	1	3	0	O
Smolnícka Huta	494	31-40	153	198	100	0	1	0	0	O
Smolník	968	-	-	-	100	10	1	1	0	-
Stará Voda	185	-	-	-	100	0	0	0	0	-
Švedlár	2104	61-70	1283	1473	53,1	0	2	1	0	O
Úhorná	136	-	-	-	0	0	0	0	0	-
Veľký Folkmár	878	-	-	-	97,5	100	1	1	0	-
Závadka	602	41-50	247	301	53,7	0	1	1	0	M
Žakarovce	703	11-20	77	141	83,2	0	1	1	0	O
SPOLU :	**31 668**	**27-34**	**8488**	**10808**	**44,3**	**33,9**	**18**	**16**	**3**	**V,O, M**
* V - vo vnútri obce, O – na okraji obce, M – mimo obce										

Zdroj. Atlas rómskych komunít 2019, ŠÚ SR - https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html#, údaje dotazníka pre samosprávy, Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Košického kraja na roky 2020-2027, vlastné výpočty

Nemalú pozornosť je potrebné venovať inžinierskym sieťam. Hlavne pokiaľ ide o zdroj pitnej vody a kanalizáciu. Môžeme konštatovať, že vo všetkých obciach okresu Gelnica je dostupná elektrická energia. To sa však nedá povedať pokiaľ ide o zdroj pitnej vody – verejný vodovod, tento úplne absentuje v 5 obciach, v niektorých je zase dostupnosť pre obyvateľov len čiastočná. To isté platí aj o kanalizácií. Väčšia polovica obcí (11) kanalizáciu nemá vôbec. Iba 3 obce majú vybudovanú 100 % kanalizačnú sieť, 4 obce ju majú rozpracovanú na 75-86% a jedna obec na 10%. Je dôležité v tejto časti poznamenať, že najhoršia situácia v prostredí MRK je v obci Richnava, kde pitná voda nie je vôbec, ale aj v ostatných MRK, ktoré síce pitnú vodu majú, avšak za túto neplatia, a samospráva sa tak dostáva do stavu, že im ju bude musieť odstaviť, pre vysoké nedoplatky. Čo určite vyvolá veľkú nevoľu v MRK a nehovoriac o epidemiologických následkoch.

Zámerom samosprávy v obci Richnava je napojenie osady na verejný vodovod z Krompách a vybudovanie výdajníkov vody v osade. V súčasnom období (2021) je prístup k pitnej vode riešený jej dovozom do osady prostredníctvom cisterien. V súvislosti s prístupom k vode je taktiež zámerom obce vykonať vodozádržné opatrenia vo vrchnej časti rómskej osady, čím by sa riešilo zamedzenie splavovania odpadu z osady do rieky Hornád pri prívalových dažďoch a čiastočne by bolo možné riešiť aj prístup k úžitkovej vode pre obyvateľov osady. Prírodné zdroje využívajú občania z prostredia MRK aj v obci Žakarovce a v meste Gelnica. Mesto Gelnica získalo zámennou zmluvou pozemky na výstavbu bytov nižšieho štandardu, pričom po ich vybudovaní by ich mohli využívať aj osoby z prostredia MRK, čím by došlo k výraznému zlepšeniu podmienok ich bývania a prispelo by to aj k riešeniu tohto problému.

Graf 3 Inžinierske siete v okrese Gelnica (miera napojenia v %).

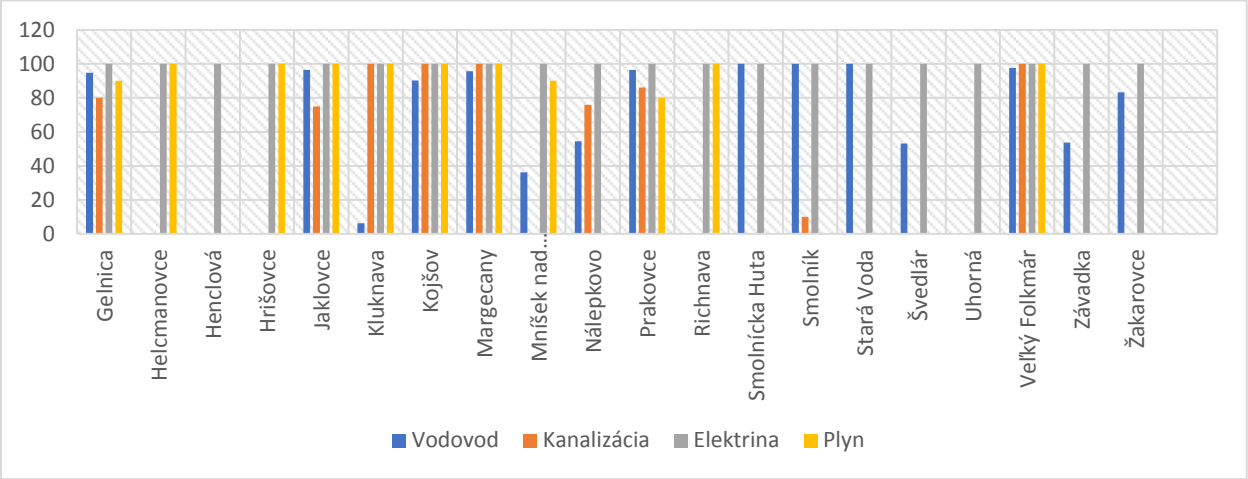

Zdroj : Vlastné spracovanie, na základe Atlas rómskych komunít 2019, Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Košického kraja na roky 2020-2027, vlastné zisťovanie

1.3 Využívanie školských a zdravotných zariadení, dostupná sieť sociálnych služieb

Vzdelávacia, sociálna a zdravotnícka infraštruktúra.

Predškolské a základné vzdelávanie v okrese poskytuje 18 materských škôl, 13 základných škôl a 2 špeciálne základné školy (Graf č. 4).V okrese sa nachádzajú tri stredné školy, a to Gymnázium v Gelnici, SOŠ techniky a služieb Prakovce a Spojená škola internátna Prakovce.

SOŠ techniky a služieb Prakovce ponúka (2021):

a) dvojročné učebné odbory (úplné stredné odborné vzdelanie) - strojárstvo, podnikanie v remeslách a službách, spoločné stravovanie,
b) trojročné učebné odbory (stredné odborné vzdelanie) - nástrojár, hostinský/hostinská, obrábač kovov, predavač a
c) dvojročné študijne odbory (nižšie stredné odborné vzdelanie) - lesná výroba a praktická žena.

SOŠ má svoje pracoviská v obciach Richnava a Nálepkovo.

Spojená škola internátna v Prakovciach poskytuje odbornú prípravu na výkon nenáročných pracovných činností pre povolanie a začlenenie sa do pracovného procesu a života spoločnosti žiakov s mentálnym postihnutím alebo mentálnym postihnutím v kombinácii s iným postihnutím. Túto rozpočtovú organizáciu tvoria organizačné zložky :

- Odborné učilište internátne Prakovce,
- Praktická škola internátna Prakovce,
- Praktická škola Gelnica,
- Špeciálna základná škola Gelnica,
- Špeciálna základná škola Prakovce,
- Elokované pracovisko v Ústave na výkon trestu a výkon väzby v Košiciach – odborné učilište,
- Školský klub detí Gelnica,
- Elokované pracovisko v Ústave na výkon trestu a výkon väzby v Košiciach – praktická škola internátna (od 01. 09. 2021),
- Špeciálna materská škola Gelnica (od 01. 09. 2021),
- Základná škola pre deti s autizmom (od 01. 09. 2021).

V súčasnosti je nedostatok miest na zaškolenie detí v predškolskom a školskom veku hlavne v obciach, kde je zvýšený počet detí z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“) ako sú obce Richnava, Mníšek nad Hnilcom a Prakovce. Stredné a základné školy trpia nedostatočnou vybavenosťou odborných učební a telocviční, chýbajú vonkajšie športoviská a priestory pre voľnočasové aktivity detí a mládeže.

V súčasnosti je v obci Richnava Okresným úradom Košice zriadená základná škola pre nultý, prvý a druhý ročník, momentálne kapacita (2021) pre tieto ročníky postačuje, avšak do budúcna vzhľadom k rýchlemu rastu počtu obyvateľov v obci je predpoklad, že kapacita postačovať nebude, vyššie ročníky navštevujú ZŠ v Kluknave. Zámerom štátu je vybudovať v Richnave Základnú školu, avšak aj tento zámer naráža na problémy, nakoľko pozemky, ktoré prichádzajú do úvahy sú v záplavovom území, možné riešenie je budovanie hrádze (rieka Hornád), toto riešenie je v kompetencii vodohospodárskeho podniku, avšak ani to nesľubuje skoré riešenie problému.

Graf 4 Školstvo v okrese Gelnica.

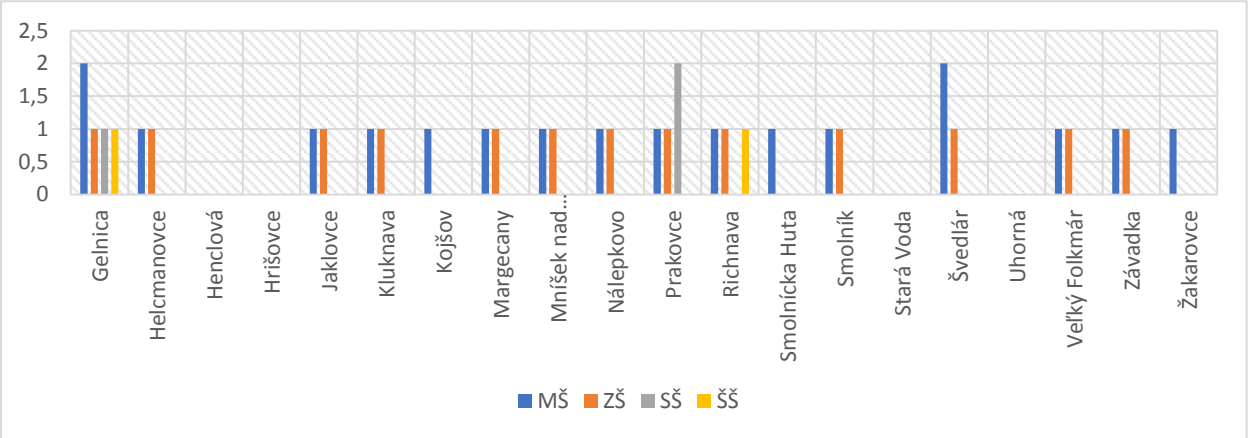

Zdroj : Vlasné spracovanie na základe údajov obcí (2021) .

Sieť zdravotníckych zariadení je v okrese priemerne rozvinutá. V meste Gelnica sa nachádza všeobecná nemocnica PRO VITAE, n. o., ktorá poskytuje štandardnú aj nadštandardnú zdravotnú starostlivosť o pacientov s chronickým ochorením. V meste Gelnica sa nachádza aj „Dom zdravia“ ako poliklinika s viacerými ambulanciami. V meste Gelnica je od novembra 2019 zriadená pevná ambulantná pohotovostná služba pre dospelých (APS).

Detská APS sa v okrese Gelnica nenachádza a najbližšie sa nachádzajú v Košiciach a v Spišskej Novej Vsi. V okrese sa nachádzajú 4 ambulancie rýchlej zdravotnej pomoci (Gelnica, Margecany, Smolník, Nálepkovo), ale ani jedna ambulancia rýchlej lekárskej pomoci. V rámci siete zariadení poskytujúcich sociálne služby sa v okrese Gelnica nachádzajú iba 2 zariadenia. V obci Prakovce sa nachádza domov sociálnych služieb IDEA, ktorý poskytuje ambulantné služby aj pobytovú sociálnu službu pre prijímateľov sociálnej služby s telesným, zmyslovým a duševným postihnutím, zriadený Košickým samosprávnym krajom (KSK). V obci Nálepkovo sa nachádza zariadenie pre seniorov - Domov Nálepkovo n.o., ktorý poskytuje pobytovú sociálnu službu, najmä pre prijímateľov sociálnej služby trpiacich demenciou a Alzheimerovou chorobu. Obe tieto zariadenia spadajú do kategórie verejných poskytovateľov sociálnych služieb. V okrese Gelnica sa nachádza Centrum pre deti a rodiny Gelnica, poskytujú sa sociálne služby na podporu rodín s deťmi a na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku a v obciach okresu sa nachádzajú aj denné stacionáre a opatrovateľská služba. V meste Gelnica sa nachádza Dom opatrovateľskej služby na Sídlisku SNP č. 20, v priestoroch bývalej nemocnice sa nachádza zariadenie pre seniorov (ZPS) a zariadenie opatrovateľskej služby (ZOS), na Slovenskej ulici sa nachádza prevádzka Diecéznej charity Rožňava a taktiež na tejto ulici pôsobí Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím. V Jaklovciach sa nachádza ADOS (agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti).

Z obcí s najvyšším podielom obyvateľov MRK je najväčší problém s prístupom k zdravotným službám v obci Richnava, kde nie je žiadne zdravotnícke zariadenie a obyvatelia využívajú zariadenia nachádzajúce sa v susedných obciach. Zámerom obce je zriadenie zdravotného strediska a obec má aj vhodný objekt na jeho zriadenie, v súčasnosti (2021) je potrebné vyriešiť zapracovanie tohto zámeru do územného plánu.

Je nevyhnutné zlepšiť dostupnosť siete zdravotníckych zariadení v obciach s vysokou koncentráciou MRK, z dôvodu zlepšenia zdravotného stavu obyvateľov a zníženia rizika rôznych ochorení.

Tabuľka 7 Sieť zdravotníckych zariadení v okrese Gelnica.

Obec	ZDRAVOTNÍCKE ZARIADENIA						
	Všeobecný lekár pre dospelých	Všeobecný lekár pre deti a dorast	Stomatológ	Odborník	RZP	Lekáreň	Nemocnica
Gelnica	2	2	2	11	1	4	1
Helcmanovce	1	0	0	0	0	0	0
Henclová	0	0	0	0	0	0	0
Hrišovce	0	0	0	0	0	0	0

Jaklovce	0	0	0	0	0	0	0
Kluknava	1	0	1	0	0	1	0
Kojšov	0	0	0	0	0	0	0
Margecany	2	1	2	0	1	1	0
Mníšek nad Hnilcom	1	1	1	0	0	1	0
Nálepkovo	1	1	2	0	1	1	0
Prakovce	1	0	1	0	0	1	0
Richnava	0	0	0	0	0	0	0
Smolnícka Huta	0	0	0	0	0	0	0
Smolník	0	0	1	0	1	0	0
Stará Voda	0	0	0	0	0	0	0
Švedlár	1	1	1	0	0	1	0
Úhorná	0	0	0	0	0	0	0
Veľký Folkmar	1	0	0	0	0	0	0
Závadka	1	1	1	0	0	1	0
Žakarovce	0	0	0	0	0	0	0
SPOLU	12	7	12	11	4	11	1

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov od obcí (2021).

Graf 5 Počet zdravotníckych zariadení v okrese Gelnica.

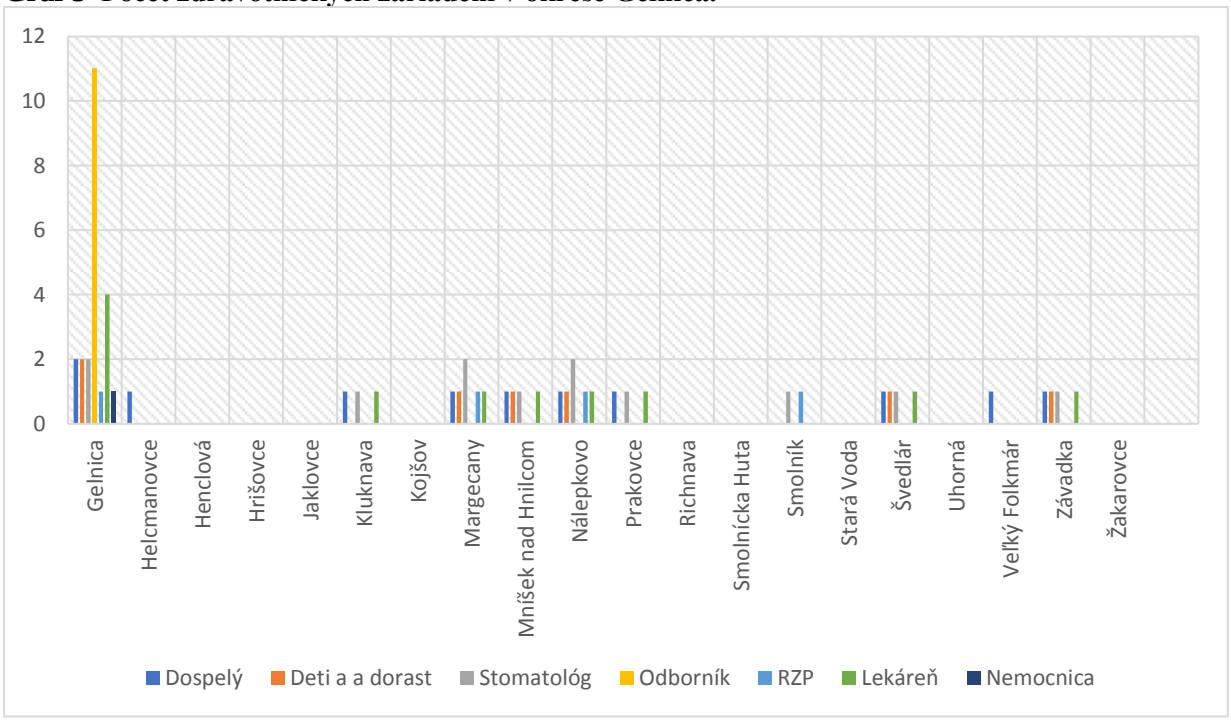

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe údajov samospráv (2021).

Graf 6 Poskytovatelia sociálnych služieb v okrese Gelnica.

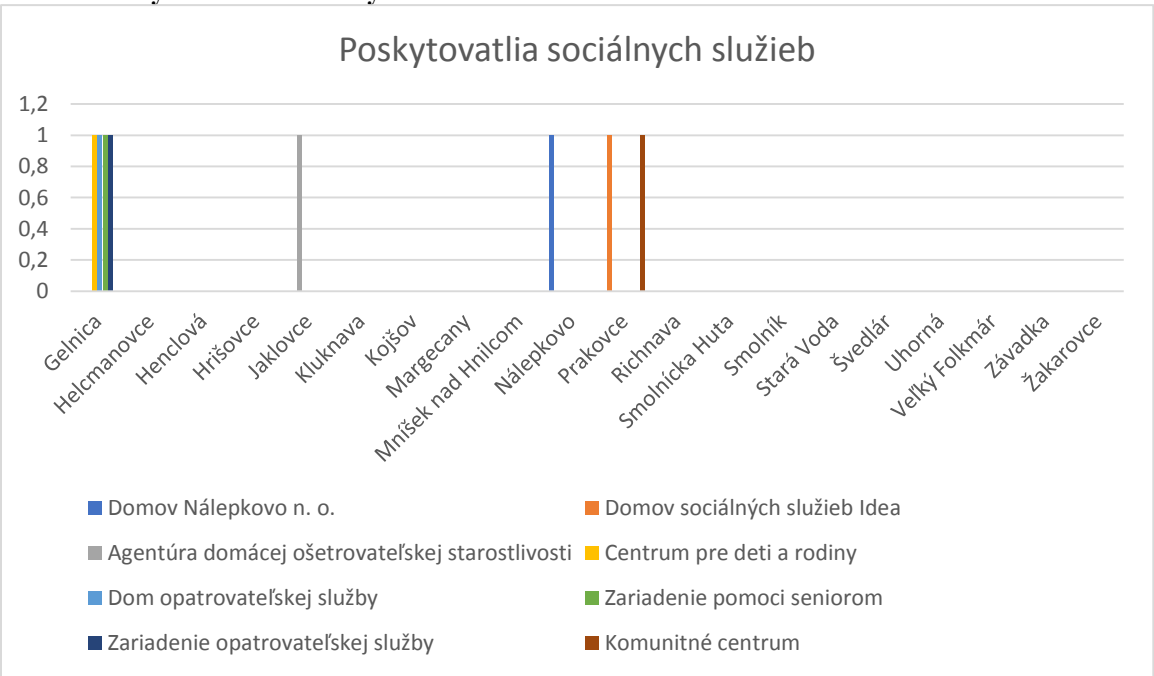

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe údajov samospráv (2021).

V rámci poskytovateľov sociálnych služieb v práci s komunitami má významné postavenie komunitné centrum, pričom v súčasnosti v okrese Gelnica je zriadené jediné komunitné centrum a to v obci Prakovce. Prvý krát sa obec zapojila do projektu v roku 2015. V súčasnosti (05/2022) Komunitné centrum Prakovce poskytuje v rámci Národného projektu Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni (02/20-08/22, projekt predĺžený do 06/23) sociálne služby všetkým svojim obyvateľom. Personálne je zložené zo štyroch pracovníkov na pozíciách odborný garant, komunitný odborný pracovník, odborný pracovník a pracovník. S komunitným centrom v rámci dobrovoľníckej činnosti spolupracujú aj vysokoškolský študenti. Poslaním KC Prakovce je poskytovanie komplexných odborných činností a aktivít, ktoré prispievajú k sociálnemu začleneniu osôb sociálne vylúčených, a to ako na individuálnej, tak aj na lokálnej úrovni. Pod sociálnym začleňovaním sa rozumie sprístupňovanie takých príležitostí a možností, ktoré sociálne vylúčeným jednotlivcom a rodinám napomôžu plne sa zapojiť do ekonomického, sociálneho a kultúrneho života v danej lokalite i v celej spoločnosti. KC Prakovce sa taktiež zameriava na systematickú prácu s deťmi a mládežou, na spoluprácu s rodičmi a pedagógmi, prostredníctvom vzdelávacích a voľnočasových aktivít vedie klientov k svojpomoci a predchádza krízovým situáciám, sociálno-patologickým javom a rizikovému správaniu. Poslaním KC Prakovce je integrácia obyvateľstva obce do súdržného celku, akceptujúceho navzájom osobitosti a rozdiely z dôvodu pohlavia, rasového pôvodu, národnostného alebo etnického pôvodu, náboženského vyznania, fyzickej osoby bez náboženského vyznania, alebo na základe zdravotného postihnutia. Cieľom je výchova a vzdelávanie komunity obce pri budovaní tolerancie k

odlišnosti a úcte k dodržiavaniu zákonov, všeobecne záväzných predpisov obce a spoločenských a etických noriem tolerovaných spoločnosťou.

Ciele a úlohy KC Prakovce:

- Znižovanie nezamestnanosti prijímateľov sociálnych služieb.
- Zvyšovanie gramotnosti obyvateľov.
- Znižovanie výskytu sociálno-patologických javov, najmä prevencia šikanovania v školských laviciach, kyberšikany a znižovanie drobnej kriminality maloletých a mladistvých.
- Zvyšovanie sebaobslužnosti, sebareflexie, rozvoj zručností.
- Vštepovanie zodpovednosti a dôležitosti vzdelania, prevencia záškoláctva.
- Oddlžovanie klientov.
- Prevencia infekčných chorôb, budovanie hygienických návykov.
- Sexuálna výchova mládeže, znižovanie počtu pôrodov maloletých matiek.
- Aj naďalej sa sústreďovať na budovanie dôveryhodnosti KC, jeho povedomia u stále širšej verejnosti obce a to tak Rómov, ako aj nerómskych obyvateľov. Neustále intenzívne podporovať občanov v možnosti využívať služby poskytované pracovníkmi KC, uľahčiť im cestu pri hľadaní pracovných príležitostí, podať pomocnú ruku pri riešení každodenných problémov, vďaka tomu stále viac rozvíjať ich sociálne zručnosti a zároveň naďalej budovať a prehlbovať partnerstvá so záujmovými združeniami z obce, zvyšovať samotnú kvalitu poskytovaných služieb v oblasti špecializovaného poradenstva u dospelých klientov aj pri riešení problémov rodín.
- Skvalitňovať spoluprácu s rodičmi problémových detí, prejaviť úprimný záujem o zlepšenie ich prístupu ku škole, k povinnostiam, ktoré každodenný život so sebou prináša. Nasmerovať ich pozornosť na voľnočasové krúžky a aktivity, záujmové aktivity v oblasti kultúry, umenia, športu a vzdelávania. Dať deťom možnosť prejaviť sa a prezentovať sa svojimi úspechmi na verejnosti aj prostredníctvom komunitných aktivít.
- Pokračovať v intenzívnej spolupráci so Základnou školou s materskou školou v Prakovciach, Spojenou školou internátnou v Prakovciach, Strednou odbornou školou v Prakovciach, s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Gelnica, s Obvodným oddelením policajného zboru Gelnica, Okresným riaditeľstvom policajného zboru v Spišskej Novej Vsi. Okresným súdom Spišská Nová Ves, s Centrom pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže Bratislava, s Centrom pre deti a rodiny Štós, so Slovenským červeným krížom, s exekútorskými úradmi, občianskymi združeniami, vedením obce aj miestnou grécko-katolíckou cirkvou.

Pracovníci vykonávajú svoju činnosť aj priamo v teréne. Komunitné centrum si pre plánovanie svojich aktivít spracováva Komunitný plán komunitného centra, ktorý je spracovaný na základe mapovania potrieb komunity a to formou štruktúrovaných rozhovorov a dotazníka.

1.4 Rámcový osobný a dotazníkový prieskum stavu integrácie MRK, aktuálnych potrieb a požiadaviek v okrese Gelnica

Pre získanie čo najrozsiahlejšieho zdroja informácii, pre zadefinovanie čo najobjektívnejších a najdôležitejších potrieb aj požiadaviek v oblasti širokého rámca integrácie MRK v okrese Gelnica“, bol uskutočňovaný prieskum súčasného stavu integrácie MRK a jeho dosahu na život v okrese Gelnica formou:

a) osobných konzultácií

b) dotazníka / Dotazník tvorí prílohu „Príloha č.1“. stratégie/

Osobné konzultácie sa uskutočňovali predovšetkým v obciach z vysokou koncentráciou rómskych občanov, medzi ktoré patria obce : Nálepkovo, Švedlár, Mníšek nad Hnilcom, Prakovce, Richnava - Kluknava.

Do prieskumu formou dotazníka boli zapojené všetky obce, predstavitelia samospráv, časť privátnej sféry, neziskové organizácie (aktívne Komunitné centrá, vzdelávajúce nštitúcie) a ich klienti, Rómovia žijúci priamo v rómskych lokalitách. Dotazník sme pripravili v printovej podobe, aby bola zachovaná anonymita respondentov. Dotazníky boli doručené do všetkých 20-tich samospráv okresu Gelnica, avšak predstavitelia samospráv mali možnosť skopírovať dotazníky a doručiť ich aj ďalším osobám podľa svojho zváženia a potrieb. Prostredníctvom dotazníka sa zisťovali aj subjektívne názory ľudí žijúcich v MRK. Jednotlivé položky dotazníka boli spracované vhodnými matematicko-štatistickými metódami s využitím výpočtovej techniky, a to graficky, ale aj popisne. Dáta získané z dotazníkov sme konvertovali do podoby vhodnej na štatistickú analýzu. Taktiež sme použili aritmetický priemer a smerodajnú odchýlku.

Grafické a popisné vyhodnotenie výsledkov prieskumu formou dotazníka

Graf 7 Vyhodnotenie otázky č.1 a-g.

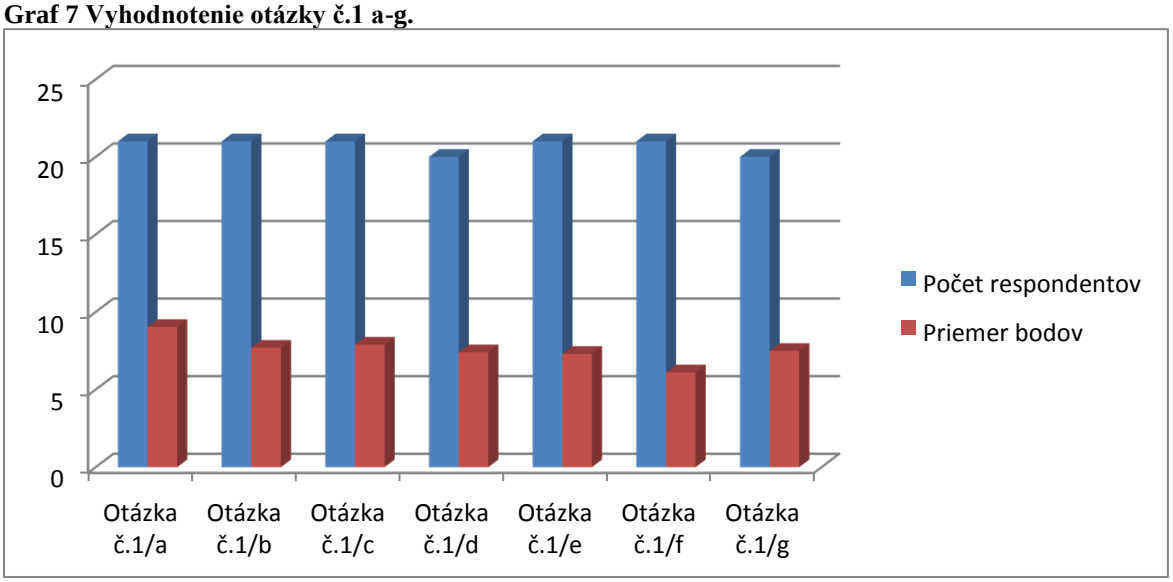

Otázka č.1

Z doterajších výsledkov vyplýva, že najviac oslovených respondentov zaujíma a problém vidí v zamestnanosti rómskeho etnika resp. v jej naštartovaní a to v priemere až 94%.

Druhým najčastejším problémom je bývanie. 79% opýtaných tvrdí že ich bývanie a s tým spojené platby za energie, miestne dane a poplatky, sú v súčasnosti problémom rómskeho etnika. Tretím najčastejším problémom je vzdelanie až 77% opýtaných respondentov tvrdí, že vzdelanie rómskeho etnika je problém. Iba o niekoľko percent zaostáva životné prostredie a osobná hygiena v lokalitách kde býva rómske etnikum.

Graf 8 Vyhodnotenie otázky č.2 – č.5.

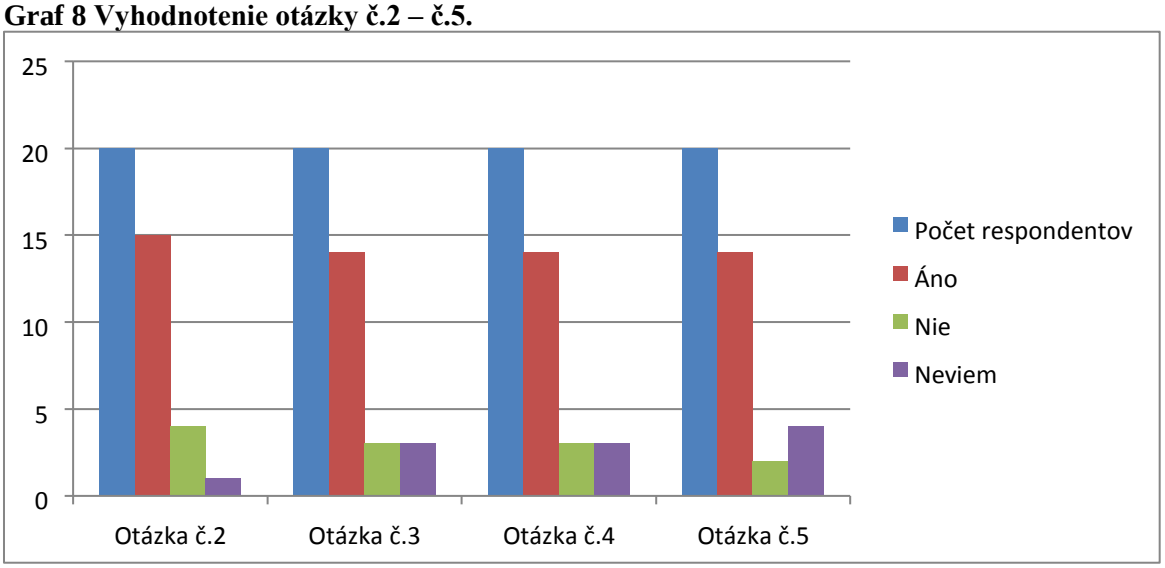

Otázky č.2 – č.5

Na všetky otázky č.2 –č.5 odpovedalo 20 respondentov, pričom až 75% odpovedalo že sa chce zapojiť do procesu tvorby realizácie stratégie, chce byť informovaný o procese plánovania, má záujem spolupodieľať sa na príprave a chce vyvinúť aktivitu potrebnú pre proces zlepšenia stavu spolunažívania s občanmi rómskeho etnika. Iba 15 % povedalo že nechce sa podieľa na procese tvorby realizácie stratégie a 10 % sa nevedelo vyjadriť.

Graf 9 Vyhodnotenie otázky č.6 – č.9.

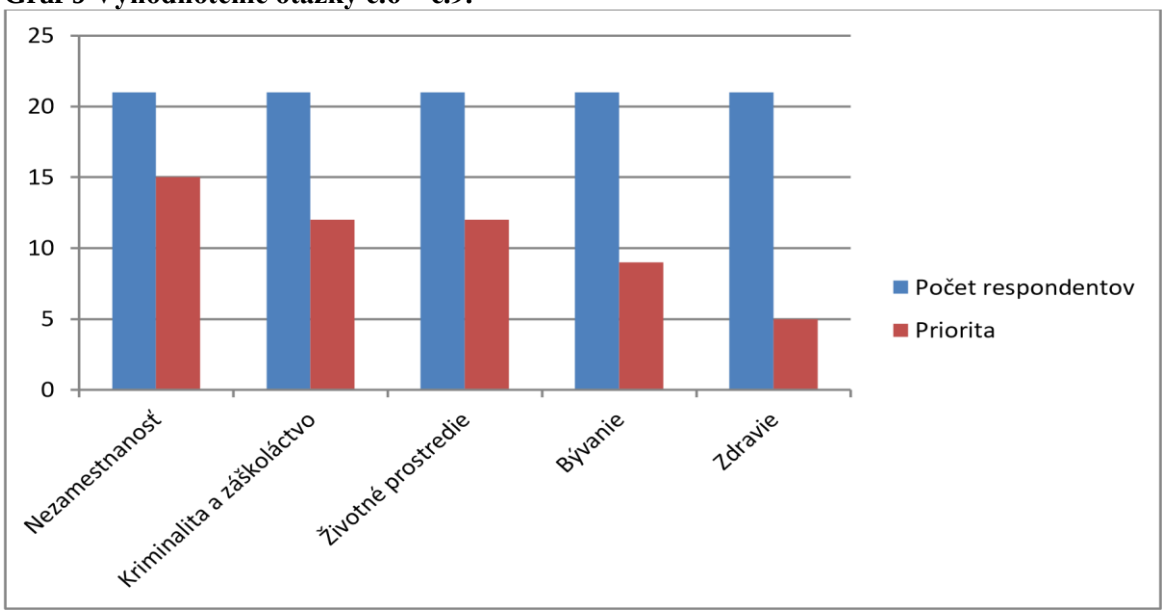

Priority a najčastejšie uvádzané problémy v percentuálnom vyjadrení

1. Nezamestnanosť - 72%
2. Kriminalita a záškoláctvo – 57%
3. Znečisťovanie životného prostredia a neplatenia za odpad. (miestne dane a poplatky vrátane dodávky pitnej vody) – 57%
4. Bývanie – 43%
5. Zdravie – 23%

Stručné zhodnotenie

Z hľadiska vyhodnotenia dotazníka, môžeme konštatovať, že respondenti priamo poukázali na problémy s ktorými sa stretávajú pri spolužití s MRK v bežnom živote a tieto problémy sú presne vyšpecifikované pri konkrétnych bodoch.

Tieto výsledky budú slúžiť na nastavenie cieľov pri spracované Stratégie pre integráciu marginalizovaných rómskych komunít /MRK/ v okrese Gelnica.

Poznámka: Dotazník tvorí prílohu č.1

Graf 10 Celkový počet obyvateľov okresu Gelnica a počet Rómov v okrese.

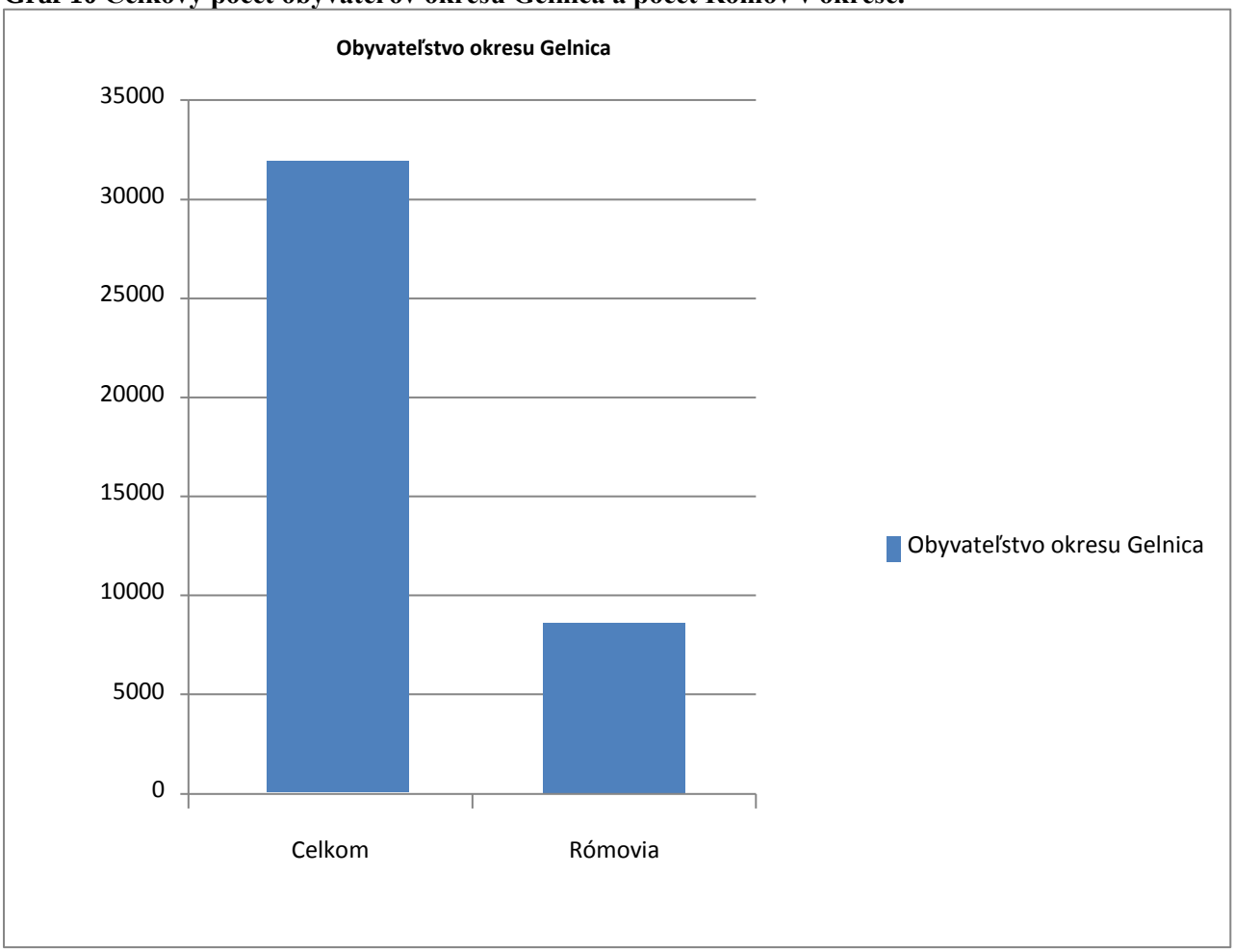

Graf 11 Počet obyvateľov jednotlivých obcí v okrese Gelnica.

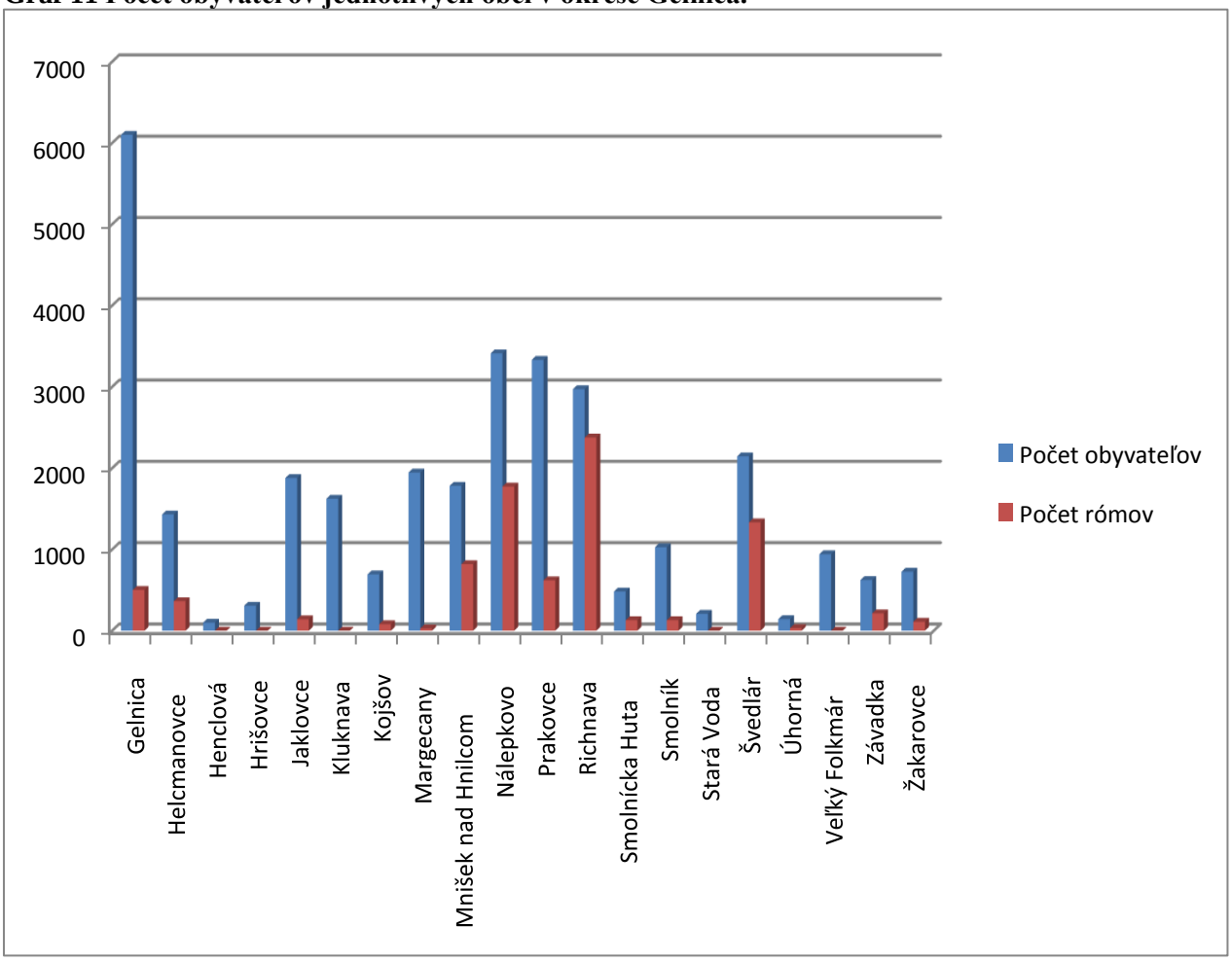

Zdroj: ŠÚ SR samospráva, vlastné výpočty. **http://www.sodbtn.sk/obce/okres.php?kod_okresu=801**, Atlas, rómskych komunít 2013.

Graf 12 Vývoj počtu obyvateľov v meste Gelnica.

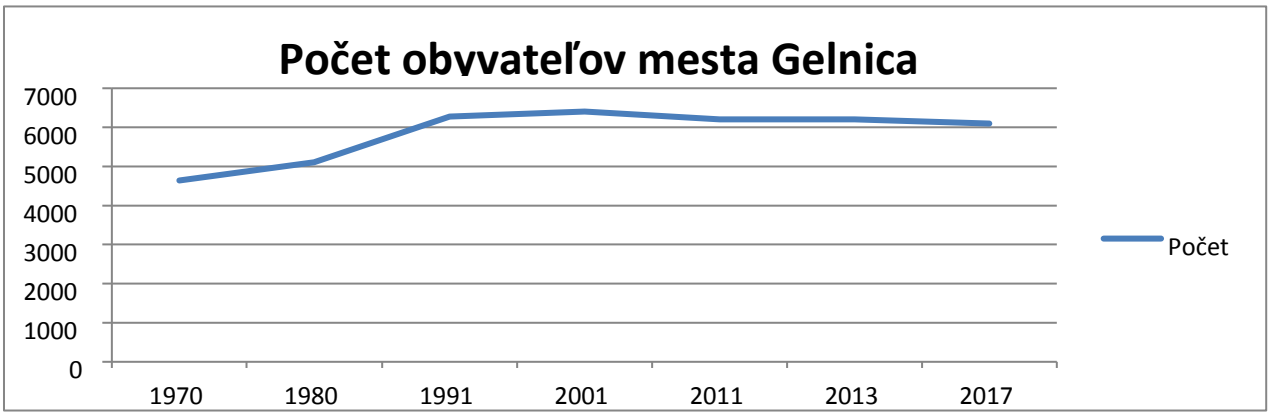

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v meste Gelnica v súvislosti s MRK

Mesto Gelnica má MRK vo viacerých častiach mesta. Ako obvykle má problémy s hygienou, bývaním, zamestnanosťou. Výrazným problémom je kriminalita, hlavne miestny vandalizmus a poškodzovanie veci, nezaostáva ani Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže a páchanie majetkovej trestnej činnosti. Problémy sú s platením miestnych daní a poplatkov, exekúcie a vymožiteľnosť dlhu.

Graf 13 Vývoj počtu obyvateľov v obci Helcmanovce.

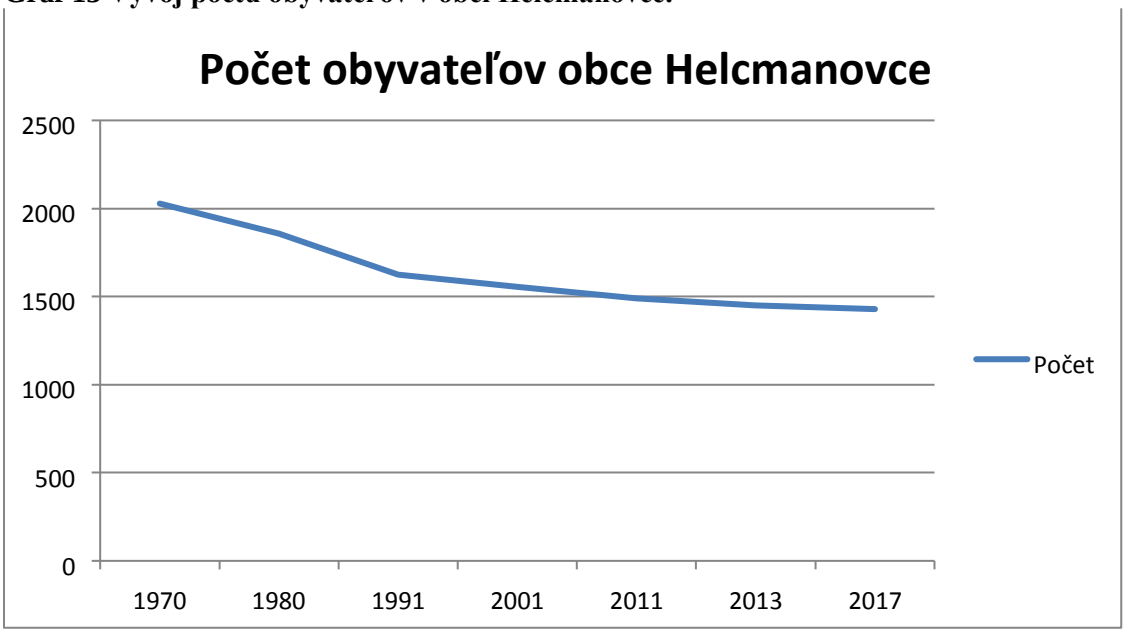

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Graf 14 Vývoj počtu obyvateľov v obci Henclová.

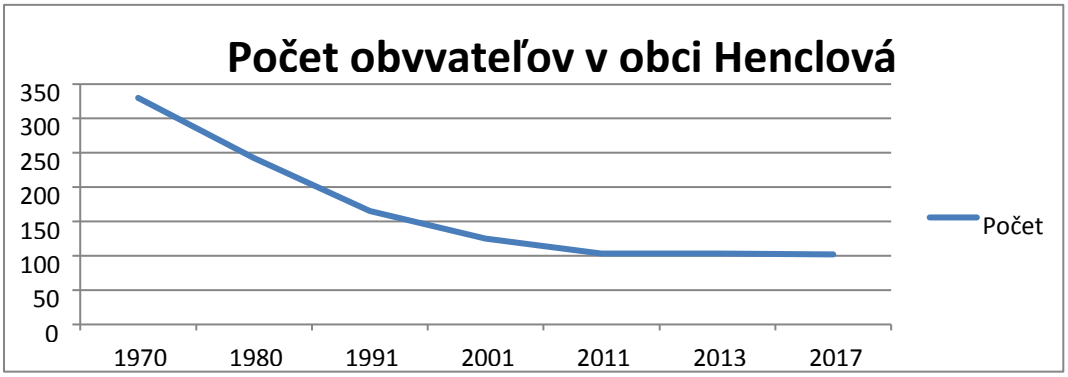

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Henclová v súvislosti s MRK

V uvedenej obci neevidujeme pobyt MRK a ani problémy s touto komunitou.

Graf 15 Vývoj počtu obyvateľov v obci Hrišovce.

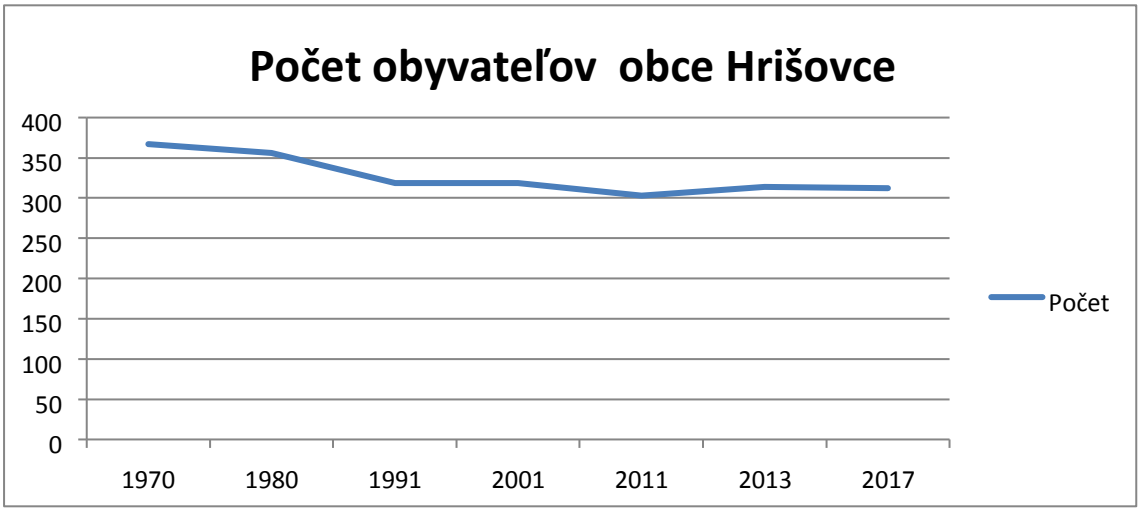

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Hrišovce v súvislosti s MRK

V uvedenej obci neevidujeme pobyt MRK. V susednej obci Richnava, je však zaznamenaný najväčší pobyt v rámci okresu Gelnica a tak vplyvom migrácie po okolí sa stáva, že rómske etnikum, prechádza, alebo zámerne prichádza do obce s cieľom získania zdroj obživy, či už v spôsobe páchania trestnej činnosti, alebo v spôsobe žobrania. Následkom toho je aj znečisťovanie životného prostredia formou odhadzovania obalov, plastov, ale aj nepotrebných vyžobraných vecí, ako sú zvršky odevov.

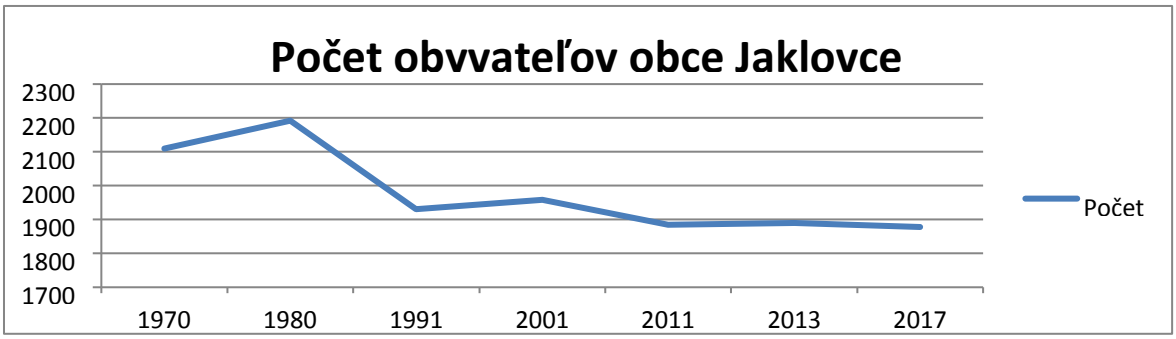

Graf 16 Vývoj počtu obyvateľov v obci Jaklovce.

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Jaklovce v súvislosti s MRK

V tejto obci v súvislosti s MRK najviac vnímajú problém v systéme a to nevyváženosť práva a povinností, problém je s osobnou hygienou a stým súvisiaci spôsob bývania, zamestnanosťou. Väčšina z rómskych spoluobčanov je neskutočne zadlžená, a tak ich dlhy sú vymáhané prostredníctvom súdneho exekútora, čo má za následok, že sa nechcú zamestnať, nakoľko by im okamžite bolo siahnuté na mzdu. Nemalým problémom je aj nedisciplinovanosť či už v komunite, na ulici, alebo v škole.

Graf 17 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kluknava.

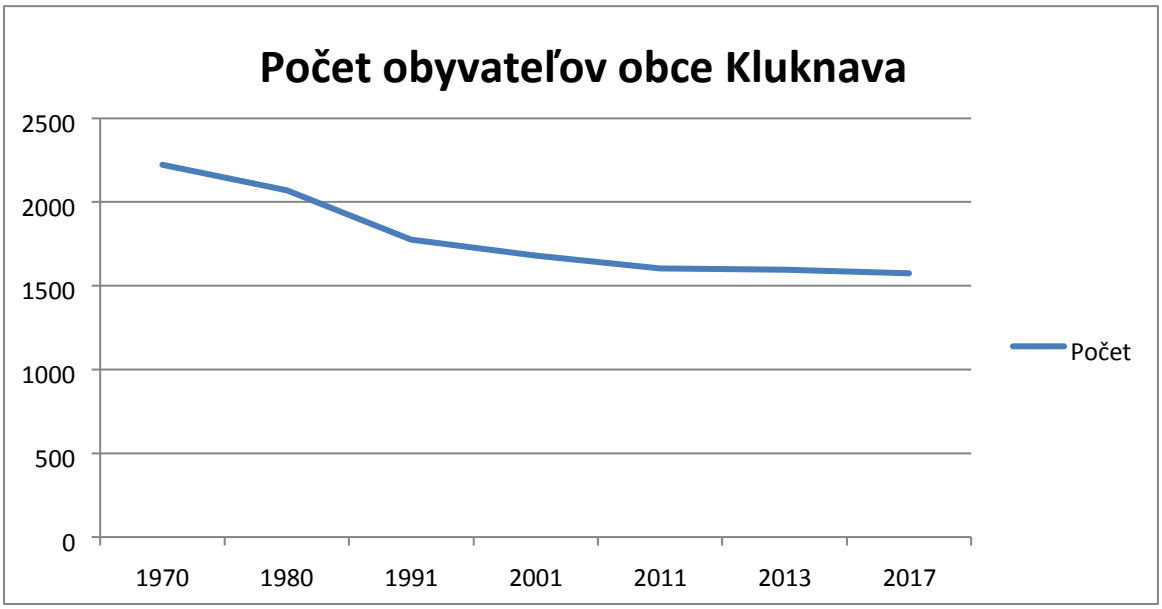

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci v Kluknava súvislosti s MRK

V tomto prípade ide o obec ktorá nemá MRK vo svojej obci, no problémy vníma a tie sa jej priamo dotýkajú z dôvodu, že susedná obec Richnava, nemá základnú školu, a tak žiaci z obce Richnava a to v nie malom počte navštevujú základnú školu v obci Kluknava. Zo štatistík ktoré sú uvedené vyššie je zrejme, že do školy chodí okolo 400 detí z obce Richnavy, pričom 90 % tvoria Rómovia. Cesta do školy vedie buď po hlavnej cesta č.547 v smere na Košice, alebo cez pole. Deti tak veľmi často chodia do školy zašpinené od blata. Ďalším problémom je že škola pracuje v dvoch smenách. Rómske etnikum navštevuje obec Kluknavu možno častejšie ako obec Richnavu, nakoľko v obci Kluknava sa nachádza pošta, lekár (zubár, všeobecný lekár pre dospelých), škola, pohostinské zariadenia a potraviny. Tieto objekty sú pomerne často navštevované hlavne počas vyplácania dávok na pošte. Pri migrácií po obci, znovu dochádza k znečisťovaniu životného prostredia, hádzaním rôznych odpadkov. Ďalej je potrebné uviesť, že pri pohybe po obci často dochádza k tipovaniu objektov k možnej majetkovej trestnej činnosti, hlavne pokiaľ ide o neobývané rodinné domy – najčastejšie napádané objekty (Zdroj. Štatistika Obvodného oddelenia PZ Krompachy), nesmieme zabudnúť ani na skutočnosť kedy došlo k zavraždeniu dvoch seniorov priamo v ich rodinnom dome (rok 2004).

Graf 18 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kojšov.

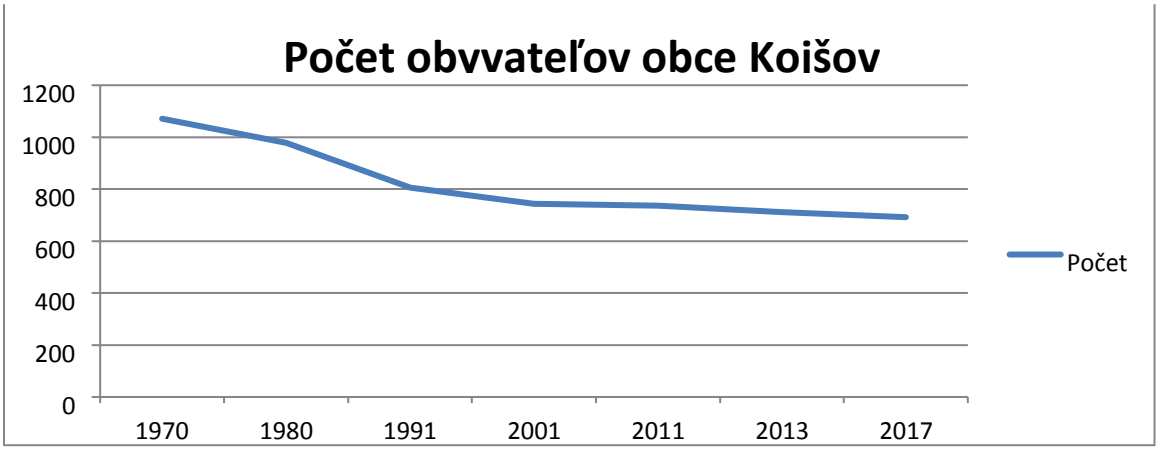

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Kojšov v súvislosti s MRK

Obec Kojšov má pomerne nízke zastúpenie MRK. Je to niečo okolo 11 % obyvateľstva, ktoré okrem zlepšenia bývania a hygieny neeviduje väčšie problémy. Problém

obec vidí v riešení prístupovej cesty ich obydliam a s tým súvisiaca regulácia miestneho potoka. Spolunažívanie problémom nie je, kriminalita v obci nezaznamenaná.

Graf 19 Vývoj počtu obyvateľov v obci Margecany.

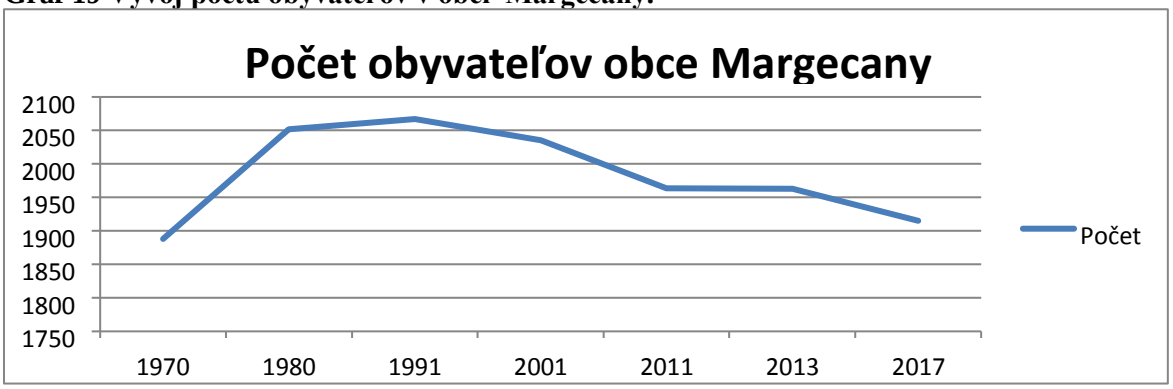

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Margecany v súvislosti s MRK

Medzi najčastejšie problémy v súvislosti s MRK je skutočnosť, že v obci býva iba 1,5 % rómskeho etnika, ktoré žije bezproblémových životom v obci, avšak rómske etnikum susedných obcí hlavne obce Richnava spôsobuje nemalé problémy pre obec vo viacerých oblastiach. Prvým a dosť významným problémom je enormná zaťaženosť zdravotníckej ambulancie pre deti a dorast v Margecanoch, ktorú navštevujú okrem iných aj pacienti z Richnavy. Je to z dôvodu zrušenia ambulancie v obci Kluknava, kde spádovo pacienti z obce Richnava patrili. Ambulancia má tak dvojnásobnú zaťaženosť oproti stanovenej zákonnej norme. Pacienti ako je pri tomto etniku známe prichádzajú vo veľkých skupinách, sú hluční a znečisťujú životné prostredie, hlavne okolie železničnej stanice, okolie zdravotného strediska a obce ako takej. Takže druhým problémom je znečisťovanie životného prostredia v obci.

Graf 20 Vývoj počtu obyvateľov v obci Mníšek nad Hnilcom.

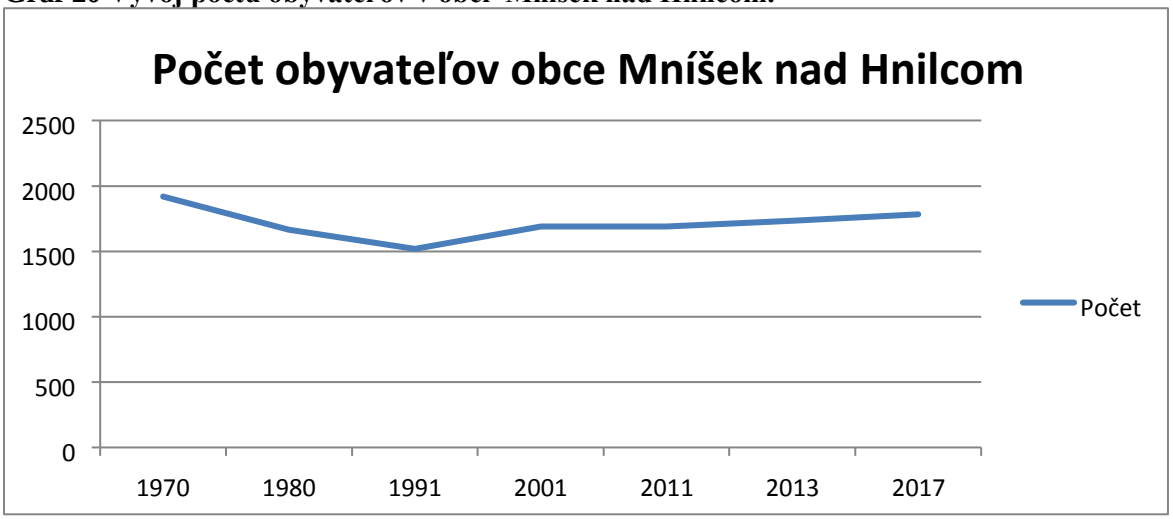

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Mníšek nad Hnilcom v súvislosti s MRK

Ide o obec v ktorej je takmer 46 % zastúpenie rómskej populácie. S týmto vysokým percentom podielu sú ja problémy s MRK radovo vyššie ako u ostatných obciach. Medzi najzávažnejšie problémy v obci patrí bytová otázka, nezamestnanosť a stým spojené množstvo voľného času, množstvo času na páchanie kriminality, ktorá je dosť rozšírená, hlavne pouličná kriminalita a vandalizmus s ňou spojený. Ďalším závažným problém je neustále sa zvyšujúca demografická krivka u tejto populácie. V obci, podobne ako v obci Nálepkovo je vo veľkej miere zaznamenaný pohyb túlavých psov s ktorými má obec problém pri odchyte a s poplatkom za odchyt.

Graf 21 Vývoj počtu obyvateľov v obci Nálepkovo.

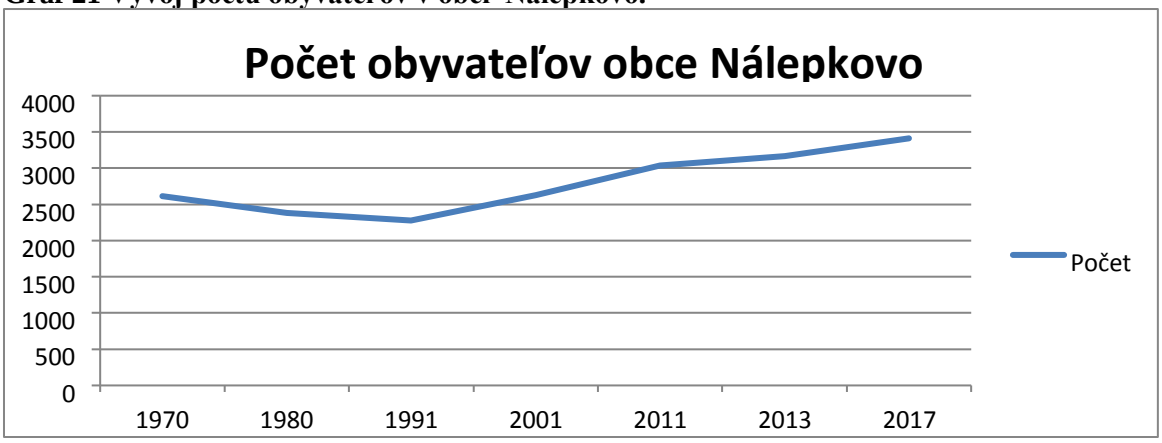

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Nálepkovo v súvislosti s MRK

Obec Nálepkovo patrí medzi top tri obce okresu Gelnica, v ktorých podiel rómskej komunity viac ako 50%. Patrí k obciam, kde demografická krivka rapídne stúpa. Pokiaľ ide o samotné problémy tak jedným z najzávažnejších problémov je že je to komunita s množstvom neplatičov či už v rámci obce / dane, voda, odpad, nájomné/, alebo aj voči ostatným inštitúciám. V obci je vo veľkej miere zaznamenaný pohyb túlavých psov s ktorými má obec problém pri odchyte a s poplatkom za odchyt. Zaznamenali sa prípady záškoláctva, devastovanie a ničenie majetku obce hlavne v devastovaní nájomných bytoch a tak ako v iných podobných lokalitách je to veľmi zlá hygiena hraničiaca s epidemiologickými výstrahami, ktoré sa zhoršia v prípade odstavenia verejného vodovodu pre neplatenie a veľké dlhy. Nezaostáva ani zvýšený nápad kriminality, vandalizmu, zlá situácia v zodpovednosti rodičov za deti pre mnohopočetnosť hlavne pri ich výchove.

Graf 22 Vývoj počtu obyvateľov v obci Prakovce.

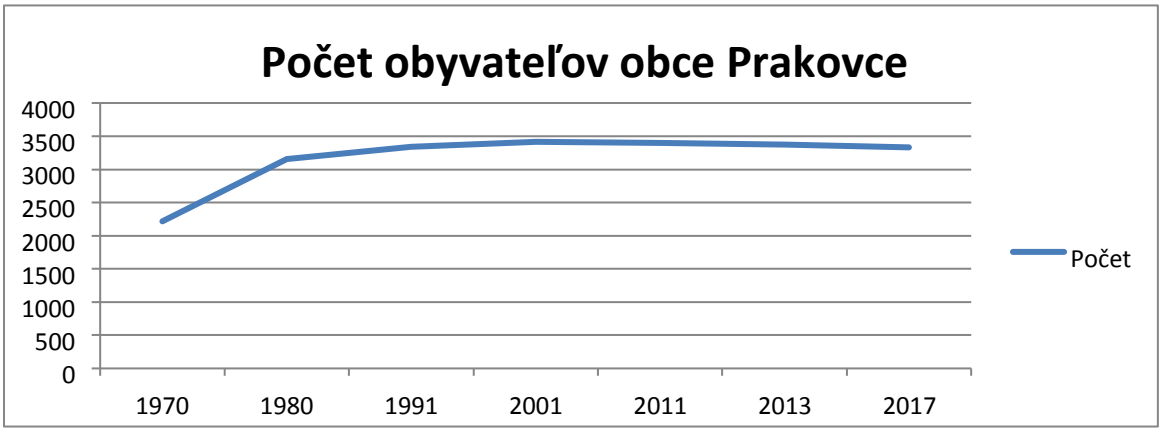

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Prakovce v súvislosti s MRK

V obci Prakovce je takmer 19% podielu rómskej populácie. V minulosti bolo množstvo možností zamestnať sa. Samospráva v súčasnosti rieši problémy s bývaním, zlou hygienou v MRK, vandalizmus, kriminalita, obdobne ako u ostatných MRK problémy s exekúciami, neplatením za odpad, vodu a podobne. Výhodou je že Rómovia nežujú segregovane a tým pádom sa snažia vžiť s majoritou. Sú však lokality, kde je ich väčší počet a tam je evidentné znečisťovanie životného prostredia.

Graf 23 Vývoj počtu obyvateľov v obci Richnava.

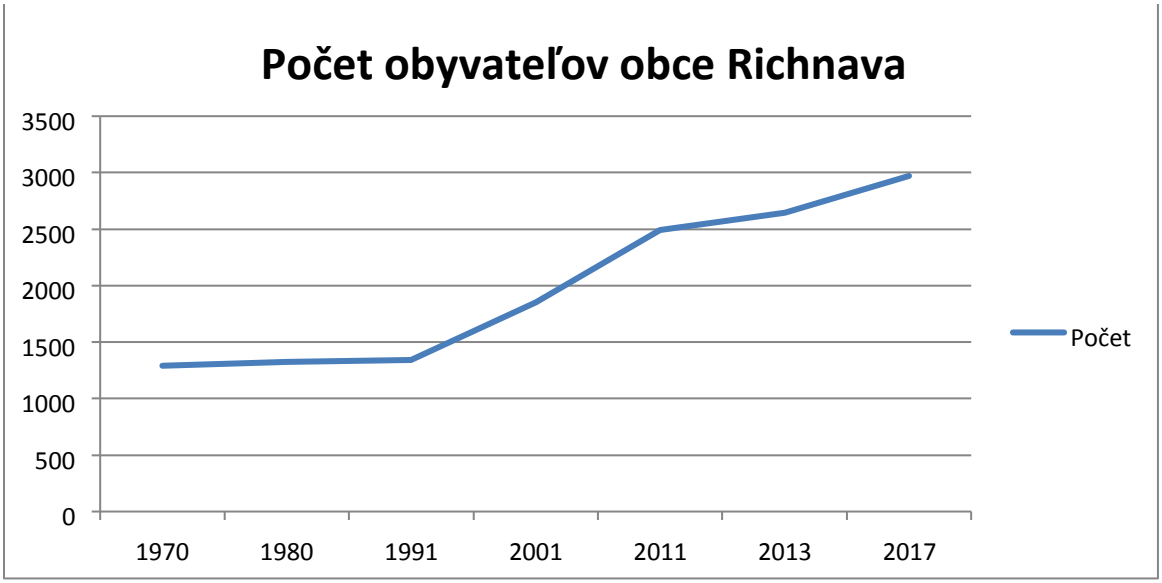

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Richnava v súvislosti s MRK

Marginalizované rómske komunity predstavujú v obci Richnava chudobné a sociálne vylúčené skupiny obyvateľov, ktoré majú obmedzený prístup k verejným službám, tovarom, zdrojom a zároveň majú obmedzený kontakt s obyvateľmi obce žijúcimi mimo osídlenia. V segregovanej časti obce žije približne 2400 obyvateľov. Obec Richnava definovala najmä nasledujúcej problémy rómskej populácie v obci:

- nesamostatnosť rómskej populácie, nemožnosť začleniť sa a uplatniť sa na trhu práce,
- zlá technická a sociálna infraštruktúra v rómskej osade,
- nízky hygienický štandard rómskych domácností,
- rýchly nárast rómskej populácie,
- nízka vzdelanostná úroveň rómskeho obyvateľstva a s tým súvisiaca vysoká dlhodobá nezamestnanosť

Obec sa v rámci aktívnej spolupráce s úradom práce snaží o integráciu nezamestnaných občanov, príp. znevýhodnených skupín na trhu práce, prostredníctvom udržiavania pracovných návykov u týchto občanov. Najmä dlhodobo nezamestnaní občania, navyknutí na pravidelný príjem sociálnych dávok, upadajú často krát do pasivity a rezignácie. Tieto dávky v mnohým prípadoch vplývajú na občanov skôr demotivačne, keďže poberatelia týchto dávok sa nesnažia zmeniť svoju sociálnu situáciu. Práce realizované takto zamestnanými občanmi majú pozitívny dopad aj na samotnú obec. Jedná sa primárne o tieto prínosy:

- zlepšenie ekonomických podmienok, sociálnych i kultúrnych podmienok v obci, ako aj podmienok samotných občanov,
- tvorbu, ochranu, udržiavanie a zlepšovanie životného prostredia obyvateľov obce Richnava,

- podpora vzdelávania a získavania skúseností u dlhodobo nezamestnaných občanov, - rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt,
- rozvoj a podpora komunitnej činnosti v obci.
-

Obec má existenčné problémy, nakoľko je veľký predpoklad že demografická krivka bude rádovo rásť. V obci chýbajú základné inžinierske siete hlavne v segregovanej lokalite. Vrcholom problému je že MRK leží na dvoch katastroch (Kluknava, Richnava), nemožnosť vysporiadať pozemky, chýba obecný vodovod, kanalizácia a je tu veľká epidemiologická hrozba aj pre okolité obce a mestá.

No a závažným problémom je absencia základnej školy. Obec v snahe školu zabezpečiť urobila niekoľko krokov, avšak všetko končí na buď katastrálnom probléme, alebo ide o záplavové miesto, a tak bez zásahu štátu nie je možné aspoň čiastočne zlepšiť situáciu v tejto obci.

Graf 24 Vývoj počtu obyvateľov v obci Smolnícka Huta.

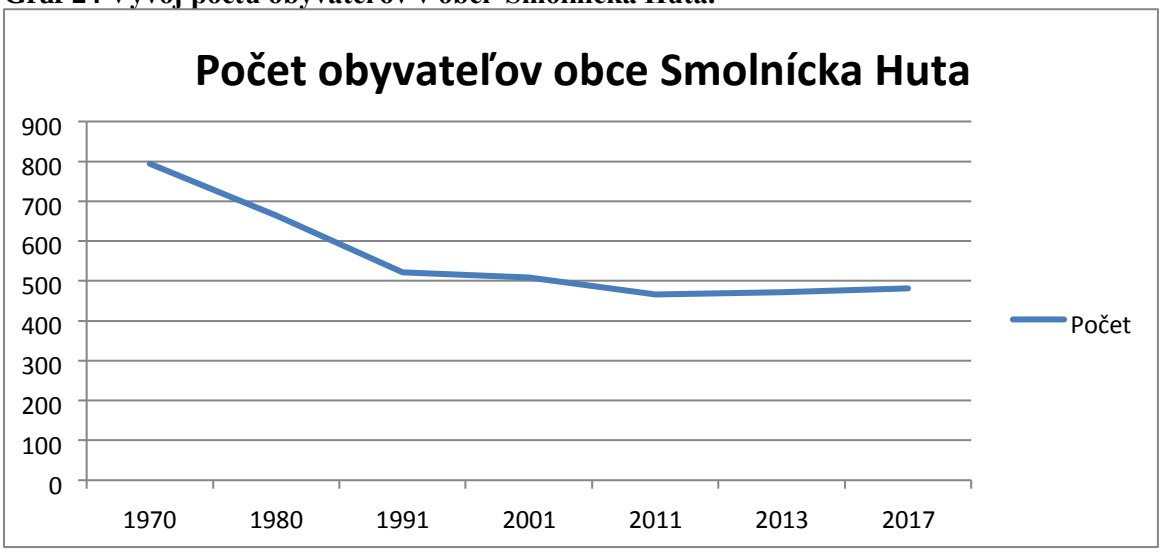

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Smolnícka Huta v súvislosti s MRK

V tejto obci je MRK vžitá s majoritou a obec neeviduje väčšie problémy. Uvádza všeobecné problémy týkajúce sa bývania a vzdelania, ako aj zamestnania.

Graf 25 Vývoj počtu obyvateľov v obci Smolník.

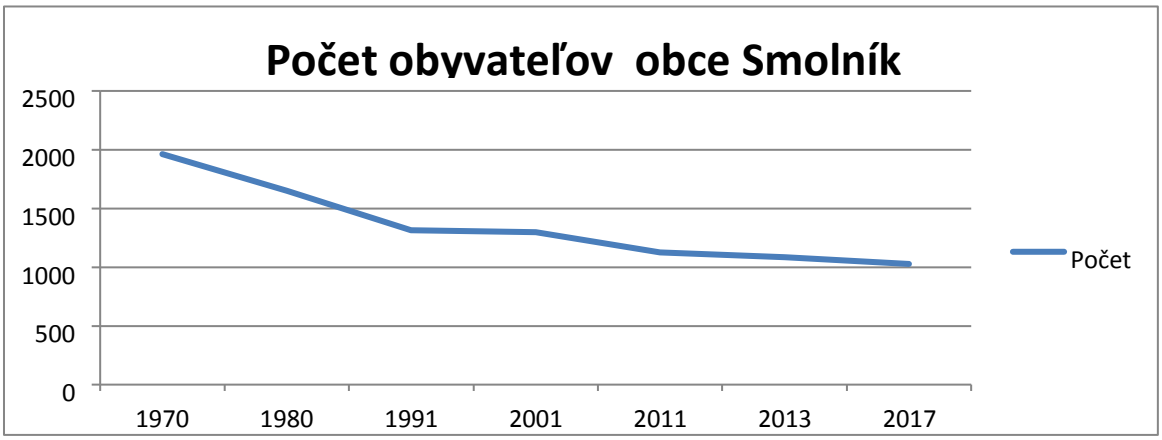

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Smolník v súvislosti s MRK

Obec evidujeme obdobné problémy s MRK ako sú kriminalita, vandalizmus, napadanie seniorov (lúpežne prepadnutie dvoch senioriek, pričom jedna následkom podľahla). Samospráva má problémy tiež so záškoláctvom u detí s MRK, množstvo neplatičov miestnych daní a poplatkov, štandardne so zamestnanosťou, kultúrou bývania a hygienickými podmienkami.

Graf 26 Vývoj počtu obyvateľov v obci Stará Voda.

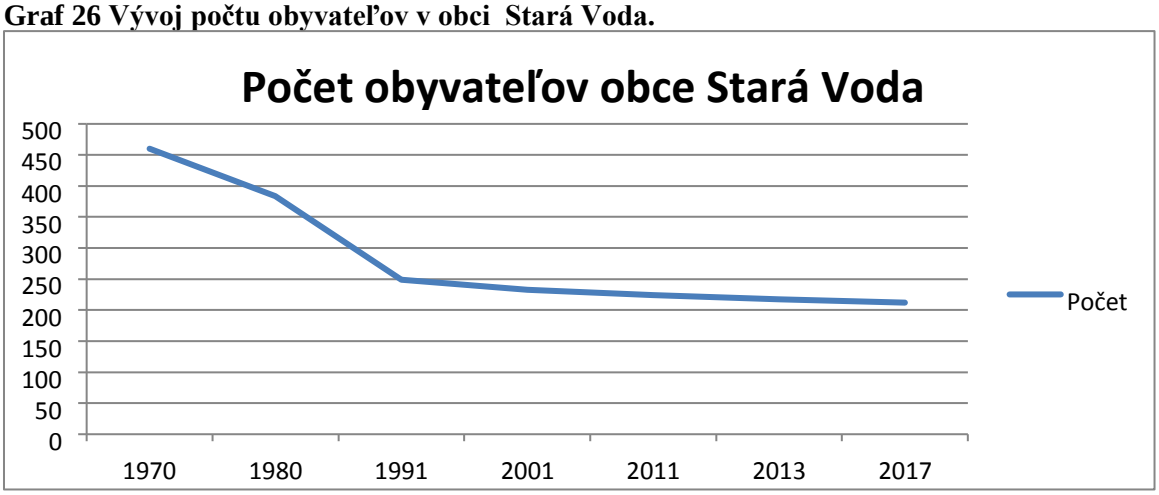

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci v Stará Voda súvislosti s MRK

V obci sa MRK nenachádzajú.

Graf 27 Vývoj počtu obyvateľov v obci Švedlár.

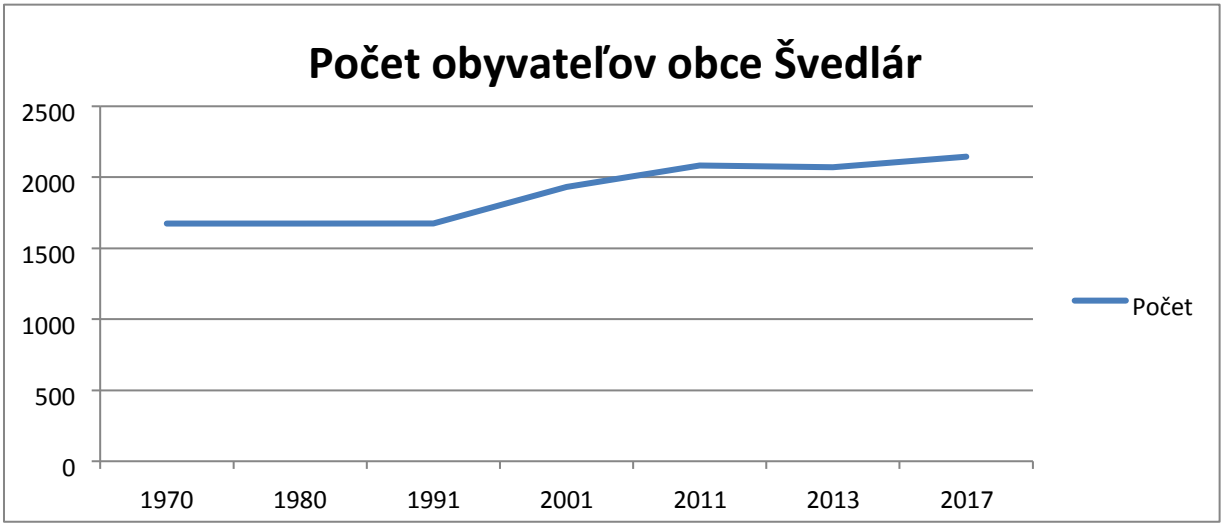

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/

Najčastejšie problémy v obci Švedlár v súvislosti s MRK

Obec Švedlár patrí na druhú priečku poradia obci s podielom MRK. V obci žije až 63 % rómskej populácie. Už z predchádzajúcich tvrdení je zrejme, že v obciach s vysokým percentom podielu MRK sú obrovské problémy. Okrem spomínaných je potrebné uviesť skutočnosť, že obec je v nútenej správe a tak má obmedzené možnosti riešenia problémov v obci. Ide o obdobnú obec ako obec Richnava s tým rozdielom, že v obci sú vybudované inžinierske siete – vodovod, materská škola a základná škola.

Graf 28 Vývoj počtu obyvateľov v obci Úhorná.

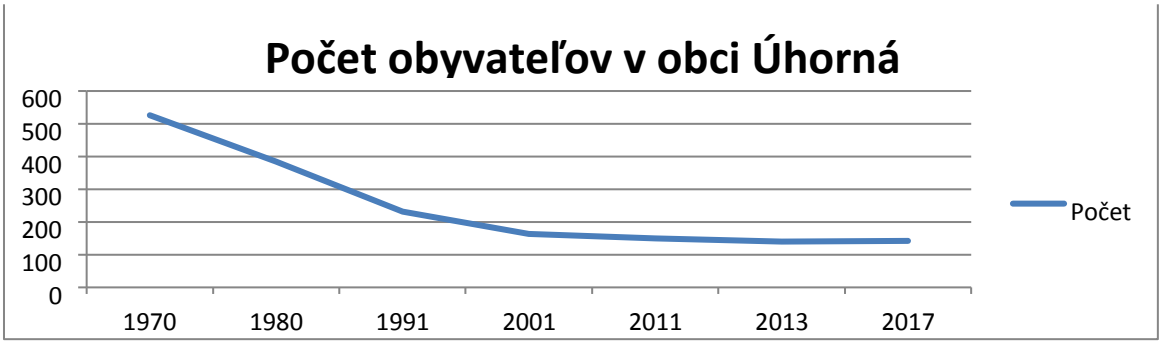

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Uhorná v súvislosti s MRK

V tejto obci pre nízky počet obyvateľov je percento podielu MRK na úrovni 23%. Avšak v číslach je to 32 obyvateľov. Samospráva vyhodnotila problémy s kriminalitou, neplnenie povinnej školskej dochádzky a problémy týkajúce sa životného prostredia – hlavne produkovanie odpadu a zakladanie čiernych skládok.

Graf 29 Vývoj počtu obyvateľov v obci Veľký Folkmar.

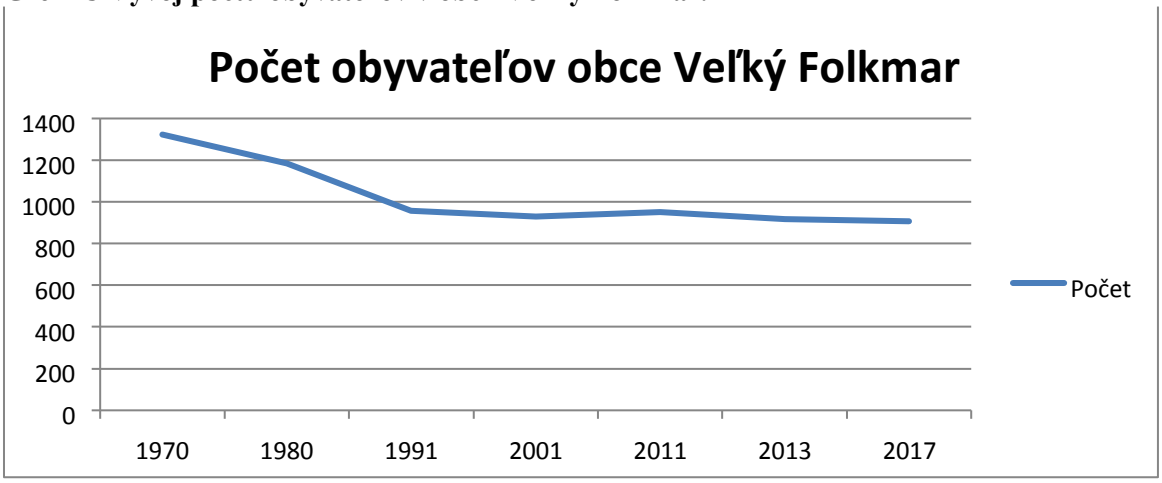

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Veľký Folkmár v súvislosti s MRK

V obci nie je zaznamenaný pobyt rómskej populácie, problémy s s ňou vnímajú iba cez znečisťovanie životného prostredia, migráciu po okolitých obciach a kriminalitou.

Graf 30 Vývoj počtu obyvateľov v obci Závadka.

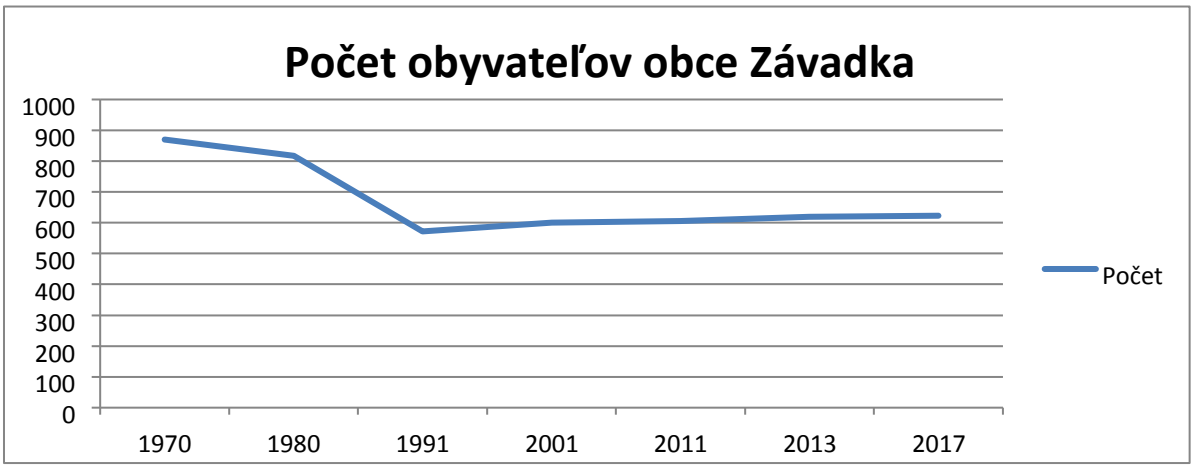

Zdroj : http://www.sodbtn.sk/obce

Najčastejšie problémy v obci Závadka v súvislosti s MRK

Obec patrí k obciam s vyšším percentom rómskej populácie. Je to okolo 35 %. Medzi najvážnejšie problémy obce okrem dookola spomínaných (nezamestnanosť, bývanie, hygiena) je zodpovednosť rodičov za svoje deti. Maloleté deti sa v nočných hodinách bez dozoru rodiča túlajú po obci, kde pritom páchajú rôznu trestnú činnosť. Najčastejšie je to

majetková trestná činnosť, konkrétne drobné krádeže napríklad dreva, železa a podobne. V mnohých prípadoch krádeže ani nie sú občanmi nahlasované na políciu a tak neprechádzajú ani štatistikami. Obec však má o tomto vedomosť. Ďalším problémom je neplnenie si platenia miestnych daní a poplatkov a na druhej strane vytváranie čiernych skládok a znečisťovanie životného prostredia.

Graf 31 Vývoj počtu obyvateľov v obci Žakarovce.

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/

Najčastejšie problémy v obci Žakarovce v súvislosti s MRK

Obci žije 15 % podiel MRK. Obec vníma problémy s bývaním, hygienou a kriminalitou.

B: STRATEGICKÁ ČASŤ

1.1 V okrese Gelnica chýba funkčná „Akčná skupina“ odborníkov, pre potreby riadenia, monitoringu, realizácie a vyhodnocovania všetkých potrebných aktivít pri napĺňaní cieľov stratégie

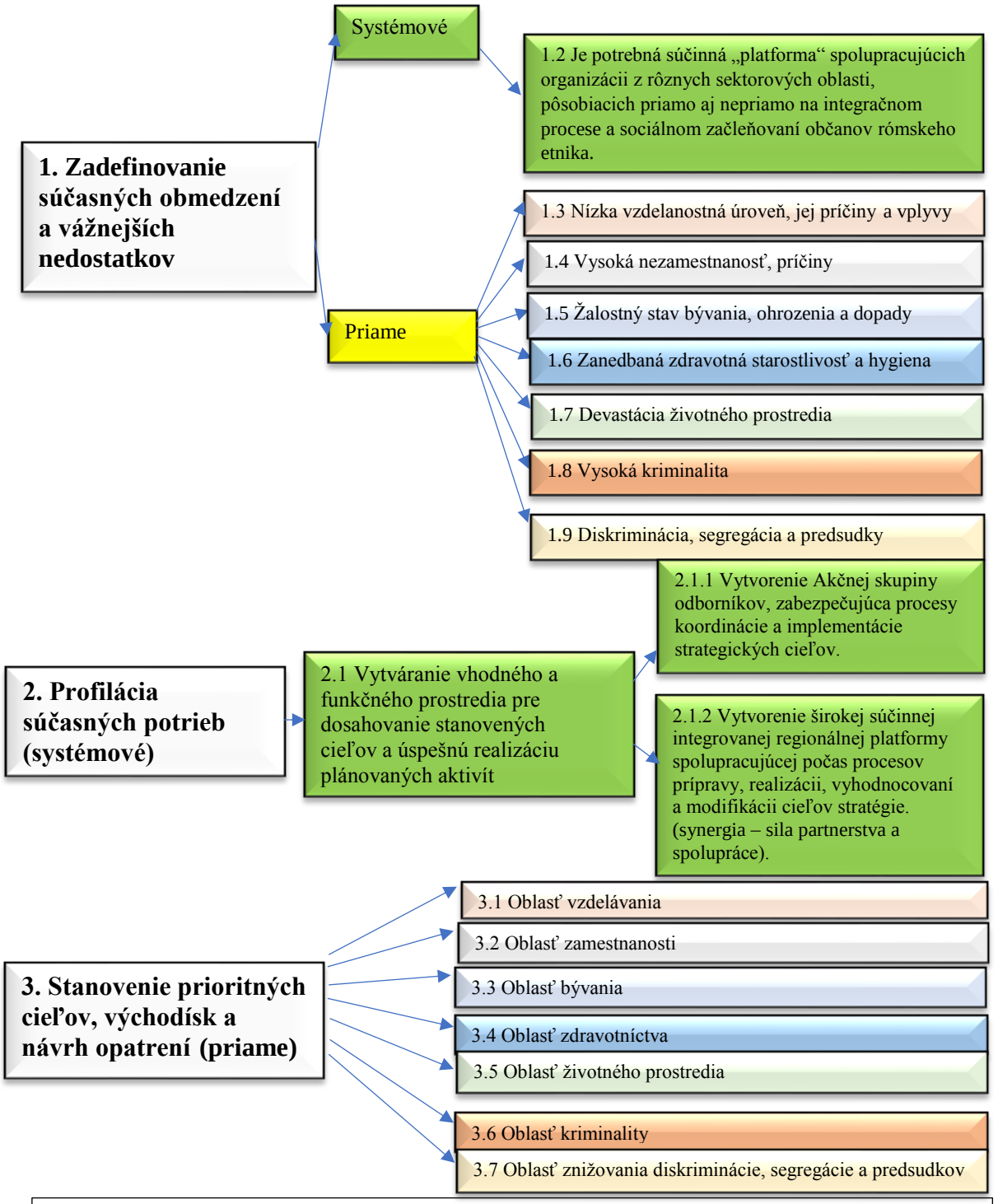

Stratégia pre integráciu Marginalizovaných rómskych komunít v okrese Gelnica na obdobie rokov 2019 2027 – (výhľadovo 2030)

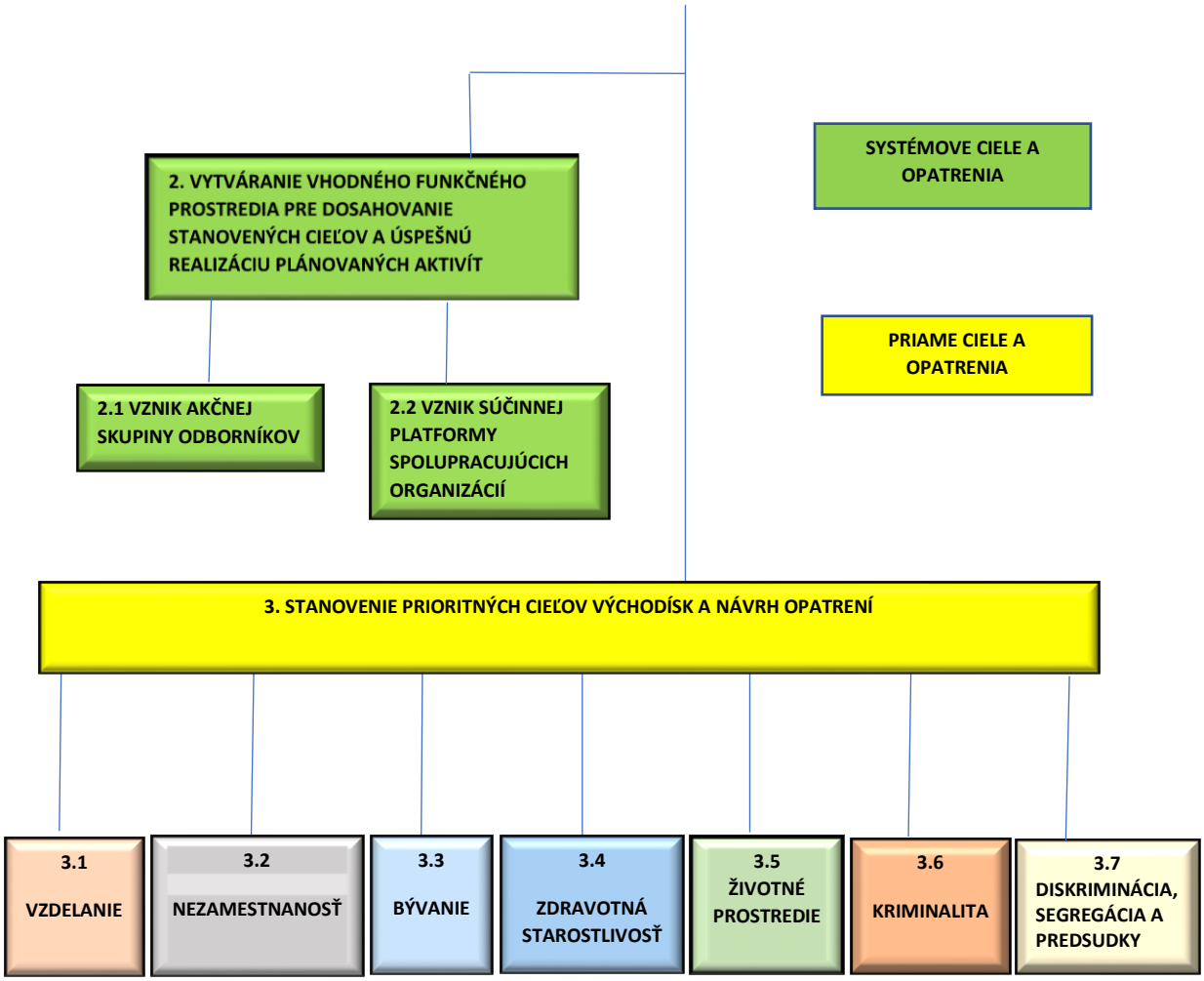
SYSTÉMOVE CIELE A OPATRENIA
PRIAME CIELE A OPATRENIA
2. VYTVÁRANIE VHODNÉHO FUNKČNÉHO PROSTREDIA PRE DOSAHOVANIE STANOVENÝCH CIEĽOV A ÚSPEŠNÚ REALIZÁCIU PLÁNOVANÝCH AKTIVÍT
2.1 VZNIK AKČNEJ SKUPINY ODBORNÍKOV
2.2 VZNIK SÚČINNEJ PLATFORMY SPOLUPRACUJÚCICH ORGANIZÁCIÍ
3. STANOVENIE PRIORITNÝCH CIEĽOV VÝCHODÍSK A NÁVRH OPATRENÍ
3.1 VZDELANIE
3.2 NEZAMESTNANOSŤ
3.3 BÝVANIE
3.4 ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ
3.5 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE
3.6 KRIMINALITA
3.7 DISKRIMINÁCIA, SEGREGÁCIA A PREDSUDKY

1. ZADEFINOVANIE SÚČASNÝCH OBMEDZENÍ A VÁŽNEJŠÍCH NEDOSTATKOV

Systémové:

1.1 V okrese Gelnica chýba funkčná „Akčná skupina“ odborníkov, pre potreby riadenia, monitoringu, realizácie a vyhodnocovania všetkých požadovaných aktivít pri napĺňaní cieľov stratégie.

Prečo je potrebná funkčná „Akčná skupina“ odborníkov.

To, či je názov „Akčná skupina“ najvhodnejší nie je rozhodujúce. Skupinu je možné pomenovať aj iným možno vhodnejším názvom, lepšie vystihujúcim požadovaný účel. Rozhodujúci však je obsah vykonávaných činnosti a forma vykonávaných aktivít, nevyhnutných pre úspešnú realizáciu prioritných cieľov prijatej stratégie. Čo je teda obsahom požadovaných aktivít a čo je nevyhnutné?

Pri príprave a realizácii plánovaných aktivít v každej oblasti, od vzdelávania, zvyšovania zamestnanosti až po znižovanie kriminality a zlepšovanie stavu spolunažívania, vykonávaných za účelom zlepšovania súčasného stavu integrácie marginalizovaných rómskych komunít je potrebná efektívna koordinácia, následný výber a zosúladenie možných postupov a riešení.

Konkrétne:

- kto osloví, kto navštívi, kto zorganizuje stretnutia so zamestnávateľom/zamestnávateľmi v blízkom regióne, s návrhom aby podali informáciu a predstavili svoje plánované podnikateľské aktivity, aby tlmočili svoje potreby, svoje predstavy týkajúce sa požiadaviek na vzdelanie a kvalitu pracovných síl, požadovaných pracovných zručností , s vyžadovanou kvalitou vykonávaných prác, ako aj predbežný časový horizont týchto potrieb,
- kto „obehne“ rómske osady, rómske lokality a Rómov žijúcich rozptýlene v obciach, kto navštívi Komunitné centrá, terénnych sociálnych pracovníkov a ďalších sociálnych pracovníkov pôsobiacich v samosprávach a neziskových organizáciách, za účelom aby získal informácie o nezamestnaných evidovaných aj neevidovaných na úradoch práce,
- kto zistí, zanalyzuje, tento potenciál a vyhodnotí ich možnosti a schopnosti pre pracovné začlenenie podľa ponúkaných a vytváraných pracovných príležitosti,
- kto z regiónu, prečo a ako bude iniciovať potrebné doplnky a zmeny v náplni práce komunitných pracovníkov a z časti aj terénnych sociálnych pracovníkov vykonávajúcich svoju pracovnú činnosť v rámci Národných projektov, aby hlavný obsah ich aktivít bol orientovaný špecifický na naliehavé potreby lokality, obce, regiónu, ktoré vyplývajú z existujúcich komunitných plánov. Žiaľ v súčasnosti sa požadovaný obsah a rozsah pracovných výkonov, v rámci Národných projektov,

pripravuje a nariaďuje centrálne v Bratislave. Plnenia kontrolujú koordinátori, takže sa naliehavé špecifické potreby lokalít praktický nezohľadňujú.

- kto a ako bude iniciovať pozitívne zmeny k tomu, aby vzdelávacie kurzy a školenia pre nezamestnaných organizovaných Úradmi práce , boli konzultované aj so zástupcami zamestnávateľov v regióne, aj samosprávou a následne uskutočňované len pre vhodnú skupinu nezamestnaných, po konzultáciách so sociálnymi pracovníkmi,
- kto a kedy bude šíriť myšlienky a potreby, vzájomnej spolupráce, vzájomného rešpektovania, ústretovosti, medzi jednotlivými sektormi v bližšom aj širšom regióne, aby boli chápané ako vhodný a účelný nástroj procesu integrácie MRK. Ak niekoho napadne, že to predsa z väčšej časti realizujú Úrady práce, tak je dôležité ešte raz pripomenúť, že cieľovou skupinou tejto „Stratégie“ sú rómsky občania v okrese Gelnica, ktorí z väčšej časti neboli nikdy zamestnaní, s nízkym stupňom vzdelania, ktorí nepoznajú a vôbec nechápu tvorbu hospodárskych hodnôt, svojim prístupom a reakciami nedokážu okamžite napĺňať očakávaný a vyžadovaný stupeň zodpovednosti v zamestnaní po uzatvorení pracovného pomeru, žijú prakticky zo dňa na deň a bývajú často v desivých hygienicky podmienkach. Títo ľudia prichádzajú na Úrad práce len preto že sú tam predvolaní. Úrad práce vnímajú ako sankčnú inštitúciu. Možno aj preto pri kontaktoch na Úrade práce väčšinou nevnímajú, nepočúvajú, teda nerozumejú podaným informáciám. Spolupracujú len z obavy vyradenia z evidencie na UPSVaR.

Zároveň sa vynárajú asi aj ďalšie zásadné otázky. Koľko členov má tvoriť Akčnú skupinu a z čoho bude financovaná? O počte, o pracovných alebo dobrovoľných úväzkoch a vzťahoch, o rozsahu činnosti, nech rozhodne organizácia v kompetencii ktorej je „Akčný plán“ pre najmenej rozvinutý okres Gelnica a jeho súčasťou je teda aj napĺňanie cieľov Stratégie integrácie MRK. Samozrejme, pri rozhodovaní či v skupine bude jeden, dvaja, alebo viacej ľudí, aká bude forma a rozsah pracovných úväzkov, je dôležité zohľadniť naliehavosť plnenia stanovených priorít a potrieb. V otázke financovania sú širšie možnosti, napríklad aj z dotácií pre najmenej rozvinuté okresy.

V súčasnosti (09/2022) na základe zistení zo stretnutia s pracovníkom Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (kancelária Spišská Nová Ves) je uvedeným úradom pripravovaný projekt, ktorého realizáciou vzniknú v regiónoch (niekoľko obcí) s vysokým podielom MRK skupinky (cca. 5 členov) napomáhajúce samosprávam a inštitúciám v pridelených regiónoch v aktivitách a projektoch spojených s integráciou MRK.

Rozsah pojmu „naliehavosť potrieb“ je pre okres Gelnica dosť široký. V niektorých oblastiach použitá terminológia „Je o päť minút dvanásť“ neplatí. Pretože už je dosť dávno po dvanástej. V súčasnosti často len operatívne „hasia“ (neriešia), vznikajúce vážne problémy. Témy, týkajúce sa oblasti bývania, hygieny, kapacít školských zariadení, zamestnanosti, sú v niektorých lokalitách okresu v stave vážneho ohrozenia spoločnosti a ich dôsledkom môžu vzniknúť ešte vážnejšie zdravotné ohrozenia nielen pre obyvateľov rómskych lokalít, ale aj pre obyvateľov obcí aj blízkeho okolia.

Žiaľ len na samosprávu tak zostávajú často neriešiteľné úlohy (hlavne z časového hľadiska). Súvisia s priebehom majetkového vysporiadania obývaných pozemkov, s procesom svojpomocnej bytovej výstavby, s výstavbou bytov nižšieho štandardu, s navrhovaním a riešením alternatívnych foriem bývania, ako aj s riešením ďalších skoro

každodenných problémov týkajúcich sa životného prostredia, bývania, kriminality, ale aj prejavov diskriminácie, segregácie a nepriaznivého, vyhroteného stavu vzájomného spolunažívania. Pre zvládnutie tejto vážnej a rozsiahlej rómskej agendy, popri plnení ostatných samosprávnych povinností, potrebujú nevyhnutne odborné usmernenia, pomoc a podporu. Možno práve uvádzané otázky a konštatovania otvárajú priestor pre očakávané aktivity Akčnej skupiny odborníkov.

1.2 Je potrebná súčinná „platforma“ spolupracujúcich organizácii z rôznych sektorových oblasti, pôsobiacich priamo aj nepriamo na integračnom procese a sociálnom začleňovaní občanov rómskeho etnika.

Pri podrobnejšej analýze jednotlivých aktivít, ktoré je potrebné vykonávať, v súlade s napĺňaním cieľov procesu integrácie MRK v okrese Gelnica zistíme, že je potrebná intenzívna komunikácia so štátnymi inštitúciami (kataster, životné prostredie, úrad práce, polícia, ...), so samosprávou nižšieho aj vyššieho stupňa, (školstvo, stavebný úrad, sociálne služby, ...), so zamestnávateľmi, neziskovými organizáciami, cirkevnými spoločenstvami, bežnými občanmi ....., a to minimálne okresnej prípadne krajskej úrovni.

K plynulejšiemu a efektívnejšiemu priebehu komunikačného procesu prispeje širšia spolupráca zainteresovaných subjektov a vzájomné pravidelné aj priebežné informovanie o plánovaných a vykonávaných aktivitách, o priebehu vykonávaných aktivít, o výsledkoch a dopadoch, pokiaľ to čo i len okrajovo zasahuje do pracovných náplni týchto subjektov. Tieto organizácie a inštitúcie sa tak stanú spolupodieľajúcim (nie zodpovedajúcim) článkom priebehu a procesu integrácie MRK.

Priame:

1.3 Nízka vzdelanostná úroveň, jej príčiny a vplyvy

Oblasť vzdelanostnej úrovne občanov rómskych komunít v porovnaní s majoritnou populáciou je v okrese Gelnici dlhodobo výrazne nižšia. Napriek tomu, že toto tvrdenie sa posudzuje ako všeobecný fakt, existuje veľmi málo relevantných výskumov, ktoré by tieto rozdiely dokázali jasne popísať.
Zároveň, súčasný vzdelávací systém nie je dostatočne pripravený reagovať na sociálne znevýhodnenie, nie je pripravený vytvárať vhodné inkluzívne prostredie a zohľadňovať reálne možnosti, predpoklady, kultúrne špecifiká a individuálne potreby rómskych detí, hlavne počas vzdelávania na základnej škole.

Socioekonomické zázemie žiakov je vyjadrené tzv. indexom sociálneho, ekonomického a kultúrneho statusu žiaka - ESCS. Tento index zohľadňuje informácie o zamestnaní rodičov žiaka, ich najvyššom dosiahnutom vzdelaní a o materiálnom vybavení domácnosti (vrátane dostupnosti učebných pomôcok, počtu kníh v domácnosti, miesta na učenie a podobne). Vysoká miera závislosti školského výkonu od socioekonomického statusu potvrdzuje slabšie vzdelávacie výsledky, vyššiu mieru školskej neúspešnosti a predčasného ukončenia vzdelávania, najmä na stredných školách.

Zvyšovanie personálnych kapacít škôl, odborných kompetencií pedagógov sú nevyhnutné podmienky pre podporu žiakov zo znevýhodneného prostredia, avšak nie jediným a možno ani nie najdôležitejším faktorom pre zlepšovanie ich vzdelávacích výsledkov, pre rozširovanie možností ďalšieho štúdia a tým aj pracovného uplatnenia v dospelosti.

Potrebné sú aj zmeny týkajúce sa kvalitného pred primárneho vzdelávania a vytváranie dostupného celodenného vzdelávacieho systému aj možnosti individuálnej podpory prostredníctvom tútoringu a mentoringu.

Asi najdôležitejšie však sú legislatívne doplnenia, ktorými budú rodičia motivačne aj sankčne dôsledne viazaní na dodržiavanie dochádzky svojich detí do školských zariadení bez neospravedlnených vymeškaní.

K vážnym aj dôsledným opatreniam nás viažu aj odporúčania č. 21 a) Rámca EÚ: Zabezpečiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, ale aj základného, stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania s osobitným dôrazom na odstránenie prípadnej segregácie v školách, predchádzanie predčasnému ukončeniu školskej dochádzky a zabezpečenie úspešného prechodu zo školy do zamestnania.

1.4 Vysoká nezamestnanosť, príčiny

Nízka úroveň vzdelania a zručností vplýva do veľkej miery na vysoký stav nezamestnanosti občanov rómskych komunít.
Napriek tomu že sa v posledných rokoch miera nezamestnanosti výraznejšie znižuje, ostávajú naďalej okresy a regióny, kde je miera nezamestnanosti výrazne vyššia ako celoslovenský priemer.

Týka sa to hlavne najmenej rozvinutých okresov, pre ktoré platí zákon č. 336/2015 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov, medzi ktoré patrí aj okres Gelnica, ktorý stanovuje podmienky, systém a formy poskytovania podpory najmenej rozvinutým okresom. Najmenej rozvinuté okresy sú zároveň okresy s vysokým počtom rómskeho obyvateľstva, preto cielená podpora vytvárania nových pracovných miest má vplývať aj na zvyšovanie zamestnanosti príslušníkov rómskych komunít.

Netreba však zabudnúť, že na vysoký stupeň nezamestnanosti rómskych občanov, hlavne občanov žijúcich v segregovaných a separovaných lokalitách, sa značnou mierou podieľajú aj nedôvera, zlé skúsenosti a ďalšie osobité postupy zamestnávateľov k týmto skupinám obyvateľov, čo vytvára diskriminačný prístup pri obsadzovaní voľných pracovných miest.

1.5 Žalostný stav bývania, ohrozenia a dopady

Oblasť bývania je jednou z oblastí, kde sú rozdiely medzi majoritnou a rómskou populáciu najvýraznejšie. Bývanie je jedným z najvýraznejších ukazovateľov životnej úrovne. Rozdiely v bývaní sú evidentné pri posudzovaní dostupnosti bývania, legálnosti bývania, v

posudzovaní kvality bývania, ale aj rozsahu vybavenosti lokality z pohľadu dostupných inžinierskych sieti. Z ekonomického pohľadu sa formy porovnávania viažu na výšku priamych nákladov na bývanie v pomere k príjmom.

Podľa týchto ukazovateľov sú podmienky bývania príslušníkov MRK výrazne horšie ako u ostatnej populácie. Neštandardné obytné prístrešky postavené na nevysporiadaných pozemkoch, bez pripojenia k inžinierskym sieťam, vysoká preľudnenosť, sú charakteristické pre rómske osady. Žiaľ, počet rómskych osád neklesá, skôr stúpa a územne sa výraznejšie rozširujú. Ďalším problémom je nedostupnosť základnej infraštruktúry, ako legálne pripojenie k elektrine, prístup k pitnej vode, prístupové cesty a chodníky s verejným osvetlením, plyn, kanalizácia. Veľmi vážnym problémom je odvoz a nakladanie s komunálnym odpadom. Nevyhovujúce bývanie sa podieľa aj na rizikovosti osídlení MRK pri živelných pohromách (predovšetkým požiare, taktiež dažde a následné záplavy), kedy nedostatočná kvalita obydlí , vysoká a preľudnenosť spôsobujú vysokú mieru ohrozenia zdravia aj životov.

Zlepšovanie úrovne bývania má priame, pozitívne dopady na zvyšovanie vzdelávania, na získanie a udržanie zamestnania a predovšetkým priamu súvislosť so zlepšením zdravotného stavu príslušníkov MRK.

1.6 Zanedbaná zdravotná starostlivosť a hygiena

O zdravotnom stave rómskych občanov v porovnaní so všeobecnou populáciou v okrese Gelnica, nie sú pravdepodobne k dispozícii reprezentatívne zisťovania a štatistiky. Životné podmienky, občianska vybavenosť, hlavne v segregovaných a separovaných osadách, v rámci subjektívneho vnímania predurčujú rozdiely v zdravotnom stave príslušníkov MRK v porovnaní s ostatnou populáciou. Rozdiely sú aj v nerovnosti prístupu k zdravotníckym službám. Zdravotný stav občanov je dôležitým determinantom a ukazovateľom celkovej kvality života. Má priamy vplyv na prežívanú pohodu, na schopnosť človeka viesť úspešný život, napr. zvyšovať si vzdelanie, uplatniť sa na trhu práce, a pod.. Význam ochrany, podpory a zlepšovania zdravotného stavu populácie je nespochybniteľný a v globálnom meradle ovplyvňuje aj kvalitu spoločenského prostredia.

Významnú pozornosť je potrebné venovať prístupu k vode a k pitnej vode, aktuálnemu stavu kanalizácii (pozn. dôslednejšie sú rozpísané v analytickej časti), ktoré sú základom pre zlepšovanie hygienických návykov a zdravotného stavu občanov rómskeho etnika.

1.7 Devastácia životného prostredia

Neodškriepiteľný fakt je, že životné prostredie v okolí životných obydlí rómskych občanov, sú nadmieru zdevastované, hygienicky neudržiavané, takže emočne vyvolávajú depresívne vnímanie. Vymenovanie všetkých dôvodov tohto stavu a odhad percentuálneho rozsahu týchto dôvodov vplývajúcich na devastačný stav je pre každú lokalitu špecifický.

Pre okres Gelnica je možné všeobecne konštatovať, že základnými dôvodmi a vplyvmi sú chudoba a životný štýl (mentalita) rómskych občanov.

Devastácia životného prostredia prioritne súvisí s likvidáciou lesných porastov v okolí obydlí segregovaných a separovaných lokalít, nevhodným nakladaním s komunálnym odpadom, hygienickým znečisťovaním blízkeho okolia obydlí. Dôsledky devastácie životného prostredia , majú priamy negatívny vplyv na možnosti rozvoja cestovného ruchu v okrese, pričom okres Gelnica, ako najlesnatejší okres v SR, má vysoké predpoklady a veľký potenciál, aby cestovný ruch bol jedným z dôležitých zdrojov hospodárskeho rastu.

A je potrebné pripomenúť, že určite, aj keď nepriamo, ovplyvňuje investičné rozhodnutia podnikateľského prostredia.

1.8 Vysoká kriminalita

Koncom roka 2016 bola vypracovaná precízna „ Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti pre územie MAS Hnilec“. Do územia MAS Hnilec, patrí 18 obcí z okresu Gelnica, mimo okrajových obcí Richnava a Hrišovce, ktoré hraničia s okresom Spišská Nová Ves. S pohľadu územia teda skoro celý okres Gelnica. Táto Stratégia predkladá víziu, strategický cieľ, priority, opatrenia, implementačný a finančný rámec, ako aj indikatívny zoznam plánovaných aktivít zameraných na prevenciu kriminality. Ponúka hĺbkový analytický rámec, strategický a implementačný rámec, v ktorých sú zohľadnené vplyvy chudoby, nízkej vzdelanosti, nezamestnanosti, ktoré úzko súvisia s rómskou populáciou.

Strategický dokument bol platný do roku 2020, pričom v rámci aktualizácie stratégie boli navrhnuté ciele a opatrenia pre túto oblasť, pričom tieto ciele a opatrenia z veľkej miery nadväzujú na predošlú stratégiu.

1.9 Diskriminácia, segregácia a predsudky

Rozsah diskriminácie, segregácie, predsudkov, ako aj porušovanie takzvaných 3D princípov, sú v okrese Gelnica výraznejšie uplatňované hlavne v obciach s vysokou koncentráciou rómskych občanov, ako aj v spádových obciach v ktorých sú poskytované v širšom rozsahu sociálne služby a zdravotná starostlivosť. Zlepšovanie tohto stavu je veľmi náročné a pozitívne výsledky je možné očakávať v dlhodobejšom časovom horizonte.

Zo strany všetkých občanov žijúcich v týchto obciach si súčasný stav vyžaduje trpezlivosť, odhodlanosť aj dôslednosť. Zo strany štátu a štátnych inštitúcii sú očakávania smerované na pružnejšie a operatívnejšie opatrenia, reagujúce na naliehavé potreby regiónu. Dôsledkom rozdielneho vnímania požiadaviek, očakávaní a predstáv o vzájomnom spolunažívaní rómskych a nerómskych občanov, vznikajú a stupňujú sa indície smerujúce k vyhrocovaniu sa konfliktov.

2. PROFILÁCIA SÚČASNÝCH POTRIEB

Systémové

2.1 Vytváranie vhodného a funkčného prostredia pre dosahovanie stanovených cieľov a úspešnú realizáciu plánovaných aktivít

2.1.1 Vytvorenie Akčnej skupiny odborníkov, zabezpečujúca procesy koordinácie, a implementácie strategických cieľov.

Úlohou akčnej skupiny bude koordinácia a vytváranie kapacít pri plánovaní a príprave zámerov, pri realizácii aktivít vychádzajúcich s projektových zámerov, vykonávaných v súlade so schválenými cieľmi stratégie.

- zosúladenie nápadov a predstáv spolupracujúcich subjektov pri aktivitách smerujúcich k realizácii stanovených úloh a ich vyhodnocovaní ,
- realizácia jasných a účinných aktivít, vnímaných ako spoločný produkt regiónu (posilňovanie synergie a sociálnej súdržnosti pri napĺňaní cieľov)

2.1.2 Vytvorenie širokej súčinnej integrovanej regionálnej platformy spolupracujúcej počas procesov_prípravy, realizácii, vyhodnocovaní a modifikácii cieľov stratégie (synergia – sila partnerstva a spolupráce).

Úvodným impulzom je vypracovanie a podpísanie dokumentu „Memorandum o spolupráci a súčinnosti“, (nezáväzná dohoda), v obsahu ktorého budú uvedené ciele spolupráce, rámcový obsah spolupráce pre napĺňanie prioritných cieľov, vyplývajúce z prijatých dokumentov:
„Stratégia pre integráciu Marginalizovaných rómskych komunít v okrese Gelnica“ a
„Akčný plán rozvoja okresu Gelnica“.

Kľúčovými subjektmi platformy súčinnej spolupráce sú územné samosprávy, štátne inštitúcie, podnikateľské subjekty, školy, občianske združenia a neziskové organizácie zástupcovia rómskych organizácii,

Tabuľka 8 Systémové obmedzenia a nedostatky.

SYSTÉMOVÉ OBMEDZENIA A NEDOSTATKY				
Cieľ		**Opatrenie**		**Sledovaný parameter**
2.1	Vytváranie vhodného	**2.1.1**	Vznik akčnej skupiny odborníkov	vznik akčnej skupiny

	funkčného prostredia pre dosahovanie stanovených cieľov a úspešnú realizáciu plánovaných aktivít.			odborníkov
		2.1.2	Vznik súčinnej platformy spolupracujúcich organizácii	vznik platformy spolupracujúcich organizácii, zapojenie subjektov

Zdroj : Vlastné spracovania na základe stratégie.

V rámci aktualizácie stratégie 2021/2022 bolo zistené, že k realizovaniu systémových riešení stratégie doposiaľ nedošlo a preto v rámci aktualizácie stratégie pristúpime k odôvodeniu systémových riešení na okresnej úrovni, základnému vymedzeniu predmetu činnosti akčnej skupiny a možnému variantu jej vzniku.

Odôvodnenie zavedenia systémových riešení na okresnej úrovni :

1. prehlbujúce sa problémy v obciach okresu s vysokým podielom MRK vo všetkých oblastiach, ako napríklad, vysoká nezamestnanosť občanov z prostredia MRK, nevyhovujúce podmienky bývania občanov z prostredia MRK, nízka vzdelanostná úroveň žiakov z prostredia MRK a mnoho iných,
2. demografický vývoj, zaznamenaný nárast počtu obyvateľov predovšetkým v obciach s vysokým podielom MRK, zvyšujúci počet obyvateľov v osadách spôsobuje nárast problémov a zvyšuje naliehavosť riešenia problémov,
3. možnosť vytvorenia organizácie, ktorá bude :

- rozvíjať spoluprácu medzi subjektmi podieľajúcimi sa na integrácii MRK do spoločnosti (samosprávy, školy, neziskové organizácie, pracoviská TSP, zamestnávatelia, komunitné centrá a iné), koordinovať výmenu informácií a skúsenosti medzi subjektmi,
- iniciovať zapájanie subjektov do projektov a programov zameraných na zlepšenie podmienok života obyvateľov MRK a ich integráciu do spoločnosti,
- vykonávať metodickú pomoc pre subjekty podieľajúce sa na integrácii pri realizácii projektov a programov zameraných na zlepšenie podmienok života MRK a ich integráciu do spoločnosti,
- monitorovať plnenie a účinnosť prijatých opatrení a ich aktualizovanie.

Predmet činnosti akčnej skupiny

- budovanie a rozvoj partnerstva a spolupráce subjektov (školy, samosprávy, zdravotnícke zaradenie, ÚPSVaR, zamestnávatelia, neziskové organizácie a iné) pri integrácii MRK, iniciovanie memoranda spolupráce inštitúcii pri integrácii MRK, nezáväznej dohody spolupracujúcich subjektov,
- iniciovanie zapájania sa subjektov do projektov a programov napomáhajúcich integrácii MRK,
- metodická pomoc pre subjekty pri realizácii projektov napomáhajúcich integrácii MRK,

- koordinácia výmeny informácii a skúsenosti medzi subjektmi pri realizácii opatrení smerujúcich k integrácii MRK,
- monitorovanie situácie v prostredí MRK a v nadväznosti iniciovanie riešenia problémov,
- úzka spolupráca s pracoviskami TSP a komunitnými centrami pri identifikácii problémov v komunitách a ich riešení,
- monitoring plnenia cieľov a opatrení stratégie, ich aktualizácia a iniciovanie aktivít zameraných na plnenie cieľov a opatrení, predkladanie správy z monitoringu k vyhodnocovaniu rozvojového plánu.

Vznik akčnej skupiny

V rámci aktualizácie stratégie 2022 v rámci pracovného stretnutia bola pracovníkom Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity poskytnutá informácia o zámere úradu a to vytvorenie cca. 5 členných skupín v rámci projektu s pracovným názvom „Projekt 165“, ide o vytvorenie skupiniek poskytujúcej informačnú, koordinačnú a metodickú pomoc pri čerpaní finančných prostriedkov a zapájaní sa do výziev a projektov zameraných na integráciu MRK, pomoc jednej skupinky sa zameriava na niekoľko obcí. Je zrejme, že činnosť takýchto skupiniek v rámci projektu bude vo veľkej miera zameraná na úlohy stanovené stratégiou a preto bude možné v spolupráci s pracoviskom kancelárie úradu splnomocnenca v Spišskej Novej Vsi prepojiť napĺňanie a monitorovanie plnenia cieľov stratégie s činnosťou takejto skupiny a tak vyriešiť otázku vzniku akčnej skupiny.

3. STANOVENIE PRIORITNÝCH CIEĽOV, VÝCHODÍSK A NÁVRH OPATRENÍ

Táto časť vypracovanej stratégie je začlenená do vybraných najdôležitejších oblasti, v ktorých sú uvedené prioritné ciele, východiská a návrhy opatrení, ktoré vedú k zlepšovaniu súčasného stavu integrácie MRK v okrese Gelnica.

V rámci aktualizácie 2021/2022 uvádzame prehľad zameranie cieľov a opatrení v jednotlivých oblastiach spracovaný tabuľke. Aktualizácia cieľov a opatrení 2021/2022 vychádzala z :

- cieľov a opatrení aktualizovanej stratégie,
- cieľov a opatrení strategických dokumentov prijatých na národnej úrovni,
- zistení z dotazníkov a pracovných stretnutí vykonaných pri aktualizácii stratégie.

Pri aktualizácii bol zvolený tabuľkový prehľad cieľov a opatrení, z ktorého je zrejmá nadväznosť jednotlivých opatrení a cieľov stratégie a sú navrhnuté sledované parametre na stanovovanie účinnosti prijatých opatrení.

Tabuľka 9 Stratégia integrácie MRK okres Gelnica - základné členenie oblastí.

Stratégia integrácie MRK okres Gelnica (základné členenie oblastí, priamych cieľov a opatrení) (oblasti – zameranie cieľov a opatrení)					
Vzdelávanie	**Nezamestnanosť**	**Bývanie**	**Zdravotná starostlivosť**	**Životné prostredie**	**Prevencia kriminalita**
spolupráca škôl a subjektov	sociálne služby	legálnosť bývania	dostupnosť zdravotníckych zariadení	zvýšenie kvality ŽP v osídleniach	zvyšovanie povedomia MRK
dostatok kapacít škôl	vytváranie vhodných pracovných príležitostí	dostupnosť bývania	prístup k vode a zlepšenie hygieny v osadách	problém túlavých psov	technická infraštruktúra
dostatok personálnych a odborných kapacít	zvýšenie zamestnateľnosti MRK	kvalita, bezpečnosť a udržateľnosť bývania	osvetové aktivity		spolupráca a koordinácia bezpečnostných zložiek
predprimárne vzdelávanie	zamestnávanie MRK v sociálnej ekonomike	technická vybavenosť a infraštruktúra	rovnaký prístup k MRK		trávenie voľného času
výsledky žiakov	zníženie diskriminácie	sociálna služby			
eliminovanie segregácie	účinnosť a dostupnosť AOTP	zníženie segregácie a diskriminácie			
inkluzívnosť škôl	priestorová mobilita na trhu práce				

Rómska identita					

Diskriminácia, segregácia a predsudky
Horizontály princíp - ciele a opatrenia sú obsiahnuté v jednotlivých oblastiach.

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie

3.1 Oblasť vzdelávania

Kvalita vzdelanostnej úrovne príslušníkov rómskych komunít je dlhodobo veľmi nízka. Systém vzdelávania nie je stále dostatočne pripravený reagovať na sociálne znevýhodnenie, vytvárať inkluzívne prostredie a poskytovať alternatívne príležitosti.

Plánované a uskutočňované zvyšovanie odbornosti prípravy pedagógov, zapájanie asistentov učiteľov do vyučovacieho procesu, sú ozaj nevyhnutné pre podporu žiakov zo znevýhodneného prostredia, avšak stále nepostačujúce, bez zodpovedného prístupu rodičov.

Je nevyhnutná plnohodnotná zodpovednosť rodičov za dochádzku deti do školy, za dodržiavanie hygienických návykov, ktoré priamo súvisia s vyučovacím procesom v kolektíve.

Aj keď zodpovednosť rodičov za vzdelanostný rast detí, doposiaľ nikto nespochybnil, výsledkom je stále vysoká tolerancia smerovaná k nezodpovedným rodičom, legislatívna nejasnosť, spochybniteľnosť, ale aj obmedzenia odnímania detí z kapacitných a iných dôvodov. Pritom si dobre uvedomujeme, že ľudia bez vzdelania zostávajú dlho mimo trhu práce, sú odkázaní na sociálnu pomoc, alebo rôznu formu aktivácie.

S kvalitou vzdelávania úzko súvisí aj prejavovaný záujem samotných detí. Napriek osobitnej snahe učiteľov, napriek snahe sociálnych pracovníkov, je záujem rómskych detí o vzdelávanie stále minimálny. Faktorov ktoré to ovplyvňujú je niekoľko. K zlepšovaniu tohto stavu, k širšiemu poznaniu možností a obmedzení, môže výrazne prispieť podnet na účinnú systémovú spoluprácu zamestnancov školských zariadení so sociálnymi pracovníkmi /terénni sociálny pracovníci, pracovníci Komunitných centier, .../, na obecnej a regionálnej úrovni, za účelom poskytovania a sprostredkovania relevantných informácií, modelovo upravených pre rómske školopovinné deti, zvýrazňujúci potrebu a uplatnenie vzdelania v mladšom veku a dospelosti.

Výstupom skúsenosti pedagógov z odborného pohľadu a skúsenosti sociálnych pracovníkov, využívajúcich praktické skúsenosti z terénu bude spoločný materiál, ktorý v prípade záujmu môžu účelne využívať aj zamestnanci úradov práce.

Výsledky dotazníkového prieskumu ako aj poznatky z osobných návštev v obciach okresu Gelnica indikujú nepostačujúce kapacity na základných školách a predškolských zariadeniach. V posledných rokoch sa situácia výrazne zhoršila. Počet dvojzmenných prevádzok v školách stúpa, počet tried v týchto školách neustále rastie a počet dotknutých žiakov sa taktiež zvyšuje.

Potreba rozšírenia kapacít základných škôl minimálne v obciach s prítomnosťou rómskych komunít je nevyhnutná. Demografické trendy naznačujú potrebu v dlhodobom časovom horizonte. Najpálčivejší je tento problém v obci Richnava, pričom otázka kapacít základnej školy v Richnave bola predmetom pracovného stretnutia k aktualizácii stratégie s prednostkou Obecného úradu v Richnave, v súčasnosti je v obci Okresným úradom Košice zriadená škola (kontajnerová škola) pre nultý, prvý a druhý ročník, momentálne kapacita pre tieto ročníky postačuje, avšak do budúcna vzhľadom k rýchlemu rastu počtu obyvateľov v

obci je predpoklad, že kapacita postačovať nebude, vyššie ročníky navštevujú ZŠ v Kluknave. Zámerom štátu je vybudovať v Richnave Základnú školu, avšak aj tento zámer naráža na problémy, nakoľko pozemky, ktoré prichádzajú do úvahy sú v záplavovom území, možné riešenie je budovanie hrádze (rieka Hornád), toto riešenie je v kompetencii vodohospodárskeho podniku, avšak ani to nesľubuje skoré riešenie problému. V roku 2021 bolo rozširovanie kapacít škôl zahrnuté v PHSR v meste Gelnica a obciach Jaklovce, Kojšov, Margecany, Mníšek nad Hnilcom, Nálepkove a Richnave.

Prioritné ciele pre oblasť vzdelávania

Tabuľka 6 Oblasť vzdelávania.

VZDELANIE 3.1				
Východisko : Kvalitný výchovno-vzdelávací proces je kľúčový pre postupnú integráciu marginalizovaných rómskych komunít do väčšinovej spoločnosti. Prispieva k zvyšovaniu vzdelanostnej úrovne a pripravuje na uplatnenie sa na trhu práce. Ak v minulosti boli požiadavky orientované najmä zlepšenie infraštruktúry základných škôl, v nasledujúcom období sú požiadavky prioritne orientované na zabezpečenie dostatku kapacít základných a materských škôl.				
Cieľ		**Opatrenie**		**Sledovaný parameter**
3.1.1.	Rozvíjať spoluprácu škôl (hlavne s vysokým podielom detí z prostredia MRK) v oblasti integrácie MRK medzi školami navzájom a taktiež so subjektmi podieľajúcimi sa na integrácii MRK. (samosprávy, neziskové organizácie, zdravotnícke zariadenia, pracoviská TSP, komunitné centrá a iné) (spolupráca škôl a subjektov)	**3.1.1.1**	vytvárať zmysluplné systémové spolupráce zamestnancov školských zariadení so sociálnymi pracovníkmi /terénni soc. pracovníci, pracovníci Komunitných centier,.../ na obecnej a regionálnej úrovni, pre zvyšovanie záujmu o vzdelania u deti z MRK, zaviesť vzájomnú komunikáciu na pravidelnej báze,	počet subjektov zapojených do memoranda o spolupráci
		3.1.1.2	podporovať zapájanie škôl do programov a spolupráce s mimovládnymi organizáciami pri zvyšovaní odbornosti personálnych a odborných kapacít, skvalitňovaní vzdelávacieho procesu a pomoci žiakom v súvislosti so vzdelávaním žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia,	
3.1.2	Zabezpečiť dostatok kapacít škôl aj predškolských zariadení hlavne v obciach s vyššou koncentráciou detí z MRK a modernizovať infraštruktúru škôl a školských zariadení.	**3.1.2.1**	podporovať rozšírenia/budovania kapacít škôl a predškolských zariadení, v obciach s väčším počtom žiakov z rómskych komunít /urgentne pre žiakov z obce Richnava/, modernizovať infraštruktúru škôl a školských zariadení,	počet škôl s nedostatkom kapacít počet škôl so zmodernizovanou infraštruktúrou
		3.1.2.2	podnecovať na regionálnej aj štátnej úrovni, aby rozširovanie kapacít škôl a školských zariadení v okrese Gelnica a modernizácia ich infraštruktúry, boli konkrétne zakomponované do príslušných koncepčných a strategických dokumentov,	

	(dostatok kapacít škôl a ich infraštruktúra)	3.1.2.3	spolupracovať so samosprávami obcí Richnava a Kluknava, pri rokovaniach na rezortnej aj mimorezortnej úrovni o možných alternatívnych postupoch riešenia akútneho obmedzenia kapacít školských zariadení v týchto obciach,	
3.1.3	Zabezpečenie dostatku a potrebnej kvality personálnych a odborných kapacít škôl a predškolských zariadení v súvislosti so vzdelávaním žiakov zo sociálneho znevýhodneného prostredia. (dostatok a kvalita personálnych a odborných kapacít)	3.1.3.1	podporovať zapájanie škôl do programov a projektov smerujúcich k zvyšovaniu počtu a skvalitňovaniu personálnych a odborných kapacít v základných školách v súvislosti so vzdelávaním žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia,	počet škôl s potrebou zvýšenia personálnych a odborných kapacít v súvislosti so vzdelávaním žiakov z MRK, počet personálnych a odborných pracovníkov ovládajúcich rómsky jazyk.
		3.1.3.2	podporovať zvyšovanie podielu zamestnancov ovládajúcich rómsky jazyk v školách a školských zariadeniach s vyšším podielom detí z prostredia MRK,	
3.1.4	Zvyšovanie miery zaškolenosti detí z prostredia MRK v rámci predprimárneho vzdelávania a podporovať vytváranie a poskytovanie variabilných programov ranej starostlivosti a predškolskej prípravy pre rodiny z MRK. (predprimárne vzdelávanie)	3.1.4.1	zvyšovať podiel detí z prostredia MRK, ktoré sa zúčastňujú na predprimárnom vzdelávaní.	zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel detí z MRK vo veku 3 - 4 rokov zúčastnených v predprimárnom vzdelávaní
		3.1.4.2	dôsledne uplatňovať povinné predprimárne vzdelávanie pre deti od 5 rokov a vytvárať podmienky na možnosť umiestnenia v materskej škole všetkých detí od 3 rokov, ktorých rodičia majú o ich umiestnenie záujem,	
3.1.5	Zlepšiť školské výsledky detí a žiakov z MRK od obdobia ranej starostlivosti až po uplatnenie na trhu práce. (výsledky žiakov)	3.1.5.1	iniciovať účinné legislatívne opatrenia smerujúce k zvýšeniu zodpovednosti rodičov za povinnú školskú dochádzku svojich detí, opatrení smerujúcich k zrýchleniu procesu uplatňovania sankcií za jej nedodržiavanie a zvýšeniu ich účinnosti,	zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel žiakov z prostredia MRK s predčasne ukončenou školskou dochádzkou na celkovom počte žiakov z MRK, zvyšujúci (resp. znižujúci) priemerný počet vymeškaných hodín žiakmi z MRK, zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel žiakov z MRK opakujúcich ročník na celkovom počte žiakov z MRK,
		3.1.5.2	predkladať požiadavky na podporu primárneho vzdelávania so zameraním na získavanie odborných a praktických zručností už u žiakov druhého stupňa základných škôl,	
		3.1.5.3	podporovať vytváranie nových programov vzdelávania, dopĺňať vzdelávacie osnovy o alternatívne formy vzdelávania predovšetkým pre žiakov druhého stupňa základných škôl,	
		3.1.5.4	realizovať opatrenia zamerané na znižovanie podielu žiakov z MRK s predčasne ukončenou školskou dochádzkou,	
		3.1.5.5	realizovať opatrenia zamerané na žiakov	

			ohrozených neúspechom v dôsledku obmedzených možností zapojiť sa do vzdelávania počas pandémie,	zvyšujúci (resp. znižujúci) počet žiakov z MRK zapojených do druhošancového vzdelávania
		3.1.5.6	podporiť realizáciu druhošancového vzdelávania.	
3.1.6	Systematicky predchádzať, zmierňovať a eliminovať prejavy segregácie v edukačnom procese na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému. (eliminovanie segregácie)	**3.1.6.1**	nevytvárať nové segregované zariadenia a znížiť existujúcu segregáciu, vytvárať podmienky na dochádzanie do škôl pre deti z prostredia MRK zo vzdialenejších lokalít,	počet škôl zapojených do programov desegregácie, zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel žiakov z MRK v Špecializovaných základných školách na celkovom počte žiakov v ŠZŠ
		3.1.6.2	realizovať opatrenia zamerané na znižovanie nadmerného zastúpenie žiakov z MRK v špeciálnom školstve,	
3.1.7	Zvýšiť inkluzívnosť škôl prostredníctvom individualizácie edukačného procesu. (inkluzívnosť škôl)	**3.1.7.1**	iniciovať zapájanie škôl školských zariadení do programov inkluzívneho vzdelávania a vytvárania inkluzívnych tímov,	podiel ZŠ a MŠ zapojených do programov inkluzívneho vzdelávania z celkového počtu ZŠ a MŠ
3.1.8	Rozvíjať Rómsku národnostnú identitu a podporovať realizáciu práv Rómov ako národnostnej menšiny, s osobitým zreteľom na jazykové práva. (rómska identita)	**3.1.8.1**	podporovať aktivity škôl v oblasti rozvoja rómskeho jazyka, umenia a kultúry,	počet aktivít škôl v oblasti rozvoja rómskeho jazyka, umenia a kultúry

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

3.2 Oblasť zamestnanosti

Zamestnanosť je základným a kľúčovým nástrojom procesu integrácie MRK v okrese Gelnica a pravdepodobne aj na Slovensku. Má priamy vplyv a dopad na zvyšovanie vzdelávania, zlepšovanie bývania, znižovania kriminality, na podporu sociálneho a ekonomického začleňovania a formuje spôsob vzájomného spolunažívania rómskych a nerómskych občanov. Je základným predpokladom predchádzania chudoby a sociálnemu vylúčeniu. Z týchto dôvodov je oblasti „Zamestnanosť“ venovaná najvýraznejšiu pozornosť. V procese zvyšovania zamestnanosti MRK sú ešte dostupné stále veľké príležitosti, ktoré žiaľ nie sú dostatočné využívané ani z pozície regiónu, ani zo strany štátu. Príčiny sú veľmi širokého charakteru, ale z principiálneho hľadiska ich môžeme vyjadriť slovami: nekomunikácia, netolerantnosť, nedôvera, nedôslednosť, uzavretosť, povýšenosť, ... Rezervy sú teda v účinnej a efektívnej spolupráci kompetentných zložiek v regiónoch, ale aj v účinných legislatívno-právnych opatreniach.

Na vysoký stav nezamestnanosti občanov rómskych komunít má nežiaduci vplyv nízka úroveň vzdelania a zručnosti týchto občanov, ale aj obmedzený prístup k pracovným príležitostiam, súvisiaci s diskriminačným prístupom niektorých zamestnávateľov vo vzťahu k rómskym občanom pri vstupe na pracovný trh.

Okres Gelnica je zaradený medzi „Najmenej rozvinuté okresy“ v SR a z tohto dôvodu má rozšírené možnosti využívania finančných zdrojov EŠIF, na zvyšovanie zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľov, do ktorých vysokým percentuálnym podielom patria občania rómskeho etnika.

Účelné využívanie týchto finančných zdrojov je naplánovaný aj v dokumente „Akčný plán rozvoja okresu Gelnica“, trocha konkrétnejšie a špecifickejšie rozpísaný v tomto dokumente.

V rámci obsahu stratégie vychádzame z dlhodobejších poznatkov, že prevažná časť nezamestnaných rómskych občanov v produktívnom veku v okrese Gelnica (možno čiastočne s výnimkou obce Švedlár) disponuje s nižším stupňom vzdelania, nedostatkom pracovných návykov a zručnosti. Pre uplatnenie tejto skupiny občanov na trhu práce sú vhodné a reálne nenáročné pracovné náplne s nižším stupňom pridanej hodnoty. „Pri rozhodovaní výberu, vypracovania a podpory podnikateľských zámerov, prioritne uprednostniť „širokospektrálny, multifunkčný „ efekt, ktorý zohľadňuje popri zvyšovaní zamestnanosti napríklad aj regionálny rozvoj, zlepšovanie životného prostredia , rozvoj cestovného ruchu, potreby a požiadavky verejnej správy“, určite medzi najvhodnejšie a najúčinnejšie projektové zámery možno bez obáv zaradiť:

a) ***„Výroba a inštalácia špeciálnych ponorných stien pre zachytávanie mechanických nečistôt na vodných tokoch riek Hnilec a Hornád***, ktorých primárnymi cieľmi a priamymi dopadmi sú:

- čistejšie vodné toky Hnilec, Hornád
- identifikácia vzniku nečistôt
- triedenie, recyklácia a využívanie zachytávaného odpadu
- kumulácia pracovných príležitosti v priestoroch zberných dvorov - čistejšia vodná nádrž Ružín
- poskytovanie pracovných príležitosti a zvyšovanie zamestnanosti

Sekundárnymi a veľmi dôležitými dopadmi sú:

- zlepšovanie životného prostredia
- využívanie vodnej plochy priehrady Ružín pre vodné športy
- využívanie prostredia v okolí priehrady na rozvoj turizmu a cykloturizmu
- rozvoj cestovného ruchu
- pracovné príležitosti súvisiace s úpravou a zatraktívnením prostredia

Myšlienka tohto podnikateľského zámeru je už čiastočne zrealizovaná nenáročne a svojpomocne vyrobenou ponornou stenou, ktorá je inštalovaná a funkčná, mimo zimného obdobia, pri vtoku rieky Hornád do vodnej nádrže Ružín. Opodstatnenosť a využiteľnosť ponornej steny je teda overená a nevyvrátiteľná.

Potreba realizácie tejto myšlienky, trocha z iného pohľadu, je prezentovaná a dokumentovaná aj v Akčnom pláne rozvoja okresu Gelnica, v časti „Opatrenie E. 4. Predchádzanie znečisťovania vodnej nádrže Ružín.“

O finančné pokrytie časti nákladov pre širšiu realizáciu tohto podnikateľského zámeru je možné požiadať v blízkej budúcnosti, aj z pripravovaných dopytovo orientovaných výziev /DOV/ z Operačného programu Efektívna verejná správa /OP EVS/ a z operačného programu Ľudské zdroje /OP ĽZ/. Samozrejme aj z vyčlenených finančných zdrojov pre najmenej rozvinutý okres Gelnica. Podporu tejto oblasti budú zahŕňať aj výzvy v rámci Operačného programu Slovensko - cieľa 2 „Zelenšia, nízkouhlíková Európa“.

Ďalším ponúkaným zdrojom finančného krytia nákladov je registrácia „Sociálneho podniku“ v zmysle zákona č. 112/2018, „Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch“.

Pojem „Širšia realizácia“ zahŕňa výrobu a inštaláciu vodných ponorných stien na viacerých miestach riek Hnilec a Hornád a následne možno aj na ostatných vodných tokoch a priehradách. Realizácia by sa tak stala pilotným projektom, využiteľným vo všetkých oblastiach Slovenska.

b) ***Zabezpečovanie bezpečnostných protipožiarnych opatrení na domoch a prístreškoch obývaných občanmi MRK a inými znevýhodnenými skupinami obyvateľov.***

O potrebách a nevyhnutnosti účinných proti požiarnych opatrení, z dôvodu skúsenosti z blízkej minulosti bude ťažko polemizovať. Na polemiku však je ako to čo najúčinnejšie realizovať.

V prvom rade je potrebné uvedomiť si vážne ohrozenia na životoch a zdraví vyplývajúcich pre občanov obývajúcich obytné zariadenia bez preventívnej kontroly a realizácii následných protipožiarnych opatrení.

Taktiež je potrebné uvedomiť si aké problémy, aké strasti a dôsledky spôsobujú dopady po vyhorení obytných zariadení, nie len na postihnuté rodiny, ale samosprávu, aj na ostatných obyvateľov obcí.

Obsahovým zámerom zabezpečovania bezpečnostných, protipožiarnych opatrení na domoch a prístreškoch obývaných občanmi MRK je vytvorenie dvoch pracovných skupín, z ktorých jedna skupina bude zameraná na kontrolno-preventívnu činnosť a druhá skupina zameraná na pracovno-výkonnú činnosť.

Kontrolno-preventívne skupiny budú zisťovať skutočný stav.

Pracovno-výkonné skupiny budú realizovať nutné stavebné úpravy. Obidve skupiny je potrebné dôsledne pripraviť po odbornej stránke, samozrejme z vyššími požiadavkami na kontrolno-preventívnu skupinu. V obidvoch skupinách, asi viac v pracovno-výkonnej, môžu nájsť pracovné uplatnenie aj dlhodobo nezamestnaní občania.

Tak ako predchádzajúci projektový zámer, aj zámer protipožiarnej prevencie a protipožiarnych opatrení, vykonávaný v prostredí objektov obývaných MRK, má

„širokospektrálny multifunkčný“ efekt, ktorý popri zvyšovaní zamestnanosti priamo pozitívne vplýva na:

- zlepšovanie stavu a kvality bývania dotknutých obyvateľov,
- predchádzanie živelných katastrof,
- predchádzanie vzniku nútených, nepredvídaných a ťažko realizovateľných opatrení,

sekundárne ovplyvňuje :

- zlepšovanie životného prostredia,
- rozvoj cestovného ruchu, tak oko v predchádzajúcom projektovom zámere, aj v tomto prípade by sa realizácia projektu stala pilotným projektom, využiteľným v ďalších regiónoch Slovenska.

Je potrebné zdôrazniť, že služby súvisiace s výkonom kontrolno-preventívnej skupiny ako aj vykonávanými prácami pracovno-výkonnej skupiny, by mali byť pre obyvateľov týchto bytových priestorov povinné a nemali byť bezplatné.
To je aj signál pre štátne rezortné orgány, aby si uvedomili, že život a zdravie občanov majú tu najvyššiu hodnotu a preto by mali byť uprednostnené pred paragrafmi finančnej nevymožiteľnosti.

Uvádzané podnikateľské zámery sú vhodnou ilustráciou pre ďalšie možné námety a odporúčania zohľadňujúce potreby okresu Gelnica.

Širokospektrálny multifunkčný efekt prináša pozitíva a uspokojenie vo viacerých oblastiach života. Vytvára priestor pre vzájomnú spoluprácu a vytvára účinný synergický efekt.

Prioritné ciele pre oblasť „zamestnanosť“ v okrese Gelnica

Tabuľka 7 Oblasť zamestnanosti.

ZAMESTNANOSŤ 3.2				
Východisko : Je nesporný fakt, že práve zamestnanosť napomáha čo najrýchlejšie a najúčinnejšie procesu sociálnej inklúzie rómskych občanov a má priamy pozitívny dosah na zvyšovanie kvality života.				
Cieľ		**Opatrenie**		**Sledovaný parameter**
3.2.1	Zabezpečiť poskytovanie sociálnych služieb, projektov a programov zameraných na aktivizáciu nezamestnaných občanov žijúcich v prostredí MRK, (hlavne so zameraním na dlhodobo	**3.2.1.1**	prioritne v obciach s vyšším podielom MRK podporovať a ak nie sú využívané iniciovať vytvorenie a využívanie sociálnych a asistenčných služieb, ktoré sú adresne poskytované MRK a majú dopad na zamestnateľnosť a zamestnanosť MRK. (TSP, komunitné centrá, krok za krokom a iné)	počet obcí s MRK v ktorých sú poskytované sociálne služby zamerané na zamestnanosť MRK

	nezamestnaných občanov a občanov s nízkym vzdelaním) (sociálne služby)			
3.2.2	Vytváranie vhodných pracovaných príležitostí : (vytváranie vhodných pracovných príležitostí)	**3.2.2.1**	vytváranie vhodných pracovných príležitosti, s nižším stupňom pridanej hodnoty, určené pre pracovné činnosti nevyžadujúce vyššie odborné vedomosti a náročné pracovné zručnosti.	zvyšujúci (resp. znižujúci) sa počet nezamestnaných (mužov a žien z MRK) s nízkym vzdelaním, ktorý boli umiestnení na trhu práce, zvyšujúci (resp. znižujúci) počet nezamestnaných (mužov a žien z MRK) zamestnaných v rámci plánovaných aktivít primárneho sektora a samosprávnych orgánov, počet podporených projektov so širokospektrálnym efektom
		3.2.2.2	vytvárať pracovné príležitosti pre občanov MRK v súlade s potrebami a plánovanými aktivitami primárneho sektora a samosprávnych orgánov.	
		3.2.2.3	pri rozhodovaní výberu a podpory podnikateľských zámerov, prioritne uprednostniť „širokospektrálny, multifunkčný „ efekt, ktorý zohľadňuje popri zvyšovaní zamestnanosti napríklad aj regionálny rozvoj, zlepšovanie životného prostredia , rozvoj cestovného ruchu, potreby a požiadavky verejnej správy.	
		3.2.2.4	vytvárať priestor pre vzájomnú komunikáciu k otázkam zamestnanosti medzi privátnym sektorom, samosprávou, štátnymi inštitúciami, tretím sektorom, na úrovni okresu a regiónu	
3.2.3	Zabezpečenie pre MRK rovnaké príležitosti, zvýšenie potrebných zručnosti a získanie praktických skúsenosti na prechod zo vzdelávania na trh práce, (Zvýšenie zamestnateľnosti MRK)	**3.2.3.1**	zlepšovať prepojenie odbornej prípravy a vzdelávania so skutočnými potrebami trhu práce v regióne	zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel žiakov z MRK, ktorí nepokračujú v ďalšom stupni vzdelávania našli si prácu do 6 mesiacov od ukončenia školy, zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel absolventov druhošancového vzdelávania (mužov a žien z MRK), ktorí si našli prácu do 6 mesiacov od ukončenia školy, zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel
		3.2.3.2	zvyšovať dostupnosť vzdelávacích programov zameraných na zvyšovanie kvalifikačnej úrovne dlhodobo nezamestnaných občanov z prostredia marginalizovaných rómskych komunít /MRK/,	
		3.2.3.3	uľahčiť prechod zo vzdelávania do zamestnania prostredníctvom mentorstva, odbornej prípravy, stáží, a duálneho vzdelávania,	
		3.2.3.4	zapájať sa do programov na podporu získavania základných a digitálnych zručností mužov a žien z MRK a podporovať prístup MRK k digitálnym technológiám na miestach, kde MRK využívajú verejné služby,	

		3.2.3.5	podporiť vzdelávanie a prípravu pre trh práce prostredníctvom rekvalifikácie, ďalšieho a druhošancového vzdelávania ako aj neformálneho vzdelávania pre dlhodobo nezamestnaných a nízko kvalifikovaných UoZ,	dlhodobo nezamestnaných uchádzačov (mužov a žien z MRK) zaradených do programov vzdelávania a prípravy pre trh práce, ktorí si našli zamestnanie do 6 mesiacov od ukončenia rekvalifikácie,
		3.2.3.6	Podporiť študentskú/absolventskú prípravu a rozvoj kariéry, prvé pracovné skúsenosti, umiestňovanie do zamestnania,	
3.2.4	Vytvárať podmienky pre zamestnávanie znevýhodnených UOZ z prostredia MRK u zamestnávateľov, s dôrazom na zamestnávateľov v oblasti sociálnej ekonomiky. (zamestnávanie MRK v sociálnej ekonomike)	3.2.4.1	podporovať zakladanie sociálnych podnikov samosprávami, spolupracovať pri príprave zámerov a registrácií Sociálnych podnikov v zmysle zákona č. 112/2018, „Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch“, podľa potrieb a pripravenosti záujemcov, preskúmať možnosti a záujem obcí na zakladaní sociálnych podnikov pôsobiacich vo viacerých obciach	zvyšujúci (resp. znižujúci) počet osôb z MRK zamestnaných v subjektoch sociálnej ekonomiky
		3.2.4.2	podporovať podnikateľskú gramotnosť mladých Rómov a Rómok prostredníctvom zážitkových aktivít a neformálneho vzdelávania, ako aj prostredníctvom stretnutí s úspešnými podnikateľmi, individuálnych konzultácií a praktických kurzov,	
3.2.5	Znížiť diskrimináciu na trhu práce a iné prejavy proti rómskeho rasizmu. (zníženie diskriminácie)	3.2.5.1	zapájať sa do programov a školení pre zamestnávateľov o metódach rozpoznávania a riešenia diskriminácie a jej základných príčin vrátane proti rómskemu rasizmu a zaujatosti,	zvyšujúci (resp. znižujúci) podiel Rómov, ktorí sa počas posledných 12 mesiacov cítili byť diskriminovaný v zamestnaní alebo na pracovisku zažili iné prejavy rasizmu z dôvodu ich etnicity.
3.2.6	Zvýšiť účinnosť, kvalitu poskytovania a rozšíriť dostupnosť verejných a neverejných služieb zamestnanosti a aktívnych opatrení trhu práce (AOTP) pre MRK. (účinnosť a dostupnosť AOTP)	3.2.6.1	zlepšovať kvalitu informovanosti a dostupnosti k potrebným informáciám o aktívnych opatreniach trhu práce (AOTP) pre MRK,	zvyšujúci (resp. znižujúci) počet zaradených UOZ/osôb (z prostredia MRK) v rámci projektov UPSVaR
		3.2.6.2	podporovať a zintenzívniť implementáciu Národných projektov ÚPSVaR	
3.2.7	Podpora priestorovej mobility na trhu práce, vytvoriť vyhovujúce podmienky pre dochádzanie za prácou z osídlení MRK (priestorová mobilita	3.2.7.1	iniciovať o podporovať vytváranie a skvalitnenie možnosti dochádzania za prácou pre občanov žijúcich v osídleniach MRK	Počet zrealizovaných aktivít zlepšujúcich dochádzanie za prácou z osídlení MRK. (zriadenie autobusovej zastávky a pod.)

	na trhu práce)			

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

3.3. Oblasť bývania

Prioritné ciele a navrhované opatrenia pokrývajú rozsiahlejšie problémové oblasti spojené s bývaním sociálne vylúčenej rómskej populácie v okrese Gelnica, zároveň majú z časti ambíciu, riešiť aj problémy, spojené s bývaním iných sociálne znevýhodnených skupín obyvateľstva.
Pre budovy obývané MRK je kľúčová otázka o legálnosti bývania a možnostiach rozvoja infraštruktúry v týchto lokalitách. Nadväzuje na problémy právnych vzťahov k pozemkom a ich vysporiadaniu. Žiaduce je aj efektívnejšie využívanie a zapájanie sa existujúcich kapacít sociálnej práce v oblasti zlepšovania podmienok bývania marginalizovaných skupín obyvateľstva, týka s to predovšetkým terénnych sociálnych pracovníkov, pracovníkov komunitných centier, ktorí sa v doterajšej praxi spravidla nemali možnosť venovať týmto otázkam dostatočne systematicky, prípadne odborne.

Prioritné ciele pre oblasť „bývania“ v okrese Gelnica

Tabuľka 8 Oblasť bývania.

BÝVANIE 2.3				
Cieľ		**Opatrenie**		**Sledovaný parameter**
3.3.1	Znížiť počet nelegálnych obydlí v MRK. (legálnosť bývania)	**3.3.1.1**	v prípade vyhovujúcich podmienok a legislatívnych možnosti legalizovať obydlia obývané MRK,	podiel legálnych obydlí obývaných MRK, na celkovom počte obydlí v osídleniach MRK, počet zlikvidovaných obydlí obývaných MRK s prijateľnou náhradou bývania, počet osídlení MRK, v ktorých sa všetky pozemky nachádzajú na vysporiadaných pozemkoch,
		3.3.1.2	v prípade nevyhovujúcich podmienok a legislatívnych, majetkovo-právnych obmedzení vypracovať dôsledný postup likvidácie týchto obydlí, s prijateľnou náhradou bývania,	
		3.3.1.3	zapojenie sa do národného projektu „Podpora vysporiadania pozemkov v osídleniach MRK“ v oprávnených obciach.“	
3.3.2	Podľa reálnych možnosti, vytvárať priaznivé podmienky pre vlastnícke, nájomné, prestupné alebo alternatívne bývanie v obciach s prítomnosťou MRK, (dostupnosť	**3.3.2.1**	pripravovať územia pre bytovú výstavbu a podporovať výstavby nájomných bytov nižšieho štandardu,	počet nových nájomných bytov určených pre sociálne bývanie v obciach s prítomnosťou MRK, počet bytových jednotiek (domov, bytov) postavených v rámci programov svojpomocnej výstavby vlastníckeho bývania financovaného prostredníctvom mikropôžičiek, počet osôb z prostredia MRK zapojených do projektov zvyšujúcich dostupnosť bývania
		3.3.2.2	zapojenie sa do programov svojpomocnej výstavby vlastníckeho bývania financovaného prostredníctvom mikropôžičiek,	
		3.3.2.3	využívanie poskytovania dotácii na obstaranie nájomného bytu na účel sociálneho bývania v zmysle zákona č. 443/ 2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní,	
		3.3.2.4	zapájať sa do projektov zameraných na zlepšené formy bývania pre obce s prítomnosťou	

	bývania)		MRK,	
		3.3.2.5	zapojenie sa do realizácie programu podpory systémov prestupného bývania so sprievodnou sociálnou asistenciou a využitím sociálneho aspektu vo VO,	
		3.3.2.6	zapájať sa do projektov dostupného nájomného bývania vychádzajúcich z princípov Hausing first (prvé bývanie) alebo Rapid re-hausing zameraných na riešenie bezdomovectva rodín s maloletými deťmi.	
3.3.3	Zvýšenie kvality, bezpečnosti a udržateľnosti bývania v MRK, zvýšenie kvality životného prostredia a zlepšenie životných a hygienických podmienok v obciach, v ktorých sa nachádzajú MRK. (kvalita, bezpečnosť a udržateľnosť bývania)	3.3.3.1	realizovať opatrenia zamerané na likvidáciu, zamedzenie vzniku a rozširovania nelegálnych skládok odpadu v osídleniach MRK, zároveň opatrenia na zamedzenie vzniku a rozširovania nelegálnych skládok odpadu (MOPS, MsP), (opatrenie aj pre oblasti zdravie a životné prostredie)	počet zlikvidovaných nelegálnych skládok odpadu v osídleniach MRK, počet novovzniknutých skládok odpadu v osídleniach MRK, počet zistených nedovolených výrubov drevín v osídleniach MRK a ich blízkosti, počet nedovolených výrubov drevín občanmi MRK riešených oprávnenými orgánmi, podiel osídlení s MRK, v ktorých je zabezpečený pravidelný odvoz komunálneho odpadu, podiel domácností z MRK, ktoré nemajú uhradený poplatok za odvoz komunálneho odpadu, na celkovom počte domácností MRK, podiel domácností z MRK, ktoré nemajú uhradené výdavky spojené s bývaním, na celkovom počte domácností MRK, počet mimoriadnych udalostí v osídleniach MRK (požiare a pod.)
		3.3.3.2	zvyšovať povedomie obyvateľov MRK o možných zdravotných následkoch spojených s využívaním nekontrolovaných zdrojov vody a vytváraním nelegálnych skládok odpadu,	
		3.3.3.3	prijímať opatrenia na zamedzenie nedovoleného výrubu drevín obyvateľmi MRK.	
		3.3.3.4	pripravovať a vykonávať systémové preventívne opatrenia pre prípady mimoriadnych udalostí (hlavne nekontrolovateľných požiarov).	
		3.3.3.5	vykonávať opatrenia zamerané na zvyšovanie povedomia občanov v prostredí MRK v súvislosti s ochranou pred požiarmi a následkami mimoriadnych udalostí.	
		3.3.3.6	realizovať účinné opatrenia na znižovanie počtu neplatičov komunálneho odpadu,	
		3.3.3.7	zameranie sa na prevenciu neplatičstva, pretože výdavky spojené s bývaním tvoria mnohokrát značnú časť príjmov rodín marginalizovaných skupín obyvateľstva, resp. sú zdrojom ich zadlženia a exekúcií, s	

			devastačným dopadom na celkovú kvalitu života,	
2.3.4	Zlepšovať technickú vybavenosť a infraštruktúru v osídleniach MRK, v nadväznosti na možnosti legalizácii obydlí, (technická vybavenosť a infraštruktúra)	**3.3.4.1**	zapájanie sa do projektov zameraných na zvyšovanie dostupnosti lokalít obývaných MRK výstavbou a rekonštrukciou chodníkov a ciest vedúcich do týchto lokalít,	podiel osídlení MRK bez spevnenej prístupovej cesty, podiel obydlí z MRK bez vlastného pripojenia na zdroj vody, podiel obydlí v osídleniach MRK, ktoré nie sú pripojené na verejnú kanalizáciu alebo septik, podiel obydlí v osídleniach MRK bez pripojenia elektriny,
		3.3.4.2	zapájanie sa do projektov zameraných na zabezpečenie prístupu k pitnej vode v lokalitách obývaných MRK,	
		3.3.4.3	zapájanie sa do projektov zameraných na podporu budovania a dobudovania inžinierskych sieti (kanalizácia, vodovod, elektrina).	
2.3.5	Skvalitňovať výkon a rozsah sociálnej práce v oblastiach obývaných MRK. (sociálna práca)	**3.3.5.1**	zapájanie sociálnych pracovníkov (terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníkov komunitných centier) k zlepšovaniu podmienok bývania,	počet spisov v kategórii bývania riešených pracoviskami TSP a komunitnými centrami
		3.3.5.2	realizovať opatrenia zamerané pre zamestnancov (MOPS, TSP, KC a pod.) tzv. pomocných profesií, na prehlbovanie ich znalostí z oblasti životného prostredia, ekológie, odpadového hospodárstva a ochrany pred požiarmi, s cieľom zvyšovania kvality a bezpečnosti bývania v prostredí MRK,	
2.3.6	Zníženie rezidenčnej segregácie Rómov a zníženie diskriminácie Rómov v bývaní. (zníženie segregácie a diskriminácie)	**3.3.6.1**	realizovať projekty súvisiace s bývaním MRK v súlade s požiadavkou znižovania rezidenčnej segregácie Rómov,	počet domácností, ktoré sa zo segregovaných osídlení presťahovali do integrovaného prostredia vďaka programom financovaným z verejných zdrojov.

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

3.4. Oblasť zdravotníctva

V oblasti zdravia je dôležité zdôrazniť potrebu zabezpečenia ochrany a dôstojnosti pre najslabšie sociálne skupiny. Podporu lepšieho prístupu marginalizovaných rómskych komunít k zdravotnej starostlivosti a posilňovanie výchovy a vzdelávania najmä detí k zdravému životnému štýlu.

Prístup k zdravotným službám, nízka úroveň hygieny, obmedzený prístup k vode a pitnej vode, spôsobuje vyšší výskyt infekčných ochorení a znižuje celkovú kvalitu života.

Prioritné ciele pre oblasť „zdravotníctvo“ v okrese Gelnica

Tabuľka 9 Oblasť zdravotnej starostlivosti.

ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ 2.4				
Cieľ		**Opatrenie**		**Sledovaný parameter**
3.4.1	Zlepšiť a rozšíriť dostupnosť siete zdravotníckych zariadení v obciach s vysokou koncentráciou MRK (hlavne detské ambulancie). (dostupnosť zdravotníckych zariadení)	**3.4.1.1**	podporovať zriadenie ambulancii všeobecných lekárov pre dospelých najmä v Richnave a všeobecných lekárov pre deti a dorast najmä v Richnave a Prakovciach	zriadenie ambulancii všeobecných lekárov pre dospelých v Richnave a všeobecných lekárov pre deti a dorast v Richnave a Prakovciach
3.4.2	Zlepšovať životné podmienky obyvateľov MRK, vo vzťahu k verejnému zdraviu, predovšetkým zabezpečením prístupu k zdravotne bezchybnej pitnej a	**3.4.2.1**	zlepšovať prístup, dostupnosť k pitnej vode v obývaných MRK, ktoré prístup k zdroju pitnej vody nemajú (najmä Richnava), zapájanie sa do projektov zameraných na zabezpečenie prístupu k pitnej vode v lokalitách obývaných MRK (vybudovanie vodovodu, budovanie výdajníkov) (opatrenie aj v oblasti bývania)	zabezpečenie prístupu k pitnej vode v Richnave podiel domácností MRK s prístupom k pitnej vode, podiel domácností

	úžitkovej vode. (prístup k vode a zlepšenie hygieny v osadách)	3.4.2.2	realizovať opatrenia zamerané na likvidáciu, zamedzenie vzniku a rozširovania nelegálnych skládok odpadu v osídleniach MRK, (opatrenie v bývanie aj zdravie)	MRK so zavedeným vodovodom v obydlí,
		3.4.2.3	zapájanie sa do programov zameraných na zvyšovanie kvality a dostupnosti služieb a aktivít cielených na podporu zdravého životného štýlu obyvateľov MRK,	
3.4.3	Zvyšovanie zdravotnej gramotnosti a podpora prevencie v prostredí MRK. (osvetové aktivity)	3.4.3.1	Zabezpečiť informácie o programoch v oblasti podpory a ochrany sexuálneho a reprodukčného zdravia pre obyvateľov MRK.	počet zrealizovaných aktivít zameraných na zvyšovanie zdravotnej gramotnosti a podpory prevencie v prostredí MRK
		3.4.3.2	Zabezpečiť dostupnosť programov a služieb pre MRK v oblasti výchovy k manželstvu a rodičovstvu a ochrany zdravia matky a dieťaťa.	
		3.4.3.3	intenzívnejšie využívanie poznatkov aj možnosti realizovaného Národného projektu „Zdravé Komunity“ , pre zlepšovanie zdravotného stavu občanov MRK v okrese Gelnica,	
		3.4.3.4	zvyšovať povedomie obyvateľov MRK o možných zdravotných následkoch spojených s využívaním nekontrolovaných zdrojov vody a vytváraním nelegálnych skládok odpadu, (opatrenie aj v oblasti bývania)	
3.4.4	Rovnaký prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti pre MRK.	3.4.4.1	Podpora aktivít na zlepšenie vedomostí príslušníkov MRK o systéme nahlasovania podozrení na diskriminačné správanie v procese prijímania služieb zdravotnej starostlivosti.	počet prijatých podnetov o diskriminácii v zdravotníckych zariadeniach

	(rovnaký prístup)	3.4.4.2	Podpora aktivít na zlepšenie vedomostí a zručností zdravotníckych pracovníkov o špecifikách poskytovania služieb zdravotnej starostlivosti príslušníkovi MRK.	

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

3.5. Oblasť životného prostredia

Tak ako je možné konštatovať, že obyvatelia MRK, prispievajú výraznou mierou k zhoršovaniu životného prostredia predovšetkým v obývaných oblastiach okresu Gelnica, tak je možné aj konštatovať, že práve títo občania môžu prispieť výraznou mierou k zlepšovaniu stavu devastovaných priestorov, k likvidácii nelegálnych skládok, k úprave a vyčistení verejných priestorov a prispieť tak zlepšovaniu životného prostredia v celom okrese.

Realizácia tohto konštatovania je úplne reálna, len je potrebné správne využiť „overené“ praktické skúsenosti a dôsledné ich aplikovať.

Nebude to prvý a jediný príklad v regióne, keď skupina občanov, ktorá sa podieľala na devastácii objektu a prostredia, sa následne podieľala na ich záchrane a rekonštrukcii.

Takže práve ochrana životného prostredia môže byť nástrojom integrácie MRK, ako je to aj spomínané v Akčnom pláne rozvoja okresu Gelnica.

Realizácia odporúčaného projektového zámeru, ktorý je uvádzaný v tejto Stratégii v oblasti „Zamestnanosť“, poskytuje na to rozsiahle možnosti.

Prioritné ciele pre oblasť „životné prostredie“ v okrese Gelnica

Tabuľka 10Oblasť životného prostredia.

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 3.5				
Cieľ		**Opatrenie**		**Indikátory**
3.5.1	Zvýšenie kvality životného prostredie v osídleniach MRK a ich blízkosti (aj s využitím sociálnych/obecných podnikov a zapojením samotných občanov MRK)	**3.5.1.1**	realizovať opatrenia zamerané na likvidáciu, zamedzenie vzniku a rozširovania nelegálnych skládok odpadu v osídleniach MRK, (opatrenie v bývanie aj zdravie)	podiel osídlení MRK so skládkou odpadu vo verejnom priestore, počet realizovaných aktivít na zvýšenie enviromentálneho povedomia MRK,

	(zvýšenie kvality ŽP v osídleniach)	3.5.1.2	realizovať opatrenia na zamedzenie nelegálnemu výrubu drevín v blízkosti osídlení MRK (MOPS, MsP)	počet zistených nedovolených výrubov drevín v osídleniach MRK a ich blízkosti, počet nedovolených výrubov drevín občanmi MRK riešených oprávnenými orgánmi, podiel domácností MRK s pravidelným odvozom komunálneho odpadu a napojením na verejnú kanalizáciu podiel osídlení MRK v ktorých je pravidelne odvážaný odpad,
		3.5.1.3	realizovať opatrenia na zvyšovanie environmentálneho povedomie obyvateľov MRK	
		3.5.1.4	realizovať opatrenia na zvýšenie podielu domácnosti MRK, z ktorých je pravidelne odvážaný komunálny odpad a ktoré sú napojené na verejnú kanalizáciu	
3.5.2	Riešiť systémovo a komplexne lokálne problémy obcí, súvisiace s voľným pohybom túlavých psov s ktorými má obec problém pri odchyte a s poplatkom za odchyt. (problém túlavých psov)	3.5.2.1	Podporovať stanovisko ZMOS k tejto problematike : zavedenie účinného registra psov s online prístupom miest a obcí, zavedenie projektu čipovania a evidencie v obciach v marginalizovanou rómskou komunitou a susedných obciach a v nadväznosti na to aj národný kastračný program vo vzťahu k rizikovej skupine psov presun „vyživovacej povinnosti“ v tejto oblasti z obcí na štát.	- zavedenie návrhov ZMOS

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

3.6 Oblasť kriminality

V rámci kriminality bol v rokoch 2016-2020 pre územie okresu Gelnica platný strategický dokument „ Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti pre územie MAS Hnilec 2016-2020“. V rámci problematiky kriminality a jej prevencie navrhnuté ciele a opatrenia nadväzujú na tento dokument.

Tabuľka 115 Oblasť kriminality.

KRIMINALITA 3.6 (ciele a opatrenia nadväzujú na strategický dokument „ Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti pre územie MAS Hnilec 2016-2020“)				
Priorita – cieľ priority		**Opatrenie**		**Sledované parametre**
3.6.1	Zvýšenie povedomia MRK v oblasti prevencie kriminality. (zvýšenie povedomia)	**3.6.1.1**	Vzdelávacie a informačné aktivity v školách, prednášky a besedy zamerané na prevenciu drogovej trestnej činnosti, eliminovanie extrémizmu, rasizmu, prevenciu krádeží, mravnostnú kriminalita, environmentálnu kriminalitu a iné.	Počet aktivít v sledovanom období.
		3.6.1.2	Zintenzívnenie činnosti komunitných centier v oblasti aktivít zameraných na prevenciu kriminality. Preventívne pôsobenie pracovníkov TSP.	
3.6.2	Budovanie technickej bezpečnostnej infraštruktúry v obciach. (technická infraštruktúra)	**3.6.2.1**	Budovanie nových a rozširovanie existujúcich kamerových systémov, reagujúc na bezpečnú situáciu v obciach, vznik nových rizikových miest a pod..	Počet nových, resp. rozšírených kamerových systémov.
		3.6.2.2	Vybudovanie spoločných monitorovacích centier s nepretržitou prevádzkou pre viacero obcí.	Počet spoločných monitorovacích centier.
		3.6.2.3	Ochrana obecného a súkromného majetku inštaláciou bezpečnostných systémov, inštalácia bezpečnostných systémov na verejných a súkromných budovách.	Počet nových nainštalovaných bezpečnostných systémov.
		3.6.2.4	Rozšírenie a rekonštrukcia verejného osvetlenia s cieľom zvýšenia bezpečnosti v rizikových lokalitách.	Počet podporených systémov verejného osvetlenia.
3.6.3	Spolupráca a koordinácia PZ, Mestskej polície, Obecných polícii a MOPS pri vytváraní priaznivej bezpečnostnej situácie v okrese Gelnica. (spolupráca a koordinácia bezpečnostných zložiek)	**3.6.3.1**	Výmena informácii k bezpečnostnej situácii.	Realizácia spolupráce bezpečnostnýc h zložiek.
		3.6.3.2	Koordinovanie výkonu hliadkovej služby v rizikových lokalitách.	
		3.6.3.3	Spolupráca pri objasňovaní trestnej činnosti.	
3.6.4	Vytváranie podmienok pre aktívne trávenie voľného času v prostredí MRK. (trávenie voľného času)	**3.6.4.1**	Intenzívna práca komunitných centier, samospráv, športových klubov a iných subjektov pri organizovaní voľnočasových aktivít so zapojením občanov MRK.	Počet aktivít v sledovanom období.

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

3.7 Oblasť znižovania diskriminácie, segregácie, predsudkov

Skutočnú mieru diskriminácie rómskej populácie na Slovensku je ťažké kvantifikovať vzhľadom na pretrvávajúci nedostatok etnicky špecifických dát.

Jedným z mála zdrojov informácií je prieskum Agentúry EÚ pre základné práva, podľa ktorého 41 % oslovených Rómov na Slovensku sa v priebehu jedného roka stalo obeťami diskriminácie na základe svojho etnického pôvodu.

Z tohto počtu slovenskí Rómovia zažili diskrimináciu:

- pri hľadaní zamestnania alebo v zamestnaní – 23 %;
- zo strany realitnej agentúry/majitela – 10 %;
- zo strany zdravotníckeho personálu – 17 %;
- zo strany personálu sociálnych služieb – 15 %;
- zo strany školského personálu – 6 %;
- v oblasti súkromných služieb – 24 %.

Pritom 80 % respondentov prípad diskriminácie neoznámilo žiadnej kompetentnej inštitúcii. 81 % respondentov si myslí, že na Slovensku je diskriminácia založená na etnickom princípe veľmi alebo pomerne rozšírená. Zároveň však len 41 % opýtaných Rómov vie o existencii antidiskriminačného zákona a 84 % nepozná inštitúciu poskytujúcu pomoc obetiam diskriminácie. Napadnutiam, hrozbám či obťažovaniu čelilo 28 % respondentov, pričom približne pätina obetí sa domnieva, že boli obetami rasovo motivovanej trestnej činnosti. 69 % z nich tento čin neohlásilo. Z výsledkov tohto aj ďalších výskumov vyplýva vysoká úroveň diskriminácie Rómov na jednej strane a nízka miera informovanosti a povedomia o ich právach a mechanizmoch ochrany, ako aj nízka dôvera v inštitúcie a políciu ako službe verejného záujmu na strane druhej. Skúsenosti s diskrimináciou a strach pred ňou majú za následok, že niektorí Rómovia volia stratégiu vyhýbania sa situáciám, v ktorých by mohli byt diskriminovaní, čo vyžaduje také opatrenia, ktoré okrem zvýšenia informovanosti a povedomia o vlastných právach významne zvýšia dôveru cieľovej skupiny v inštitúcie garantujúce rovnosť príležitostí, a tým jej vymožiteľnosti v praxi. ***/Zdroj: Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020/***

Aj keď pojem diskriminácia a rasová diskriminácia je vysvetľovaná ako vzťahovo vymedzená, z dlhoročného spoznávania a dlhoročných skúsenosti v regióne Spiš, je rozsah diskriminácie, uplatňovaný voči občanom rómskeho etnika u väčšiny nerómskych občanov, limitovaný, závislý a ovplyvňovaný rozsahom i efektivitou úspešnej inklúzie rómskych občanov. V tomto kontexte, vzhľadom na nelichotivú situáciu, si znižovanie stavu diskriminácie vyžaduje dlhodobý proces s jasnými požiadavkami pre všetkých občanov žijúcich v regiónoch s vyššou koncentráciou MRK. Zároveň si vyžaduje intenzívnejšie a operatívnejšie pôsobenie štátu a to nie len v oblasti výchovy a vzdelávania, ale aj v hľadaní ďalších možných spoločensko-humánnych možností.

Pre potreby zlepšovania súčasnej situácie je vyžadovaná celospoločenská podpora a realizácia účinných preventívnych opatrení pre naliehavú potrebu riešenia konfliktov medzi rómskou a nerómskou populáciou pravdepodobne na celom Slovensku. Ciele a opatrenia stratégie v tejto oblasti sú obsahom cieľov a opatrení v oblastiach vzdelania, zamestnania, bývania i zdravia, nakoľko diskriminácia, segregácia a predsudky sa týkajú všetkých spomínaných oblastí.

Tabuľka 12 Oblasť diskriminácie, segregácie a predsudkov.

DISKRIMINÁCIA, SEGREGÁCIA A PREDSUDKY (horizontálny princíp, prelína sa ostatnými oblasťami) 3.7							
vzdelanie		zamestnanie		bývanie		zdravie	
cieľ	opatrenie	cieľ	opatrenie	cieľ	opatrenie	cieľ	opatrenie
3.1.6 systematicky predchádzať, zmierňovať a eliminovať prejavy segregácie v edukačnom procese na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému. (eliminovanie segregácie)	3.1.6.1 nevytvárať nové segregované zariadenia a znížiť existujúcu segregáciu, vytvárať podmienky na dochádzanie do škôl pre deti z prostredia MRK zo vzdialenejších lokalít,	3.2.5 znížiť diskrimináciu na trhu práce a iné prejavy proti rómskeho rasizmu. (zníženie diskriminácie)	3.2.5.1 zapájať sa do programov a školení pre zamestnávateľov o metódach rozpoznávania a riešenia diskriminácie a jej základných príčin vrátane proti rómskemu rasizmu a zaujatosti,	3.3.6 zníženie rezidenčnej segregácie Rómov a zníženie diskriminácie Rómov v bývaní. (zníženie segregácie a diskriminácie)	3.3.6.1 realizovať projekty súvisiace s bývaním MRK v súlade s požiadavkou znižovania rezidenčnej segregácie Rómov,	3.4.4 rovnaký prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti pre MRK. (rovnaký prístup)	3.4.4.1 podpora aktivít na zlepšenie vedomostí príslušníkov MRK o systéme nahlasovania podozrení na diskriminačné správanie v procese prijímania služieb zdravotnej starostlivosti.
	6.2 realizovať opatrenia zamerané na znižovanie nadmerného zastúpenie žiakov z MRK v špeciálnom školstve,				6.2 realizovať opatrenia na zníženie diskriminácie pri prístupe Rómov k nájomnému bývaniu.		

Zdroj : Vlastné spracovanie na základe stratégie.

4. PROCES PRÍPRAVY A REALIZÁCIE PLÁNOVANÝCH AKTIVÍT SO ZAMERANÍM NA NAPĹŇANIE STRATEGICKÝCH CIEĽOV.

1. Tematická príprava projektových zámerov a projektov
2. Alokácia zdrojov (Finančné zabezpečenie)
3. Realizácia projektových zámerov

5. PRIEBEŽNÝ MONITORING A VYHODNOCOVANIE STAVU REALIZÁCIE STRATÉGIE

Býva zvykom, že obsahom vypracovaných strategických a koncepčných materiálov, sú okrem zadefinovaní cieľov, uvádzané následne indikátory plnenia, podľa ktorých sú stanovené ciele a úlohy vyhodnocované.

V tejto stratégii sú indikátory plnenia vynechané úmyselne. Má to niekoľko dôvodov. Ako indikátory plnenia, sú veľmi často uvádzané „štatistické“ údaje v podobe zvýšenia alebo zníženia počtu, zvýšenia alebo zníženia percenta, podielu, vytvorenie , zrušenie, ...

Vyhodnocovanie týchto údajov veľmi málo vystihuje podstatu a potrebu vyhodnocovania napĺňania cieľov, ktorými sú dosiahnuté výsledky a priebežné dopady priamo na cieľovu skupinu.

Stáva sa tak, že napríklad úspešne vyhodnotíme uskutočnené vzdelávanie, ktoré vykonala vzdelávajúca inštitúcia s najvyšším kreditom, avšak výsledok uplatnenia absolventov vzdelávania je nulový.

Alebo, zistíme koľko dlhodobo nezamestnaných občanov absolvovalo na úrade práce cielené individuálne kariérne poradenstvo pre získanie zamestnania, ale nevieme výsledky ako a kedy sa zamestnali. Podobných príkladov by bolo možné uviesť niekoľko.

Okrem tejto formy nezhody, existujú aj ďalšie dôvody prečo sú formálne a neadresne zadané indikátory niekedy zavádzajúce a pôsobia skôr negatívne.

Údaje sú ťažko overiteľné, pri spracovaní sa vychádza z iného uhla pohľadu, aby sa plnili indikátory.
Ešte vážnejší je dôvod ten, že pozitívnym vyhodnotením plnenia indikátorov sa hodnotenie uzavrie , prípadne ďalšie prehodnocovanie dopadov odloží na dlhšie obdobie. A to je chyba.

Pri takto vnímaných indikátoroch zatvárame očí a nechceme vedieť skutočnosť. Aby sa predišlo týmto nezhodám, je potrebné namiesto kontroly plnenia indikátorov, vykonávať dôsledne priebežný monitoring , aspoň raz kvartálne, alebo raz polročne uskutočniť vyhodnocovania a registrovať aktuálne dopady na cieľové skupiny. Je to pružnejší systém, ktorý umožňuje priebežne a podľa zistení, účelne modifikovať metodiku a postupy vykonávajúcich aktivít.

Vypracovanie Stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 2019 – 2027 (2030) vyplynulo ako úloha zo schváleného Akčného plánu rozvoja okresu Gelnica (schváleného 5.4.2018 uznesením Vlády SR č. 140/2018) pre jeden z najmenej rozvinutých okresov Gelnica (jeden z 20-tich na Slovensku), podľa Zák. č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Preto je možné vnímať stratégiu ako súčasť Rozvojového plánu a plnenie cieľov a opatrení stratégie je súčasťou plnenia Rozvojového plánu, ktorého plnenie je podľa súčasne platnej legislatívy vyhodnocované raz ročne. Preto je potrebné, aby akčná skupina vykonávala priebežný monitoring plnenia cieľov a opatrení a taktiež na základe nových zistení a nového stavu navrhovala úpravu cieľov a opatrení stratégie. V rámci aktualizácie stratégie boli k cieľom a opatreniam pridané aj sledované parametre ich plnenia, ktoré môžu členom akčnej skupiny napomôcť k identifikovaniu účinnosti jednotlivých opatrení stratégie pri napĺňaní cieľov. Nejedná sa o stanovovanie indikátorov (presne merateľných údajov). Je potrebné brať do úvahy to, že dotknuté inštitúcie školy, zdravotnícke zariadenia, UPSVaR, samosprávy a iné nevedú svoje štatistiky konkrétne na obyvateľov MRK, aj preto sú niektoré parametre zamerané skôr na sledovanie zvýšenia resp. zníženia podielu (počtu) obyvateľov MRK v rámci sledovaného parametra, teda ide skôr o zistenie trendu v jednotlivej oblasti. Jedná sa o vodítko pre akčnú skupinu, teda stanovenie údajov na ktoré sa môže akčná skupina zamerať pri hodnotení účinnosti cieľov a opatrení. Zistenia akčnej skupiny v spolupráci s dotknutými inštitúciami, teda monitoring plnenia cieľov stratégie môžu byť jedným z podkladov pri vyhodnocovaní Rozvojového plánu v oblasti integrácie MRK.

Aktualizácia stratégie bude schvaľovaná prostredníctvom MAS Hnilec, preto bude potrebné v rámci MAS Hnilec určiť koordinátora, ktorý zabezpečí komunikáciu s Úradom splnomocnenca pre rómske komunity, kanceláriou v Spišskej Novej Vsi pri kreovaní akčnej skupiny, ako jedného zo základných predpokladov implementácie stratégie.

ZOZNAM SKRATIEK

MRK – Marginalizovaná rómska komunita
TZV – Takzvaný,
SHR – Samostatne hospodáriaci roľník
MSP – Malé a stredné podnikanie
EAO – Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
ÚPSVaR – Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
MŠ – Materská škola
ZŠ – Základná škola
SŠ – Stredná škola
ŠŠ – Špeciálna škola
LSPP – Lekárska služba prvej pomoci
KSK – Košický samosprávny kraj
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Akčne plány stratégie SR pre integráciu Rómov do roku 2020, na roky 2019 -2020
Aktualizovaný Akčný plán Stratégie SR pre integráciu Rómov 2019-2020 a jeho súvislosť s OP ĽZ
Akčný plán rozvoja okresu Gelnica 2018
Atlas rómskych komunít 2013
Atlas rómskych komunít 2019
Komunitný plán obce Richnava 2018
Analýza potreby rozšírenia/budovania kapacít základných škôl
Internet
Dotazník

ZOZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZOV

1. Dostupné na internete : < https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky.html?page_id=1254>
2. Dostupné na internete : < https://gis.nlcsk.org/IBULH/Vymery/LesnatostT>
3. Dostupné na internete : < https://gis.nlcsk.org/IBULH/Vymery/VymeryT>

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Typy podnikateľských subjektov 8
Tabuľka 2 Štruktúra pôdneho fondu v okrese Gelnica 10
Tabuľka 3 Obhospodarovatelia lesa v okrese Gelnica (12/2021) 11
Tabuľka 4 Prehľad najväčších zamestnávateľov v okrese Gelnica (12/2021) 13
Tabuľka 5 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti vo vybraných rokoch (v %) 14
Tabuľka 6 Štruktúra ÚoZ v okrese Gelnica podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania (10/2021). 15
Tabuľka 7 Sieť zdravotníckych zariadení v okrese Gelnica. 20
Tabuľka 8 Systémové obmedzenia a nedostatky. 50
Tabuľka 9 Stratégia integrácie MRK okres Gelnica - základné členenie oblastí. 53
Tabuľka 10 Oblasť vzdelávania. 55
Tabuľka 11 Oblasť zamestnanosti. 60
Tabuľka 12 Oblasť bývania. 63
Tabuľka 13 Oblasť zdravotnej starostlivosti. 66
Tabuľka 14 Oblasť životného prostredia. 68
Tabuľka 15 Oblasť kriminality. 69
Tabuľka 16 Oblasť diskriminácie, segregácie a predsudkov. 72

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti vo vybraných rokoch (v %). 14
Graf 2 Štruktúra ÚoZ v okrese Gelnica podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania (10/2021). 15
Graf 3 Inžinierske siete v okrese Gelnica (miera napojenia v %). 18
Graf 4 Školstvo v okrese Gelnica. 19
Graf 5 Počet zdravotníckych zariadení v okrese Gelnica. 21
Graf 6 Poskytovatelia sociálnych služieb v okrese Gelnica. 22
Graf 7 Vyhodnotenie otázky č.1 a-g. 24
Graf 8 Vyhodnotenie otázky č.2 – č.5. 25
Graf 9 Vyhodnotenie otázky č.6 – č.9. 26
Graf 10 Celkový počet obyvateľov okresu Gelnica a počet Rómov v okrese. 27
Graf 11 Počet obyvateľov jednotlivých obcí v okrese Gelnica. 28
Graf 12 Vývoj počtu obyvateľov v meste Gelnica. 28
Graf 13 Vývoj počtu obyvateľov v obci Helcmanovce. 29
Graf 14 Vývoj počtu obyvateľov v obci Henclová. 29
Graf 15 Vývoj počtu obyvateľov v obci Hrišovce. 30
Graf 16 Vývoj počtu obyvateľov v obci Jaklovce. 31
Graf 17 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kluknava. 31
Graf 18 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kojšov. 32
Graf 19 Vývoj počtu obyvateľov v obci Margecany. 33
Graf 20 Vývoj počtu obyvateľov v obci Mníšek nad Hnilcom. 33
Graf 21 Vývoj počtu obyvateľov v obci Nálepkovo. 34
Graf 22 Vývoj počtu obyvateľov v obci Prakovce. 35
Graf 23 Vývoj počtu obyvateľov v obci Richnava. 35
Graf 24 Vývoj počtu obyvateľov v obci Smolnícka Huta. 37
Graf 25 Vývoj počtu obyvateľov v obci Smolník. 37
Graf 26 Vývoj počtu obyvateľov v obci Stará Voda. 38

Graf 27 Vývoj počtu obyvateľov v obci Švedlár..... 39
Graf 28 Vývoj počtu obyvateľov v obci Úhorná..... 39
Graf 29 Vývoj počtu obyvateľov v obci Veľký Folkmar..... 40
Graf 30 Vývoj počtu obyvateľov v obci Závadka..... 40
Graf 31 Vývoj počtu obyvateľov v obci Žakarovce..... 41

Príloha č. 1

Stratégia pre integráciu marginalizovaných rómskych komunít /MRK/ v okrese Gelnica.

/Pracovný materiál/

DOTAZNIK

Vážení starostovia/primátor, vážení predstavitelia organizácii z verejného aj neverejného sektora, z privátnej sféry aj neziskových organizácii.
Pre potreby dôsledného a širokospektrálneho spracovania pracovnej verzie „Stratégia pre integráciu marginalizovaných rómskych komunít /MRK/ v okrese Gelnica“, ktorá by mala spĺňať predovšetkým reálne potreby okresu Gelnica a mala by byť realizovateľná v časovom období nasledujúcich 6-tich rokov,
Vás prosíme o podporu a spoluprácu, formou poskytnutia Vašich názorov a postrehov k doručeným otázkam.
Pripravovaná *Stratégia* bude súčasťou komplexného strategického materiálu, určeného pre vládnu podporu najmenej rozvinutých okresov, medzi ktoré patrí aj okres Gelnica.

Nie je požadované odpovedať na každú otázku. Môžete odpovedať iba na otázky ktoré si vyberiete, na ktoré cítite potrebu reagovať. Ak Vám chýba určitý druh (okruh) otázok, môžete ich doplniť, prípadne aj s Vašou odpoveďou.

Pri vypracovaní zohľadnite svoj osobný pohľad a názor, zároveň však aj potreby a názory preferované v obci, ako aj v celom okrese Gelnica.
Spísanie tohto pracovného materiálu je dobrovoľne, nezaväzujúce a bude slúžiť predovšetkým k spracovaniu čo najobjektívnejšieho a najpotrebnejšieho postupu pri

príprave, plánovaní a realizácii dôležitej koncepcie „Stratégia pre integráciu marginalizovaných rómskych komunít /MRK/ v okrese Gelnica“.

Otázky:

1. Pokúste sa posúdiť a ohodnotiť vážnosť a naliehavosť potrieb pre zlepšenie súčasnej situácie v obci/okrese pri procese spolunažívania s občanmi rómskeho etnika. Ohodnoťte bodovo dôležitosť potrieb pre naštartovanie nevyhnutných pozitívnych zmien v rómskych segregovaných a separovaných lokalitách, v nižšie uvedených oblastiach, pridelením bodov v rozsahu od 1 do 10 bodov, pričom najvážnejšia a najdôležitejšia oblasť je ohodnotená počtom bodov 10, najmenej vážna oblasť je ohodnotená počtom 1 bod. Udané bodové ohodnotenie /číslo/ sa môže opakovať vo viacerých oblastiach.

a) Zamestnanosť ..... bodov
b) Vzdelanie ..... bodov
c) Bývanie ..... bodov
d) Životné prostredie ..... bodov
e) Osobná hygiena ..... bodov
f) Kriminalita ..... bodov
g) Zmena soc. Systému ..... bodov
h) Iné .... bodov
i) Iné .... bodov

Áno ☐ Nie ☐ Neviem ☐

2. V stručnosti uveďte najčastejšie sa vyskytujúce problémy s rómskymi občanmi v obci/okrese.

3. V stručnosti uveďte najvážnejšie problémy ktoré registrujete s rómskymi občanmi v obci/okrese.

4. Ak môžete a pokúste sa navrhnúť pracovné činnosti a iné činnosti, do ktorých by bolo možné zapojiť nekvalifikovaných Rómov a za pomoci a podpory štátu a EÚ.

5. Vlastný príspevok a návrhy

Ak si nájdete čas a mate záujem, môžete prispieť aj svojimi návrhmi nápadmi pre reálne a zmysluplné postupy ale aj účelne opatrenia k dosiahnutiu požadovaných výsledkov, pri integrácii MRK v okrese Gelnica. Chceme, s využitím Vaších bezprostredných skúseností zo života v rómskych komunitách a ich vplyvoch na život obyvateľov v konkrétnych obciach a v regióne Gelnického okresu, vypracovať kvalitný a realistický dokument pre zlepšovanie kvality života a spôsobu spolunažívania s rómskym etnikom.

Budeme Vám vďačný za vyplnenie týchto dotazníkov a za akýkoľvek konštruktívny návrh. Vyplnené dotazníky a návrhy očakávame od Vás v do 23.02.2019, elektronickou alebo písomnou formou na adresu :

e-mail Imrich.holecko.ih@gmail.com
tel.: 0905 856503

poštová adresa : Ľudia perspektíva, OZ
Družstevná č. 4
053 42 Krompachy

Ďakujeme.